

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SAKARYA ÜNİVERSİTESİNDE GÖREVLİ ÖĞRETİM
ELEMANLARININ REKREATİF KATILIMLARININ
SOSYOPSİKOLOJİK BOYUTLARI**

COŞKUN OKUYUCU
DOKTORA TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Müslim BAKIR

İSTANBUL - 2012

REPUBLIC OF TURKEY
MARMARA UNIVERSITY
INSTITUTE OF HEALTH SCIENCES

**SOCIOPSYCHOLOGICAL DIMENSIONS OF RECREATIONAL
PARTICIPATIONS OF THE LECTURERS EMPLOYED IN
SAKARYA UNIVERSITY**

COŞKUN OKUYUCU
DOCTORATE THESIS

DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

SUPERVISOR
Prof. Dr. Müslim BAKIR

İSTANBUL - 2012

TEZ ONAYI

Kurum : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Programın seviyesi : Yüksek Lisans () Doktora (x)
Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Tez Sahibi : Coşkun OKUYUCU
Tez Başlığı : Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının
rekreatif katılımlarının sosyopsikolojik boyutları
Sınav Yeri : Marmara Üniversitesi BESYO
Sınav Tarihi : 26 Kasım 2012

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden ~~Yüksek Lisans~~/ Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Unvan ve Adı)

Prof. Dr. Müslim BAKIR

Kurumu

Okan Üniversitesi

İmza

Sınav Jüri Üyeleri (Unvan ve Adları)

Prof. Dr. Birol ÇOTUK

Marmara Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU

Sakarya Üniversitesi

Yrd. Doç Dr. Mehmet YORULMAZLAR

Marmara Üniversitesi

Yrd. Doç Dr. Fikret SOYER

Sakarya Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 29./11./2012 tarih ve 1.. sayılı kararı ile onaylanmıştır

Prof. Dr. Feyza ARICIOĞLU

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYAN FORMU

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Tarih : 26. 11. 2012

Ad Soyad : Coşkun OKUYUCU

İmza :

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca ve tez çalışmalarım esnasında deneyim ve bilgi birikimini benden esirgemeyen, yardımlarıyla bana yol gösteren, vizyonumu geliştiren değerli hocam, Prof.Dr. Müslim BAKIR' a çok teşekkür ederim.

Yaptığım çalışmalar ve eğitimim esnasındaki tüm katkılarından dolayı bölümümüzün değerli hocalarına, kendisinden çok faydalandığım ve kaynak temininde büyük desteğini gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Ümit KESİM' e, yüksek lisans eğitimimden itibaren yardım ve desteğini her zaman hissettiğim, Sakarya Üniversitesi'ndeki anket çalışmalarında da çok değerli katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Fikret RAMAZANOĞLU' na, doktora eğitimim boyunca gösterdiği iyi niyetli yardımlarından dolayı Prof. Dr. Birol ÇOTUK' a, tez jürimde yer alıp destek olan Yrd. Doç. Dr. Mehmet YORULMAZLAR ve Yrd. Doç. Dr. Fikret SOYER' e teşekkürü bir borç bilirim.

Anketin SPSS programıyla değerlendirilmesi ve yorumlanmasında büyük yardımlarını gördüğüm Tülin YAYLA' ya, yabancı kaynakların tercümesinde yardımcı olan tüm arkadaşlarıma, manevi desteğinin yanında literatür taraması ve tezin tamamlanmasındaki değerli katkılarından dolayı hayat arkadaşım, değerli eşim Nilgün OKUYUCU' ya ve bana en çok ihtiyaç duydukları dönemde onlara ayırmam gereken zamanda tezimle ilgilenirken, kocaman gönülleriyle bana verdikleri sonsuz destekten dolayı oğullarım Oğuz Kağan ve Ozan Arda'ya en içten duygularıyla teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER	Sayfa No
I. TEŞEKKÜR	v
II. İÇİNDEKİLER	vi
III. TABLOLAR LİSTESİ	ix
IV. ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
1. ÖZET	1
2. SUMMARY	2
3. GİRİŞ	3
4. GENEL BİLGİLER	5
4.1. Zaman Kavramı	5
4.1.1. Zaman kullanımı ve yönetimi	6
4.1.2. Zamanın kullanım bölümleri	8
4.2. Serbest Zaman Kavramı	9
4.2.1. Serbest zaman hakkı	10
4.3. Rekreasyon Kavramı	11
4.3.1. Rekreasyonun özellikleri	13
4.3.2. Rekreasyonun sınıflandırılması	15
4.4. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Destekleyen Unsurlar	18
4.4.1. Sosyal unsurlar	18
4.4.2. Ekonomik unsurlar	20
4.4.3. Fiziki çevre unsurları	21
4.5. Yaş Dönemlerine Göre Rekreasyona Katılım	22
4.6. Rekreasyonun Psikolojik Boyutu	24
4.6.1. Psikolojik açıdan rekreasyonun yararları	24
4.6.2. Rekreasyonun zihinsel gelişime etkileri	26
4.6.3. Rekreasyon ve stres ilişkisi	27
4.6.4. Rekreasyon - kişilik ilişkisi	28
4.6.4.1. Rekreatif etkinliklerden sporun kişilik üzerine etkileri	28
4.6.4.2. A ve B tipi kişilik yapılarındaki rekreasyonel farklar	31
4.6.5. Psikososyal gelişim ve rekreasyon	33
4.7. Rekreasyonun Sosyal Boyutu	35
4.7.1. Sosyolojik açıdan serbest zaman	35

4.7.2. Rekreasyon ve sosyal fonksiyonları	36
4.7.3. Sosyalleşme ve rekreasyon ilişkisi	38
4.7.4. Rekreasyon ve Verimlilik	40
4.7.5. Rekreasyon ve yaşam doyumu	42
4.7.6. Toplum ve rekreasyon ilişkisi	44
4.7.7. Toplum ve spor ilişkisi	45
4.7.8. Rekreasyon ve sosyal tabakalaşma	47
4.7.9. Rekreasyonun çeşitli sosyal alanlarla ilişkisi	49
4.7.9.1. Serbest zaman ve sanat	49
4.7.9.2. Serbest zaman ve eğlence	50
4.7.9.3. Serbest zaman ve oyun	51
4.7. 10. Dünyadaki Sosyolojik Değişimin Rekreasyona Etkileri	52
4.7.10.1. Çevre	53
4.7.10.2. Teknoloji	54
4.7.10.3. Değerler	55
4.7.10.4. Nüfus	56
4.7.10.5. Ekonomi	57
4.7.10.6. Sağlık	58
4.7.10.7. İş ve serbest zaman	59
4.7.10.8. Devlet ve yönetim	60
5. GEREÇ VE YÖNTEM	62
5.1. Araştırmanın Amacı	62
5.2. Araştırmanın Önemi	62
5.3. Araştırmanın Hipotezleri	63
5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	63
5.5. Araştırmanın Yöntemi	63
5.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	64
5.7. Veri Toplama Aracı	64
5.8. Verilerin Analizi	65
5.9. Araştırmanın Güvenirliliği ve Geçerliliği	66
6. BULGULAR	69
6.1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular	69

6.2. Serbest Zaman Etkinlikleriyle İlgili Bulgular	78
6.3. Soruların Karşılıklı İlişkilerine İlişkin Bulgular	93
7. TARTIŞMA VE SONUÇ	118
8. KAYNAKLAR	132
9. EKLER	142
9.1. Ek 1. Anket Formu	142
9.2. Ek 2. İzin Yazısı	147
10. ÖZGEÇMİŞ	148

TABLolar LİSTESİ	Sayfa No
Tablo 1. Anket Güvenilirlik Referans Değerleri	67
Tablo 2. Anket Güvenilirlik Değerleri	68
Tablo 3. Cinsiyet Dağılımı (A1)	70
Tablo 4. Yaş Dağılımı (A2)	71
Tablo 5. Medeni Hal Dağılımı (A3)	72
Tablo 6. Çocuk Sayısı Dağılımı (A4)	73
Tablo 7. Hizmet Yılı Dağılımı (A5)	74
Tablo 8. Akademik Unvan Dağılımı (A6)	75
Tablo 9. Çalışma Yılı Dağılımı (A7)	76
Tablo 10. Maddi Durum Dağılımı (A8)	77
Tablo 11. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Sıklığı (B1)	78
Tablo 12. Serbest Zamanların Nerelerde Geçirildiği (B2)	80
Tablo 13. Serbest Zaman Aktivitelerinden Sonra Hissedilen Duygular (B3)	82
Tablo 14. Serbest Zaman Aktivitesine Karar Vermenizdeki Etmenler (B4)	83
Tablo 15. Serbest Zaman Aktivitelerine Yeterince Katılmama Nedenleri (B5)	84
Tablo 16. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Nedenleri (B6)	85
Tablo 17. Rekreasyona Karar Vermede Güçlük Çekilip Çelilmediği (B7)	86
Tablo 18. Sporla İlgili Durum (B8)	87
Tablo 19. Serbest Zamanlarda Yapılan Sporlar (B9)	88
Tablo 20. Spor Yapma Amaçları (B10)	90
Tablo 21. Kurumunuzdan İsteddiğiniz Serbest Zaman Faaliyet Alanları (B11)	91
Tablo 22. Cinsiyetle B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi	95
Tablo 23. Cinsiyet ile Alışveriş Yapma Çapraz Tablosu	96
Tablo 24. Cinsiyet ile Yürüyüş Yapma Çapraz Tablosu	97
Tablo 25. Yaşla B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi	98
Tablo 26. Yaşla (B3_5) Sorusunun Ki-kare ve Korelasyon Analizi Tablosu	99
Tablo 27. Medeni Hal, B Grubu Soruları Ki-kare ve Korelasyon Analizi	100
Tablo 28. Medeni Hal - (B10_1)İlişkisinin Ki-kare ve Korelasyon Analizleri	101
Tablo 29. Çocuk Sayısı, B Grubu Soruları Ki-kare ve Korelasyon Analizi	102
Tablo 30. Çocuk Sayısı Maddi Durum Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	103
Tablo 31. Çocuk Sayısı ile B11_5 Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	104

Tablo 32. Sakarya Üniversitesi’ndeki Hizmet Yılı ile B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi	105
Tablo 33. Sakarya Üniversitesi’ndeki Hizmet Yılı ile Öğretim Elemanlığındaki Süreler Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	106
Tablo 34. Akademik Unvan ile B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi	108
Tablo 35. Akademik Unvan-B4 Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	110
Tablo 36. Akademik Unvan ile B5 Sorusu Arasındaki İlişkiler	111
Tablo 37. Akademik Unvan ile B7 Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	113
Tablo 38. Akademik Unvan ile B8 Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	114
Tablo 39. Akademik Unvan ile B9_4 Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu	115
Tablo 40. Maddi Durumla B Grubu Soruların Ki-kare-Korelasyon Analizi	116
Tablo 41. Maddi Durum ile B2_3,B2_8,B2_11 Soruları Arasındaki İlişkiler	117

SEKİLLER LİSTESİ**Sayfa No**

Şekil 1. Rekreasyon Çeşitlerinin Sınıflandırılması	17
Şekil 2. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri	17
Şekil 3. Cinsiyet Dağılımı (A1)	70
Şekil 4. Yaş Dağılımı (A2)	71
Şekil 5. Medeni Hal Dağılımı (A3)	72
Şekil 6. Çocuk Sayısı Dağılımı (A4)	73
Şekil 7. Hizmet Yılı Dağılımı (A5)	74
Şekil 8. Akademik Unvan Dağılımı (A6)	75
Şekil 9. Çalışma Yılı Dağılımı (A7)	76
Şekil 10. Maddi Durum Dağılımı (A8)	77
Şekil 11. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Sıklığı (B1)	79
Şekil 12. Serbest Zamanların Nereelerde Geçirildiği (B2)	81
Şekil 13. Zaman Aktivitelerinden Sonra Hissedilen Duygular (B3)	82
Şekil 14. Serbest Zaman Aktivitesine Karar Vermenizdeki Etmenler (B4)	83
Şekil 15. Serbest Zaman Aktivitelerine Yeterince Katılmama Nedenleri (B5)	84
Şekil 16. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Nedenleri (B6)	85
Şekil 17. Rekreasyona Karar Verirken Güçlük Çekilip Çekilmediği (B7)	86
Şekil 18. Sporla İlgili Durum (B8)	87
Şekil 19. Serbest Zamanlarda Yapılan Sporlar (B9)	89
Şekil 20. Spor Yapma Amaçları (B10)	90
Şekil 21. Kurumunuzdan İstedığınız Serbest Zaman Faaliyet Alanları	91
Şekil 22. Cinsiyet ile Alışveriş Yapma Arasındaki İlişkiler	96
Şekil 23. Cinsiyet ile Yürüyüş Yapma Arasındaki İlişkiler	97
Şekil 24. Yaş ile (B3_5) Sorusu Arasındaki İlişkiler	99
Şekil 25. Medeni Hal ile (B3_5) Sorusu Arasındaki İlişkiler	101
Şekil 26. Çocuk Sayısı ile (B11_5) Sorusu Arasındaki İlişkiler	104
Şekil 27. Sakarya Üniversitesindeki Hizmet Yılı ile Öğretim Elemanlığındaki Süreler Arasındaki İlişkiler	107
Şekil 28. Akademik Unvan ile B9_4 Sorusu Arasındaki İlişkiler	115

1. ÖZET

Bu çalışmada Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının rekreatif katılımlarının sosyopsikolojik boyutlarını analiz etmek, Sakarya Üniversitesi'ndeki öğretim elemanlarını daha mutlu, huzurlu ve verimli hale getirebilecek bilimsel verilere dayalı sonuç ve önerileri sunmak ve buradan çıkarılacak sonuçlarla tüm üniversitelerimize bu konularda yardımcı olmak amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni ve örneklemini Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarıdır. Bu alanda daha önce hazırlanmış birçok tez ve makalede yer alan anketlerden faydalanılarak hazırlanan ve 1274 kişiye gönderilen ankete 420 personel katılmış, tamamı değerlendirmeye alınmıştır. SPSS programı ile ankette elde edilen verilerin analizleri yapılmış, serbest zamanı etkileyen faktörler arasındaki ilişkiler çapraz tablolar vasıtasıyla incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretim elemanlarının rekreatif faaliyetlere katılmalarını önemli ölçüde aile bireylerinin etkilediği, rekreatif etkinliklerdeki en belirgin motivlerin sağlık sebepleri ve dinlenme ihtiyacı olduğu, akademisyenlerin spor konusunda genelde izleyici konumunda oldukları, yürüyüşün yaş, cinsiyet gibi tüm faktörlerden bağımsız olarak en çok tercih edilen sportif etkinlik olduğu, rektörlükten serbest zaman organizasyonlarında çeşitliliği sağlamanın beklendiği, bununla birlikte rekreasyon için uygun ortam sağlanması halinde katılımın artabileceği söylenebilir. Personel bir kreş ve etüt merkezinin, rekreatif etkinliklere daha çok zaman ayırabilmek için fırsat yaratacağına inanmakta, ekonomik yetersizliğe bir nebze çare olabilmesi adına başta yabancı dil kursları olmak üzere, akademik ve kişisel gelişime yönelik seminer ve kursların tüm personele hitap edecek zamanlarda ve içerikte planlanmasını talep etmektedir. Talep, öneri ve isteklerin bir kısmı üniversitenin maddi kaynak ayırmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte birçoğu içinse, iyi bir koordinasyon ile görev tanımları net olarak belirlenmiş bir birimin oluşturulması yeterli olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik, Rekreasyon, Serbest Zaman, Sosyolojik, Sosyopsikolojik

2. SUMMARY

Sociopsycological Dimensions of Recreative Participation of the Lecturers Employed in Sakarya University.

The aim of this study is to analyse the sociopsychological dimensions of recreative participation of the official lecturers of Sakarya University, to present the suggestions and consequences related with scientific data which may make the lecturers of Sakarya University more happy, comfortable and productive, to help all the universities in Turkey on this subject with the drawn conclusions of this study. The universe and sample of this research is the lecturers of Sakarya University. A survey is prepared with the use of surveys, used in numerous previously prepared thesis and articles related to this subject, and this survey is sent to 1274 persons. 420 personnel participated in this survey and all of them have been evaluated. Data, obtained from this survey, is analyzed using SPSS programme, relations between factors that affect leisure are examined by crosswise tables. According to the findings obtained from this research, participation of lecturers to recreative activities is mostly affected by family members, the most important motives to recreative activities are health problems and the need of rest, academicians are generally in onlooker position about sports subjects, walking is mostly preferred sportive activity independent from factors like age and sex, it is expected from presidency to supply variety of recreative organizations, if suitable conditions are obtained the number of people that participate in that activities can increase. Personnel believe that day nursery and study center will create an opportunity to take more part in recreative activities. Personnel demand from presidency to plan firstly foreign language courses and to plan seminars and courses about academic and personal development with appropriate time and content for all personnel in order to cope with economical insufficiency. Universities should allocate financial resource in order to meet some of the demands, suggestions and requests of personnel. In addition to this for most of these demands, suggestions and requests, a good coordination and forming a unit with sharply defined duties can be sufficient.

Key Words: Psychological, Recreation, Leisure, Sociological, Sociopsychological

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Çağımızın tekdüze günlük yaşamı içerisinde, insanların iş ve diğer yaşam zorunlulukları dışında kalan zamanlarını değerlendirmeleri sağlıklı kalabilmeleri için çok önemlidir. Serbest zaman içinde gerçekleşen rekreatif faaliyetler, çağdaş toplumların günlük yaşamında hızlı ve çok boyutlu gelişmeler göstermiştir. Teknolojinin hızlı gelişimi insanın iş ve iş dışındaki hayatını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu değişikliğin iş hayatını kolaylaştırıcı, zamanın daha verimli kullanımını sağlayıcı etkilerinin yanında, kapalı yerde mekanik çalışma ortamları ve bunun getirdiği monotonluk, bıkkınlık ve stres gibi etkileri de olmuştur (5).

Yapılan araştırmalarda, uzun, yoğun ve stresli iş temposu nedeniyle monoton bir hayat süren bireylerde, psikolojik, fizyolojik ve sosyal problemlerin ortaya çıktığı saptanmıştır. Bu durum iş hayatında verimi düşürmekte, aile ve sosyal yaşamda problemlere yol açmaktadır. Kişinin olumsuz atmosferden kurtulması, zihnini boşaltıp kendini yenilemesine yönelik temel çözüm, serbest zaman faaliyetlerine yönelmesidir. Bu nedenle, günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde bireyler, verimliliklerini artırabilmek ve genel sağlıklarını koruyabilmek için serbest zamanlarında spor, sanat ve gezi gibi çeşitli faaliyetlere yönlendirilmektedirler. Ferdin hayatın bütün zorunluluklarından kurtulduktan sonra geriye kalan zamanlarında, gönüllü olarak yaptığı, kişiyi dinlendiren, yenileyen faaliyetler rekreasyon olarak tanımlanır. Serbest zamanını olumlu kullanarak yenilenen insanın durumu bataryanın yeniden şarj edilmesine benzer. Bu yenilenmenin faydaları olumlu tutumlar, sağlık, ailede tutarlı ilişkiler, azalmış stres şeklinde görülür; daha üretken, mutlu edici ve kaliteli bir yaşam sağlar (82).

Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan kaynaklanmaktadır. Kişisel yönden; fiziksel ve ruhsal sağlık durumunu geliştirmesi, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılığını ve kişisel becerilerini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine olumlu etkisi, insanı mutlu etmesi; toplumsal yönden ise, toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması, ekonomik hareketlilik ve demokratik toplum yaratılmasına katkı sağlaması rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarıdır (56).

Rekreasyonun çalışmayla olan paralelliği ve ilişkisi, rekreatif faaliyetlerin fiziksel ve zihinsel alanlarda çalışanlar üzerinde olumlu etki yaratarak, kişinin çalışma verimini artırması noktasında yoğunlaşmaktadır (56).

Bu çalışmada da, Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının serbest zamana bakış açıları, bu zamanları değerlendirme biçimleri ve beklentilerinin değerlendirilmesi, rekreatif katılımlarının sosyo-psikolojik boyutlarının analiz edilmesi, bu yolla, öncelikle Sakarya Üniversitesi'nde, buradan çıkarılacak sonuçlarla da tüm üniversitelerimizde öğretim elemanlarını daha mutlu, huzurlu ve verimli hale getirebilecek kişisel gelişim ve çalışma verimliliği açısından bilimsel verilere dayalı sonuç ve önerilerin ortaya konulması hedeflenmiştir.

Öğretim elemanlarının araştırma sonuçlarına bakarak kişisel özeleştirilerini yaparak, kişisel gelişimlerini ve verimliliklerini artırmaya yönelik motivasyon ve yeni bir bakış açısı sağlama fırsatı yakalamaları; önce Sakarya Üniversitesi, daha sonra da ülkemizdeki tüm üniversitelerin yöneticilerinin serbest zaman aktivitelerini daha iyi planlayabilmeleri, bu çalışmanın diğer temel amaçlarından. Bu çalışmadan elde edilecek bilimsel veriye dayalı bulgular, öğretim elemanlarının serbest zamanlarını daha iyi planlamalarında ve üniversitelerimizin bu konuda yönlendirici ve teşvik edici tedbirler almalarında ve benzer çalışmalara öncülük etmesi açısından önemlidir.

Yoğun ve stresli iş temposunun yanında günün koşulları nedeniyle monoton bir hayat süren bireylerde, psikolojik, fizyolojik ve sosyal problemlerin ortaya çıkma ihtimali oldukça yüksektir. Bu durumun başlıca yansımaları iş veriminin düşmesinin yanında, aile ve sosyal yaşamda uyum sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler bu durumdan ancak, kendilerini yenileyerek, serbest zaman faaliyetlerine yönelerek kurtulabilirler. Bu çalışmanın daha da geliştirilerek, bundan sonra bu alanda gerek öğretim elemanları gerekse diğer toplum kesimlerini kapsayacak biçimde yapılacak bilimsel çalışmalara ışık tutacağı değerlendirilmektedir. Bu yolla gençlerimizi profesyonel yaşama hazırlayan son merkez olan üniversitelerimizden daha çok verim alınabilmesi mümkün olacaktır. Yapılacak tespitlerle eksikliklerin giderilmesi, yatırımların ve faaliyetlerin isteklere göre planlanması, kısıtlı imkanların rasyonel ve amaca yönelik kullanılması mümkün olabilecektir.

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Zaman Kavramı

Zaman, insanın duyu organlarıyla algılayamadığı fiziksel, felsefi, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan, yerine konulması, telafi edilmesi ve durdurulması imkansız olan, dünden bugüne gelip yarına giden, sürekliliği olan, geri dönmeyen ve tek yönlü bir akış olarak değerlendirilen bir olgudur (15, 36).

İnsanların sonsuzluk ölçüsü olarak kabul edilen zamanla ilgili her şey, insan düşüncesinin ürünüdür ve bu algı kişiden kişiye değişir. Zaman; bir fiilin, bir iş veya oluşun geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre; meydana gelen olayları sıralamaya yarayan, başı ve sonu olmayan, soyut bir kavramdır. (1, 44)

Weber zamanı, “İnsan yaşamının uzun veya kısa süreli, tekrarı imkansız, başlangıcı ve sonu belli, saatle ölçülebilen bir bölümüdür.” diye tarif etmiştir. Lakien’e göre hayatın temeli, Drucker’a göre en kıt bulunan kaynağıdır. Yerinin doldurulması, geri dönüşü imkansızdır. Mackenzi’e göre ise evrende “eşi olmayan” bir kaynaktır. Para gibi biriktirilemez, hammadde gibi depolanamaz. İsteyerek ya da istemeyerek harcanmak zorundadır (68, 92).

Bazıları zamanın hareketle veya varlıkla ilgili olduğunu, bazıları ise insan zihninde oluşan bir kavram olduğunu öne sürmüşlerdir. Newton zamanı, “ileriye doğru akan şey” olarak tanımlamış, zamanın varlığı ve niteliklerinin fiziksel dünyadan bağımsız olduğunu ifade etmiştir. Evren var olmasa da var olacağı kabul edilen zamanın sonu ve başlangıcı yoktur, çizgisel ve sürekli bir niteliği vardır (7).

Zamanın algılanmasında sıra ve süre kavramları ön plana çıkmaktadır. Zaman algısı yaşanan zamanı kapsar. Kişi geçmişe dönüp ya da geleceğe uzanıp yaşanmış ya da yaşanacak olayların zamanını algılayamaz. Zaman, biyolojik, psikolojik ve toplumsal şartların etkisiyle kişiden kişiye farklı şekilde algılanmaktadır (68).

Zaman algısı toplumdan topluma da değişmektedir. Bazı kültürlerde zaman algısı esnektir, bazılarındaysa gerginlik yaratır. Belirli kültüre mensup insanların zaman algıları hem ait oldukları toplumların önceliklerini hem de kendi dünya görüşlerini yansıtmaktadır. Örneğin Ezzell, Brezilya’da buluşmaya bir saat geç

kalınması halinde çok sorun olmayacağını, ama New York’ ta birini beş ya da on dakika bekletmek için esaslı bir açıklama yapılması gerektiğini ifade etmiştir (40).

Geçmiş yaşantıların etkisi, geleceğe yönelik beklentiler, olayların birbiri arkasına süregelmesi, zamanın insanlar tarafından daha kısa veya daha uzun olarak algılanmasına neden olur. Dersini etraflıca öğretmek için çalışan bir öğretmene ders saati kısa gelirken, dersten sonra oyun zamanını sabırsızlıkla bekleyen bir öğrenciye aynı ders saati uzun gelir. Uzamasını istediğimiz iyi zamanlar çabucak geçer, kısaltmalarını istediğimiz kötü zamanlar ise bitmek bilmez (18).

- Literatürde zaman, algılanma durumlarına göre;
- Saatin gösterdiği Gerçek (Objektif) Zaman
- Hissedilen, yani Psikolojik (Sübjektif) Zaman,
- Yaşayan tüm varlıkların sahip olduğu Biyolojik Zaman ve,
- Yönetim fonksiyonlarının gerektirdiği, işgören ve makine zamanının toplamı olan Yönetmel Zaman şeklinde sınıflara ayrılmıştır (30).

4.1.1. Zaman Kullanımı ve Yönetimi

Zaman kullanımı yıl, ay, hafta, gün, saat gibi zaman ölçüleriyle neleri nasıl yapacağımız konularında planlama ve bu planlamada ortaya konulan seçenekler üzerine verilen kararların bir sonucudur.

İnsanı diğer varlıklardan üstün kılan özelliklerden biri de zaman kullanımında yetki ve inisiyatif sahibi olmasıdır. İnsan, iradesini kullanabilirse zamana hakim olur. Diğer canlılar için bu durum söz konusu değildir. Diğer tüm kaynaklarda olduğu gibi zaman da sınırlı, ona duyulan ihtiyaç ise sınırsızdır. Genel olarak herkes zaman yetersizliğinden şikayet eder. Zamanı olabildiğince verimli kullanabilmenin en iyi yolu, iyi bir zaman yönetimidir. Zamanı etkin ve verimli kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır (56).

Dünyaya gelen her insan eşit zamana sahiptir. Her insan için bir gün yirmi dört saat, bir yıl da üç yüz atmış beş gündür. Ancak zamana karşı yarışan insanlardan bu yarışı kazananlar, yalnızca zamanı en iyi şekilde, planlayan, kullanan ve düzenleyenlerdir (39).

Günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan çalışma hayatı ve hayat tarzı zamanın değerini artırmıştır. Bu gelişmenin sonucu olarak insanlar serbest zaman faaliyetleri için zaman doldurmaktan çok zaman bulmak problemiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (84).

Zamanın kullanımındaki esas sorunlardan birisi de, zamanı kontrol edememektir. Zamanı iyi kullanmak için öncelikle kişi kendisini iyi tanımalıdır. Yani yapacaklarının, hedeflerinin, amaçlarının neler olduğunu, amaçlarının yaşama ve işe yönelik boyutlarının neler olabileceğini iyi kavramalıdır (15).

Zamanı doğru planlayıp kullanamayan insanlar yoğun stres altında ve zamansızlıktan şikayet ederek yaşarlar. Zamanın kontrolünü kaybetmek, bir anlamda hayatın kontrolünü kaybetmektir. Zamanın bir kısmını sonraki güne aktarmanın mümkün olmadığı gerçeği, zaman yönetiminin hataya pek fazla toleransının olmadığı gerçeğini de ortaya çıkarmaktadır (86).

Yapılan araştırmalara göre, genel olarak geçirilen zamanın % 60'ı kontrol edilebilmektedir. Bu oran artırılabilirse zaman daha verimli kullanılabilir. Başarılı bir zaman yönetimi için kişinin zihinsel yönden hazır olması iş ortamı kadar önemlidir. Yöneticiler ve araştırmaların konusu olan akademisyenler işleri tek başına yapamayacaklarını, zaman planlamasının önemini kavramalıdır (78).

Günümüzde iş hayatında verimliliği azaltan en önemli unsur, aynı zamanda hayatı kolaylaştırdığını düşündüğümüz telefon ve bilgisayardır. İşleri planlayıp öncelik vermek, başlanan işi bitirmek, telefon görüşmelerini belli ölçüde yapmak zaman yönetimi açısından önem taşıyan başlıca unsurlardır (44).

Bazı araştırmacılar, zaman yönetimi kavramının yanlış kullanıldığını belirterek, zamanın yönetilemeyeceğini, sadece kendimizi zamana göre yönetebileceğimizi ifade ederken; bazıları da “insanlar zamanı yönetemezler, fakat sahip oldukları zamanı daha iyi kullanabilirler” görüşünü savunmaktadırlar (3).

Zamanı kullanma konusundaki başarımız, gerek iş hayatımızda gerekse sosyal hayatımızda bizi daha başarılı ve daha mutlu edecektir. Hayatın diğer alanlarındaki konumumuz ne olursa olsun, yaşadığımız tecrübelerimizden yararlanarak, yenilenemeyen, devredilemeyen, tasarruf edilemeyen, satın alınamayan zamanı iyi planlama ve kullanma konusunda ustalaşmalı, profesyonelleşmeliyiz (56, 92).

4.1.2. Zamanın Kullanım Bölümleri

Zamanı, yemek, uyumak gibi fizyolojik ihtiyaçları karşılamayla, çalışmayla, oyun, eğlence, dinlenme ve spor gibi etkinliklerle tüketiriz. Zamanın sınıflandırılmasında faaliyet çeşitlerinin yanında, sürelerin dikkate alınarak yapıldığı ve günümüzde çok da geçerli olmayan klasik anlayışa göre, 24 saatlik bir günün 8 saati çalışma, 8 saati uyku, 8 saati de dinlenmeye ayrılmıştır. Üretim tekniklerinde otomasyonun artması, iş saatlerinin gittikçe azaldığı bir toplum düzeni oluşturmuştur. İş saatlerinin azalması ile de serbest zamanların artması yönünde bir gelişme olmuştur (56).

Brightbill ve arkadaşları zamanı önce;

a-Çalışma (İş) zamanı,

b-Çalışma dışı zaman olarak ikiye ayırmışlardır. Daha sonraki çalışmalarda Brightbill ve Mayer'in zamanı sınıflandırmaları ise şöyledir (78):

- ✓ Var olmakla ilgili zaman: Yemek yeme, uyuma, vücut temizliği.
- ✓ Geçimle ilgili zaman: Çalışma.
- ✓ Serbest zaman: Oyun, serbest zaman değerlendirme, dinlenme.

Megyeri ve De Garzia ise zamanı şöyle sınıflandırmıştır (37):

- ✓ Yaşamsal temel ihtiyaçlar için ayrılan zaman: Uyku, yemek. vb
- ✓ Çalışma ve buna bağlı etkinlikler ve görevler için ayrılan zaman: İş, yolculuk, ödev, öğrenim vb.
- ✓ Rekreatif etkinlikler için ayrılan zaman: Spor, eğlence, dinlenme vb.
- ✓ Diğer etkinlikler için ayrılan zaman

Çalışma zamanı, yaşam için gerekli maddi imkanları, bir anlamda hayatı kazanmak için fiilen yapılan çalışma zamanıdır. Bunun için işe gidip gelirken ve iş arası meydana gelen zaman da çalışma zamanı olarak değerlendirilmiştir.

Bazı sosyologlar ise, işe gidip-gelirken kullanılan zamanı serbest zaman olarak nitelendirmektedirler. Çünkü, örneğin Paris’te metroyla veya banliyö trenleri ile işe gidip gelen çalışanlar seyahatleri boyunca, gazete, kitap okumakta, sohbet edip, bulmaca çözmektedir. Bu durumda, yolda geçen bu süre serbest zaman niteliği kazanmaktadır (44).

4.2. Serbest Zaman Kavramı

Serbest zaman, antik Yunan toplumunda, gerçek, iyilik, güzellik ve bilgi gibi erdemlerin tasarımı olarak tanımlanmış ve skhole sözcüğü ile ifade edilmiştir. Skhole ruhun huzur içinde yaratıcı düşünce ortamına dalmasıdır. Serbest zaman kelimesi (leisure) Latince özgürlük anlamına gelen “licere” kelimesinden türemiştir ve “çalışma süresi” dışında kalan zamanı ifade etmek için kullanılmıştır (9). Serbest zaman kişinin belli bir zamana sahip olmasını gerektirdiğinden, işin buyruğu altına girmemek temel koşuldur. Bu dönemde serbest zamanın, yaşamın en değerli yönünü, çalışma hayatının ise yaşamın en değersiz yönünü oluşturduğu fikri hakim olmuştur. Serbest zaman zengin sınıfına hitap etmiş, zengin sınıfın günlük işlerinden uzaklaşarak özgür olmalarını, daha entelektüel ve daha estetik faaliyetlerin içinde bulunmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Bunu toplumun tüm tabakalarına yaymak hem ekonomik açıdan hem de pratikte mümkün olmadığından, serbest zaman sadece elit tabakanın bir hakkı ve ayrıcalığı olarak algılanmış, toplumun büyük kesimini oluşturan halk tabakası sürekli çalışmak zorunda kalmıştır (29).

Serbest zaman, insanların çalışma ve temel fizyolojik ihtiyaçları ile kendisinin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarını giderdiği zamanın dışında kalan, özgürce dinlenme, başarı kazanma, kişisel gelişim ve eğlenme amaçlı kullandıkları özgür zaman dilimidir (56, 92).

Serbest zamanı Crandall, “Herhangi bir güdüye dayandırılan ihtiyaçlar için harcanan zaman”, Mayer “zorlama duygusunun en az olduğu, kişinin kendi yargı ve seçimine göre kullandığı, tamamen kendi isteğine bağlı bir zaman parçası”, Zelinski “kişinin kendi istediği şeyleri yapmak üzere, işyerinin uzağında geçirdiği zaman dilimi”, Broadhurst “yaşamımızın arta kalan değil, temel bir parçası”, Paul F.

Dougless ise “insanın eğitilmiş coşkularını yaşadığı zaman” olarak nitelendirmişlerdir (47, 92, 101).

Serbest zaman, büyük ölçüde, işin gerekliliği ve günlük hayatın baskısından özgürleşme anlamını taşır. Serbest zaman, yaşam kalitesini artırıcı bir nitelik taşıdığı gibi, temel amacı, bireye kişilik bütünlüğü kazandırmak ve bu sayede toplumun gelişmesine katkıda bulunmaktır (12, 58).

Serbest zaman bir seçimdir. İşin sıkıcılığından kurtulmak, kendi dışındaki sorunlara karşı duyarlı olmak, beklentilere, meraka ve fikirlerin gelişimine zaman ayırmaktır. Bir çeşit entelektüel aktivitedir fakat bir iş veya problemi çözmekten ziyade kendi sınırlarını aşma çabasıdır (42).

Serbest zamanlar spor yapmak ve kültürel etkinliklere katılmak gibi pozitif ya da çeşitli suçlar, uyuşturucu bağımlılığı ve şiddet gibi negatif olarak değerlendirilebilir. Serbest zamanların iyi ve doğru bir biçimde değerlendirilmesi, kötü alışkanlıklar edinmeyi önlediği gibi, edinilen kötü alışkanlıkların yok edilmesine de yardımcı olur. Kötüye karşı en iyi savaşın, kötünün yerine iyiyi koymak olduğu unutulmamalıdır. Rekreasyonun öğretilabilir olması ve şiddeti engellemesindeki rolü göz önüne alındığında, gençlerin gelecekteki alışkanlıklarının yönlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (21).

Serbest zaman yönetimi bireylere ve toplumlara birçok açıdan önemli katkılar sağlamaktadır. Bunlar; psikolojik, fizyolojik, sosyolojik alanda kişisel gelişim ve değerlerdeki artış, aile birliği, kültürel kimlik kazanımı, ekonomi ve çevresel faktörlerdir. Bu değerler aynı zamanda serbest zaman felsefesinin de oluşmasına ve yaşam kalitesinin yükselmesine yardımcı olmaktadır. Serbest zaman faaliyetleri, bireye kişilik ve sosyal statü kazandırdığı gibi, üretkenlik ve kendini bulma imkanı da vermektedir. Ayrıca bireye sağlık, mutluluk ve çevreyi tanımada itici bir güç oluşturmaktadır (20).

4.2.1. Serbest Zaman Hakkı

Günümüzde evrensel bir insan hakkı sayılan serbest zaman, 20. yüzyılın başlarında insanlar için bir tembellik ve savurganlık sebebi olarak görülmekteydi.

Sanayileşmenin ilk evresindeki üretim ve çalışmaya dayalı toplumsal yapı bugün yerini, tüketim ve serbest zamana dayalı, yeni bir toplumsal yapıya bırakmıştır (75).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Amerikalıların İngiliz sömürsünden kurtulmak için verdiği mücadele sonucunda çıkarılan 1776 Philadelphia Bildirisi, 1789 Fransız İhtilali ve ardından 28 Ağustos 1789'da yayınlanan Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi sonucunda insanın temel ve doğal hakları eşitlik, mülkiyet, güvenlik ve zulme karşı direnme olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine, eğlenme ile birlikte kültürel faaliyetlere serbestçe katılma haklarını düzenleyerek, serbest zaman konusuna dayanak teşkil eden maddeler ilave edilmiştir.

Serbest zamanı değerlendirme de, toplumsal değerler aşılama, demokratik davranış kazandırma ve bireyin kendisini gerçekleştirmesini sağlayan yönü ile eğitimin önemli bir türü olarak kültürel haklar içerisinde kabul edilmektedir (64).

4.3. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon, yenileme, yeniden yaratma, yeniden yapılanma anlamına gelen Latince “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı yaygın şekilde serbest zamanları değerlendirme olarak kullanılmakta, bireylerin serbest zamanlarında, sosyal, ekonomik ve kültürel olanakları ile yaşadığı toplumun yapısına da bağlı olarak, eğlence ve tatmin dürtüleriyle gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır (56).

Rekreasyon, insanların iş ve yaşamla ilgili zorunlu ihtiyaçları dışında kalan zaman dilimi içerisinde, iş ve yaşamla ilgili streslerden uzaklaşmak için kendi istek ve arzuları ile katıldıkları; dinlendirici, eğlendirici, öğretici, ruh ve beden sağlığına olumlu etki sağlayıcı, kültürel devamlılığı sağlayan, toplumsal kaynaşmaya katkıda bulunan ve topluma sağlıklı bireylerin kazandırılmasına yardımcı olan, bireysel ya da grupsal olarak gerçekleştirilen aktivitelerdir (32).

Rekreasyon, genellikle katılımcıların gönüllü olarak tercih ettikleri etkinliklerle, edindikleri tecrübelerden oluşur. Rekreasyon sayesinde birey, diğerlerinin farkına

varır veya toplumsal değerlere uyum sağlar, bu değerlerin üstesinden gelebilir. Bunun yanı sıra, bireyler yerine göre rekreasyonu, motivasyon düzeyini yükseltici veya stresten uzaklaşma aracı gibi de kullanırlar (33).

Wuest ve Bucher'e göre rekreasyon "genellikle kişinin ruhen ve bedenen yeniden yapılanmasını ve tazelenmesini sağlayan, kişinin kendi isteğiyle seçebileceği aktiviteler"dir (95). Edginton ve Ford rekreasyonu, "işten bağımsız, kendi içinde değerli olan, kişinin birçok önemli ihtiyacını karşılayan, bir yaşam aracı" olarak görmekte ve "insanların gönüllü olarak serbest zamanlarında katıldıkları ve kişisel olarak doyum sağladıkları aktiviteler" şeklinde tanımlamaktadırlar (33). Kraus'a göre rekreasyon, "kişiyi zorunlu iş ve etkinliklerinden sonra yenileyen, dinlendiren ve gönüllü olarak yapılan etkinliklerdir (66). Kapalı ve açık alanda, park ve ormanlarda, tatil yerlerinde, eğitim kurumlarında, personel ve öğrencilerle, yetişkinler ve yaşlılarla, iş veriminin artırılması için, yani tüm toplum için programlanmaktadır. Rekreasyon aynı zamanda tedavi edici özelliği düşünülerek engellilerde terapatik (tedavi edici) rekreasyon adı altında da ele alınmaktadır (83).

Herhangi bir aktivite farklı kişilerde farklı ihtiyaçlara cevap verebilmekte, bazen aynı kişi için bile değişik zaman dilimlerinde farklı anlam ifade edebilmektedir. Serbest zamanı eğlenme, dinlenme, rahatlama ve yenilenme amacıyla kullanmak kişinin kendi tercihidir. Serbest zamanlarda yapılan etkinliklerin rekreasyon olarak kabul edilebilmesi için, kişisel hedef ve isteklerin gerçekleşmesi ve zamanın mutluluk verici bir biçimde değerlendirilmesi gereklidir.

Rekreasyonun temel amacı, bireylerde memnuniyet oluşturacak temel gereksinimler ortaya çıkarmaktır. Rekreasyon aktiviteleri bireyde; arkadaşlık kurma, macera ve yeni deneyimler yaşama, başarı duygusu, yaratma zevki, fiziksel dayanıklılık, hizmet duygusu, güzellikten hoşlanma, zihinsel güçleri kullanma, duygusal deneyim, mutluluk, tatmin, yaratıcılık, ruhsal denge, karakter, rekabet etme gücü, özgürlük, fiziksel kondisyon ve daha geniş dünya görüşü gibi doyumlar oluşturmaktadır (2, 44, 55).

Rekreasyon algısı, kişiden kişiye, kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Bireyin içinde bulunduğu kültürel, sosyal ortam, maddi imkanları, gerçekleştirdiği aktivitenin bir rekreasyon olup olmadığı konusunda etkilidir. Zevk için araba

kullanmak bir rekreasyon faaliyeti olabilirken, işe gidip gelirken araba kullanmak bir gerekliliktir. Profesyonel bir futbolcunun maç yapması kendi işiyken, eğlenmek için arkadaşlarıyla futbol oynaması ise rekreasyon faaliyetidir (51).

Kraus, Murpy ve Williams, bir aktiviteye katılmaya yönlendiren motivlerin farklı rekreasyonel davranış biçimlerine göre belirlendiğini, bu davranış biçimlerinin sosyalleşme, bütünleşme, rekabet, risk alma, keşfetme, entelektüel ve fiziksel gelişim sağladığını ifade etmektedirler (60).

Rekreasyonun bireylere sağladığı en önemli faydalar, agresif davranışları azaltmak, yaşamı etkileyen tüm olumsuzlukları önlemek, okul, iş ve toplumda sağlıklı, verimli bireyler yetiştirmek, bu olumluluklarla birlikte de kişileri yüksek standarda ulaştırmaktır (45).

Modern rekreasyon tanımları şu üç kategoriden birine uymaktadır (66) :

- Rekreasyon belirli şartlar altında ve belirli motivasyonlarla yapılır.
- Rekreasyonda kişi bir beklenti demetiyle belirli tip aktivitelere katılırken, kişinin içinde bu yöndeki zevkleri de geliştirir.
- Rekreasyon sosyal bir kurum, bir bilgi birikimi veya profesyonel bir alan olarak anlaşılmaktadır.

Özellikleri farklı tanımlamalarla ifade edilse de, sonuç olarak rekreasyon, insanların mutlu, sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayan, modern teknolojinin ve diğer sorunların yarattığı bedensel ve moral çöküntülerini ortadan kaldıracak önemli bir sosyal olgudur.

4.3.1. Rekreasyonun Özellikleri

Her yönüyle çok çeşitlilik arz eden, kişilerin ilgi, dürtü, amaç ve katılım şekillerinin yanında farklı birçok faktöre göre değişiklik gösterebilen rekreasyonun özellikleri konusunda, ortak bir noktaya varmak oldukça zordur. Ancak bu çalışmada, rekreasyonda birçok araştırmacı tarafından kabul edilen ve rekreasyonu diğer faaliyetlerden ayıran temel özellikler ifade edilmiştir.

Rekreasyon faaliyetlerinin özellikleri şöyle sıralanabilir (44, 50, 56, 78, 92) :

- 1- Rekreasyon kişinin tüm zorunluluklarından tamamen uzaklaştığı bağımsız olduğu bir zamanda yapılır.
- 2- Rekreasyon faaliyetlerinin seçiminde gönüllülük esastır.
- 3- Faaliyetlere katılma veya devam etme zorunluluğu yoktur.
- 4- Rekreasyon bir iş veya çalışma değildir.
- 5- Rekreasyon tembellik yapmak değildir.
- 6- Rekreasyon faaliyetinde insan stres ve yorgunluktan uzaklaşır.
- 7- Rekreasyon evrenseldir. Bütün insanlar için ortak bir dili vardır.
- 8- Her yaş ve cinsteki insanlar bu faaliyetlere katılabilirler.
- 9- Ticari bir amaç taşımaz, kar beklentisi yoktur.
- 10- Mutluluk verir, neşe ve tatmin sağlar.
- 11- Her bir faaliyet kendine özgü bir kültürel zenginliğe sahiptir.
- 12- Faaliyet, yapıldığı anda kişisel bir doyum sağlanır.
- 13- Tercih etme hakkı ve inisiyatifi kişiye aittir.
- 14- Yer, zaman ve insanlar açısından sınırlamalara tabi değildir ve esnekler. Bireye ve faaliyetin çeşidine göre mutlaka bir amacı vardır.
- 15- Rekreasyonun amacı kişiden kişiye, faaliyetten faaliyete göre değişir.
- 16- Rekreasyon fiziksel veya zihinsel mutlaka bir etkinlik gerektirir.
- 17- Faaliyetlerin sonsuz bir çeşitlilik özelliği vardır.
- 18- Katılımcıya kişisel veya toplumsal fayda sağlaması beklenir.
- 19- Kişinin kendisini ifade edebilmesine ve yaratıcılığına katkı sağlar.
- 20- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, göreneklerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlerine ters düşmemelidir.
- 21- Bir faaliyet başka faaliyetlere ilgi duymaya ve birden fazlasını yapmaya engel değildir. Futbol oynayanın, bir enstrümanı çalabilmesi gibi.

- 22- Rekreasyonu kişi kendisi için yapar, yapana doyum sağlar.
- 23- Faaliyetler aynı anda dinlenme, eğlenme, farklı yaşam tarzı sunma, mesleki alanda yetişme, sağlık gibi birden fazla hedefe yönelebilir.
- 24- Rekreasyonda faaliyetin kendisi ödöldür, başka bir ödöl beklenmez.
- 25- Faaliyetler duruma ve isteğe bağlı olarak birbirini ikame edebilir.
- 26- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi olmayan kişilerce, organize olarak ya da olmayarak yapılabilir.

4.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Serbest zamanları değerlendirme etkinlikleri, içerikleri ve yapıldıkları mekanlara göre çok çeşitlidir. Bu etkinliklerden hangisinin tercih edileceği, kişinin yapısına, cinsiyetine, eğitimine, sahip olduğu olanaklara ve yeteneklerine bağlıdır.

Rekreasyonun sınıflandırılmasındaki temel prensip, kişinin bu faaliyetlere yönelmesine sebep olan amaçları ve zevkleridir. Farklı kriterlere göre de sınıflandırmalar yapılabilir. Bu çalışmada farklı noktaları ortaya koyabilmek için rekreasyon sınıflandırmasını en geniş biçimde ele alan Karaküçük ile Hazar'ın sınıflandırmaları ile uluslar arası literatürde yer alan iki temel sınıflandırmaya yer verilmiştir. Karaküçük bu sınıflandırmayı iki başlık altında toplamıştı (56):

1. Amaçlarına göre rekreasyonun sınıflandırılması: Hangi amaç doğrultusunda faaliyete karar verilmişse, buna uygun rekreasyon ortaya çıkmaktadır.

- Dinlenme amacıyla yapılan rekreasyon etkinlikleri,
- Kültürel amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri,
- Toplumsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri,
- Sportif amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri,
- Turizm amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri,
- Sanatsal amaçlı yapılan rekreasyon etkinlikleri.

2. Çeşitli kriterlere göre rekreasyon sınıflandırılması:

- Yaş faktörüne göre: Çocuk, genç, yetişkin, üçüncü kuşak
- Faaliyetlere katılanların sayısına göre:Ferdi, grup, kitlesel
- Zamana göre: Yaz, kış, günlük, hafta sonu
- Kullanılan mekana göre : Açık alan, kapalı alan
- Sosyolojik içeriğe göre: Lüks, geleneksel.

Cheek'in sınıflandırması ise şu şekildedir :

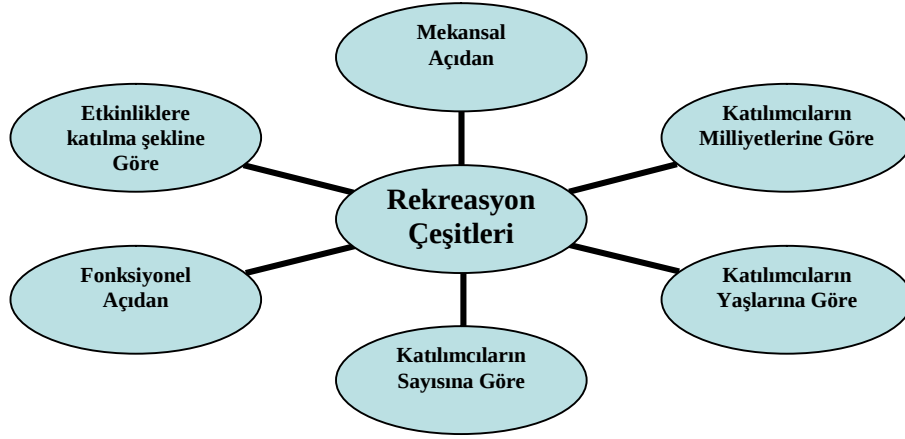
- 1.Toplumsal faaliyetler,
- 2.Yarışma sporları,
- 3.Kültürel beceri faaliyetleri,
- 4.El becerileri,
- 5.Dış mekan faaliyetleri.

Dumazedier de rekreasyonu şu şekilde sınıflandırmıştır (92):

1. Fiziksel faaliyetler: Spor, avcılık, yürümek, seyahat vb.
2. Sanatsal faaliyetler: Edebiyat, sinema, tiyatro, fotoğrafçılık vb.
3. Entelektüel faaliyetler: Konferans, televizyon, kitap okuma vb.
4. Pratik işler: Bahçecilik, el uğraşları vb.
5. Toplumsal faaliyetler: Eğlence, gezi, ziyaret vb.

Bazı etkinlikler birden fazla gruba girmektedir. Örneğin; golf, kayak gibi etkinlikler hem açık alan hem de sportif rekreasyon grubunda yer alırlar. Bunun nedeni rekreasyonun çok yönlülüğüdür. Kesin sınıflandırma yapmak oldukça zordur. Genel bir fikir vermek amacıyla rekreasyon çeşitleri katılımcıların özellikleri, mekan, fonksiyon gibi. kriterler baz alınarak altı grupta sınıflandırılarak incelenebilir (Şekil1) (50).

1. Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon: Aktif ve pasif
2. Mekansal Açıdan Rekreasyon: Açık alan, kapalı alan
3. Katılımcıların Milliyetlerine Göre Rekreasyon: Ulusal ve uluslar arası
4. Katılımcıların Yaşlarına Göre Rekreasyon:Çocuk,genç,yetişkin, 3. Kuşak

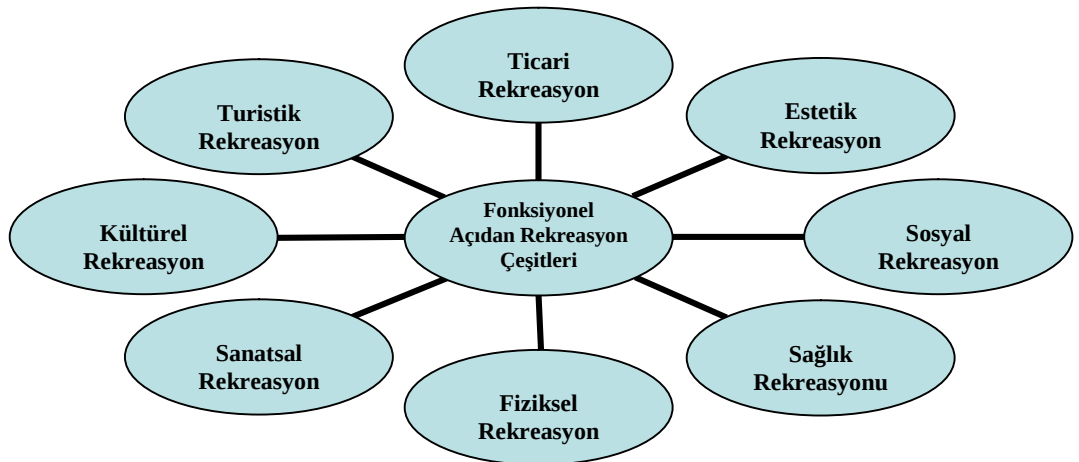

Şekil 1. Rekreasyon Çeşitlerinin Sınıflandırılması

5. Katılımcıların Sayısına Göre Rekreasyon: Ferdi, grup, kitlesel

6.Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri: Rekreasyon çeşitlerini fonksiyonları açısından sekiz ana grupta incelemek mümkündür (Şekil 2) (50).

- Fiziksel Rekreasyon: Sportif faaliyetler ile fiziksel oyun ve yarışmalar
- Sanatsal Rekreasyon: Sinema, tiyatro, konser, sanatsal sergi
- Kültürel Rekreasyon:
- Turistik Rekreasyon:
- Ticari Rekreasyon: Konserler, kurslar
- Estetik Rekreasyon: Resim, antikacılık
- Sosyal Rekreasyon: Kutlama, toplantılara katılmak, ziyaret yapmak vb.

Şekil 2. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon Çeşitleri

4.4. Rekreatif Etkinliklere Katılımı Destekleyen Unsurlar

4.4.1.Sosyal Unsurlar

İnsan yaratılış itibarıyla sosyal bir varlıktır. Diğer insanlarla sosyal ilişki kurma ihtiyacı insanın psikolojik sağlığı açısından da önemlidir. Bu ihtiyaçlar insanların üretim gerektirmeyen birçok alana veya faaliyete yönelmelerinin alt yapısını oluşturmakta, rekreasyon faaliyetlerinin merkezine doğru yönelmelerini hızlandırmaktadır.

Toplum içindeki sosyal etkileşim insanların davranış sınırlarını çizen ve belirli davranış kalıplarına uygun davranmalarını gerektiren bir ortam oluşturmaktadır. Bu çerçevede insanlar için sosyal çevre olarak düşünebileceğimiz okul, aile, iş yeri gibi kurumların rekreatif faaliyetlere bakış açıları büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle rekreatif faaliyetlerin toplum içinde yaygınlaştırılması diğer bir çok faktörle birlikte bu kurumların izin verdiği ölçüde fertleri yönlendiren değer yargıları, gelenek ve göreneklerle de bağlantılıdır. Toplumda boks spor olarak değerlendiren, ama boğa güreşini vahşet şeklinde nitelendiren görüş tamamen bahsedilen kültürel değerlerin etkisi ile ortaya çıkar (89).

Rekreasyon ve sporun davranışlardaki değişmelere pozitif etkisi de vardır. Birey günün stresini üzerinden atabildiği sürece verimli olur ve topluma fayda sağlayabilir. İnsanları birbirine yaklaştıran, kaynaştıran, milli ruh ve bağlılık duygusunu geliştiren rekreatif faaliyetler, aynı zamanda sosyalleşmenin de birer göstergesidir. Toplu olarak bir faaliyete katılmak aynı zamanda toplumsal seviyede bağları kuvvetlendirmek anlamına da gelmektedir. Nitekim, milli ve dini bayramlar, milli müsabakalara katılmak, izlemek toplumsal bağları güçlendirmeye yönelik rekreatif etkinlikler olarak kabul görmektedir. Ayrıca fertler, spor etkinliklerine katılarak fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesiyle sağlıklı bir kişilik kazanırlar.

Günümüz gelişmiş toplumlarında, rekreasyon etkinlikleri hükümetlerin ilgili bakanlıklar kurulmasını sağlayacak kadar önemsenmektedir. Örneğin; Fransa’da kurulan Serbest Zamanları Değerlendirme Bakanlığı, serbest zamanları değerlendirmenin insanların doğal hakkı olduğu kadar, toplumsal hayatın önemli bir

unsuru olduğunu savunmaktadır. Aynı zamanda sosyal hayatın devamlılığı ve sosyal gelişime katkı sağladığı, sosyolojik açıdan ise topluma değerli katkıları olan bir fonksiyon olduğu kabul edilmektedir (2, 22).

Amerika’da rekreasyon 1918’de en önemli eğitim aracı olarak kabul edilmiş, 1930’lu yıllarda ise kişilik gelişimi ve toplumsal değişme aracı olarak bu alanda gençlik örgütleri kurulmuştur. ABD ve Kanada’da yerel yönetimler, rekreasyon ve park etkinliklerine ilişkin programlarda büyük sorumluluklar almışlardır. Günümüzde erkek ve kız izci grupları gibi gönüllü kuruluşlar milyonlarca üyeye toplumsal hizmetler ve eğitimle ilgili değişik etkinliklerle hizmet etmektedir. Rekreasyon etkinlikleri aynı biçimde ruhsal hastalıklar, fiziksel engelliler ve diğer özel topluluklar için rehabilitasyon amaçlı olarak da organize edilmektedir (64).

Rekreatif faaliyetlere katılımı, insanlarda zihinsel ve fiziksel sağlık, stresten uzaklaşma, karakter gelişimi, kendine güven ve saygı, kişisel muhakeme unsurları da gelişmektedir. Rekreasyon faaliyetleri, insanlar arasındaki farkları ortadan kaldırarak ortak zevkleri doğrultusunda birleşmelerini sağlar. Buna bağlı olarak insanların dostluklar kurmalarını ve ortak amaçlarda birleşmelerine yardımcı olur. Birey sosyalleştikçe rekreatif faaliyetlere katılma arzusu artacaktır.

Günümüzde adeta hayatımızı tek başına kontrol eden televizyonun ve bilgisayarın da etkisiyle sosyal değerlerle birlikte toplumsal anlayışlarda da büyük değişimler yaşanmaktadır. Çalışmanın kutsal sayılıp, serbest zamanların gereksiz bir savurganlık kabul edildiği dönemlerden, artık çoğu gelişmiş ülkelerde çalışmanın sıkıcı olarak kabul edildiği ve fazlaca serbest zamana sahip olup, istenilen ve mutlu olunan etkinliklerin yapılmasının tercih edildiği dönemlere gelinmiştir (56).

Sosyal değerlerdeki bu değişimin yanında, kadının statüsünün değişmesi de toplum düzenini yeniden şekillendirmektedir. Kadınların iş gücüne katılma payları ve günlük yaşamdaki rolleri artmaya devam etmektedir. Küresel platformda, gelişmemiş ülkelerindeki kadın hareketleri dünyadaki en büyük sosyal olaylardır. Çünkü nüfus artışı kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmelerinden kaynaklanmaktadır. Kadınların ve buna bağlı olarak erkeklerin rollerindeki değişim tüm dünyada halen devam eden bir süreçtir (64).

Kadınların statüsüyle ilgili değişim erkekleri de etkileyecektir. Mesela ev işlerine daha fazla yardım etmekte ve çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmektedirler. Birçok erkek ekonomik açıdan karısına bağımlı hale gelmiş veya karısını önemli bir ekonomik ortak olarak görmektedir. Bu durum ileride kadınların serbest zaman aktivitesi ihtiyaçlarına daha fazla saygı gösterilmesi anlamına gelecektir.

4.4.2. Ekonomik Unsurlar

Toplumların gelişmişlik düzeyi, ekonomik kalkınma kadar toplumsal kalkınmaya da bağlı olup, toplum kesimlerine sunulan eğitim ve refah hizmetlerinin ölçüsü, o toplumun gelişmişlik düzeyini gösterir. Gelişmekte olan ülkelerde rekreatif faaliyetlere kaynak aktarılması zordur. Çünkü ihtiyaçlar sıralamasında öncelikler rekreatif faaliyetlerin dışında, daha önemli görülen eğitim, sağlık gibi alanlara kaymaktadır. İnsanların serbest zamanlarında ilgi ve ihtiyaçlarına göre tesis ve alan bulmaları mümkün olmamaktadır. Rekreatif faaliyetler için yapılacak tesis ve alanların çokluğu o ülkenin ekonomik yönden gücünü de gösterir (64).

Ekonomik alan toplumsal bütünün bir parçasıdır. Toplumların ekonomik açıdan gelişmişlik düzeyleri, insanların spor ve diğer rekreatif faaliyetlere eğilimlerini ve bu eğilimlere devletin cevap verme imkanlarını da belirlemektedir. Kişi başına gelir düzeyi yüksek olan ülkelerdeki bireyler eğlence, turizm ve spor gibi faaliyetlere daha çok para harcayabilmektedir. Bu nedenle bu toplumlarda serbest zaman işletmeciliği ayrı bir sektör olarak algılanmakta ve başta spor ve turizm olmak üzere birçok sektörle ilişki içinde hızla gelişmektedir. Bu yönüyle rekreasyon ve serbest zaman kavramları tamamen ekonominin etki alanına girmektedir. Serbest zaman faaliyetlerine ayrılacak kaynaklar bakımından hem ülkelerin hem de fertlerin ekonomik seviyeleri çok önemlidir. Zira serbest zaman harcamalarına para ayırabilmek refah seviyesinin yüksekliği ile doğru orantılıdır (89, 92).

Bireylerin yüksek eğitim seviyelerine ulaşarak statü kazanmaları, rekreasyon eğilimlerini de farklılaştırmaktadır. Gelir düzeyi arttıkça serbest zaman faaliyetlerine harcanan para da artacaktır. Meslek seçimi, sosyal statü, eğitim, gelir düzeyi, yaş ve cinsiyet farklılığı serbest zaman faaliyetlerinin çeşitliliğini etkilemektedir (97).

Teknolojik gelişmeler sayesinde üretimin büyük oranda artması, geleneksel üretim şekillerinin değişmesi, verimliliğin sürekli artırılması çabaları, çalışma şartlarının iyileşmesi, otomasyonun çoğalması ve serbest zamanların artmasının doğal sonucu olarak gelir düzeyinde artışlar görülmüştür. Gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen milli gelirin yüksek oluşu, insanların hayat standardını yükseltmiştir. Refah düzeyi yükseldikçe arz talep dengesi olumlu yönde artacaktır. Bunun sonucu olarak insanlar teknolojiden daha çok yararlanma yolları arayacaklardır. Ekonomik ve sosyal olarak gelişmiş, gelir seviyesi yüksek toplumlarda rekreatif etkinlikler, çeşitlilik ve yaygınlık bakımından daha ileri düzeyde olacaktır (56).

4.4.3. Fiziki Çevre Unsurları

Sosyal ve ekonomik unsurlar kadar fiziki çevrenin de rekreatif faaliyetlere katılımda etkisi büyüktür. İnsanın yaşadığı fiziki çevre çoğu kez faaliyetin kendisini belirlemektedir. Çünkü insanlar öncelikle yakın çevrelerindeki tesis ve alanlarla ilgilenirler. Ancak daha sonra ihtiyaç duydukları etkinlik için mesafe kat etmeyi göze alabilirler. O yüzden rekreatif faaliyetler için uygun yer seçimi çok önemlidir.

Fert ve toplum ihtiyaçlarındaki farklılıklara rağmen ortak olan husus, tesis için ikametgah ve iş yeri arasında ideal yeri seçmektir. Gün boyu işinde olan insan iş çıkışı evi ile tamamen ters istikamette olan bir tesisi tercih etmeyecektir. Evine yakın olan mekan daha kolay ve caziptir. Serbest zamanda yapılan faaliyetler bir amaç değil eğlenme ve zevk almaya dönük faaliyetlerdir. Bu zevkli uğraşların başlangıcı ve sona erişinde kişiler uzun mesafeler sonunda evlerine ulaşırlarsa belli bir noktadan sonra zevk vermesi beklenen faaliyetin sonunda rahatsızlık ortaya çıkar. Böyle bir durumda kişinin ruh hali, mevsim ve çevre şartları ile birlikte değerlendirildiğinde, bir süre sonra kişi için bu yolculuk asıl faaliyetin önüne geçerek faaliyetin yapılmaması yönünde içsel bir baskı ve isteksizlik oluşturacaktır. Bununla ilgili uygun mesafe, kişiden kişiye ve yaşanılan çevrenin özelliklerine göre değişmekle beraber, spor yerleri ve yerleşim birimleri arasında en fazla 1-1,5 km'lik bir uzaklığın ideal olduğu söylenebilir. Özel otomobille gidip gelmek söz konusu ise, bu mesafenin trafikte strese neden olan tıkanıklık hali olmaması koşuluyla, en fazla 10-15 dakikada kat edilebilecek bir mesafe olduğu söylenebilir (11, 89).

Ulaşılabilirliğin yanında, iklim şartları da göz ardı edilmemelidir. Yağışı bol ve soğuk bölgelerde açık alanlara ve tesislere kış boyunca insanlar uğramazlar. Oysa ki böyle yerlerde kapalı ve çok amaçlı tesislerin olması bölge halkının yağışlı günlerde ve kış aylarında da rekreasyon faaliyetlerine yönelmelerini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, spor dahil her türlü rekreatif faaliyete ait yerlerin kolaylıkla ulaşılabilir olması, meteorolojik bakımdan uygun yerlerde kurulması, endüstriyel emisyonlardan uzak olması, kentin yeşil dokusunun içinde onu tamamlar durumda bulunması, çevre yerleşiminin gürültüsünden uzak olması rekreatif alanların cazibesini artıracak, kişilerin katılımını pozitif yönde etkileyecektir (34).

4.5. Yaş Dönemlerine Göre Rekreasyona Katılım

Kişinin hangi rekreatif faaliyeti seçeceği büyük ölçüde kişilik özellikleri, cinsiyeti, yaşı, mesleği, sahip olduğu serbest zaman miktarı, fiziksel ve sosyal ihtiyaçları, beklentileri ve ilgi alanları gibi faktörlere bağlıdır. Aynı faaliyete katılan kişilerde bu kriterlerin farklı olabileceği unutulmamalı, faaliyet herkese ayrı ayrı uyarlanabilmelidir. Bu durum sportif rekreasyon faaliyetlerinde aynı özellikte olanların bir araya getirildiği istasyon çalışmaları şeklinde, diğer rekreasyon faaliyetlerinde ise ilgilere göre gruplar oluşturularak gerçekleştirilebilir. Rekreasyonun merkezinde insan olduğundan yaş, kişilik ve faaliyetin özellikleri bir bütün içinde değerlendirilerek, katılımcıların faaliyetten alacakları toplam faydanın artması sağlanabilir.

İnsan, yaşamı boyunca değişim ve gelişim içindedir. Kişilik özellikleri ve rekreatif faaliyetlere katılım da bu değişim ve gelişimden etkilenecektir. Birçok bilim adamına göre kişilik çocuklukta şekillendiğinden, çocukluk dönemine ait yaş dönemleri daha kısa süreleri kapsar. İlerleyen yaşlardaki temel özellikler daha uzun süreli gruplandırılabilir.

Toplumsal ilişki kurmaya başlanan ilk dönem 4-6 yaş dönemdir. İkinci dönem olan 6-9 yaş grubu düşünmeden hareket eder, sabırsız ve çok meraklıdır. Cinselliğe karşı ilgi ve merakın arttığı dönemdir. 9-12 yaş dönemi arkadaş grubunun önemsendiği ve toplu halde yaşama ruhunun başladığı dönemdir. Gelişmenin en hızlı

olduğu ergenlik dönemleri 9-12 ve 12-15 yaş dönemleridir. Gruba bağılılık duygusu en üst noktadadır. Gergin bir cinsel yaşam içindeki 15-18 yaş arası beşinci dönem, duygusal hassasiyetin üst seviyede olduğu, özgüvenin geliştiği, cinsel kimliğin tanındığı dönemdir.

Tez çalışmasının temelini oluşturan akademisyen grup ise 18-30 yaş arasını kapsayan 6. dönemle başlamaktadır. Bu dönemdeki kişilerin düşünce ve davranışlarında diğer yaş gruplarına göre olgunluk artmış, sorumluluk gelişmiştir. Alışkanlık, tutum ve davranışlar önemli ölçüde yerleşmeye başlamıştır. Aile ve evliliği düşünmeye başlamışlardır. Seyahat etmek ve içinde bulundukları işi başarma istekleri yüksektir. Yaşam dolu, canlı ve hareketlerine hakimdirler. Entelektüel etkinliklerle de ilgilidirler. Yetişkin bireyler olarak gençlik dönemindeki etkinliklerini devam ettirirken, spordan, uzun yürüyüşlerden, yüzme ve toplumsal etkinliklerden hoşlanırlar. Bireysel sporlar, kulüpler, müzik, tiyatro, hobiler ve aile içi etkinlikler ilgilerini çeker.

Olgunlaşmanın tamamlandığı 30- 65 yaş arası yedinci dönemde yer alan kişiler mantıklıdır ve sorumluluklarını kabul ederler. Seyahat etmek ilgilerini çekerken, başarı içinde kişisel övünme tutumları yüksektir. Gençlik işlerine ilgi duyarlar. İş çevresine alışmakla beraber vücut değişimleri görünmeye başlar. Aile, topluluk ve iş etkinliklerinden hoşlanırlar. Daha az kuvvet içeren etkinliklerle ilgilenirler. Tenis, balık tutma, yüzme, müzik, tiyatro ve uzun yürüyüşlerden hoşlanırlar.

65 yaş üstü dönemde ise fiziksel kuvvet ve dayanıklılığın azalması nedeniyle daha fazla dinlenme ihtiyacı hissedilir. Diğer yaş gruplarından olan yakınları ile ilgilidirler. Yaşam tempoları yavaşlar, yönetim işlerine ilgi duyarlar. Toplumsal katılımlardan, entelektüel uğraşılardan, bahçıvanlık, el sanatları ve yürüyüşlerden hoşlanırlar. Toplumsal hizmetlere ve politikaya ilgi duyarlar .

4.6. Rekreasyonun Psikolojik Boyutu

4.6. 1. Psikolojik açıdan rekreasyonun yararları

Bazı yazarlar, serbest zamanların değerlendirilmesi sorununu ruh sağlığının tanımı ve kapsamı içinde değerlendirmekte ve bir insanın uğraşda bulunmak ya da bulunmamak arasında özgür seçim yapabildiği sürede yapılan rekreasyonun temel amacının, bireye kişilik bütünlüğü kazandırmak ve bu arada toplumun gelişmesine katkıda bulunmak olduğunu savunmaktadırlar. Ayrıca, bu tür zamanların değerlendirilmesi kişiye ve topluma insanca yaşama anlayışını kazandırdığı ölçüde olumlu sayılmakta, bu bakımdan toplumda serbest zamanları değerlendirme eğitimi tavsiye edilmektedir.

Yetim'e göre serbest zaman, tamamıyla isteğe bağlı bir uğraşı bütünlüğünü ifade etmektedir. Bu uğraşı, dinlenme, rahatlama, bilgi ve deneyimlerini artırma, psikolojik ve fizyolojik zevklerinde doyumunu gerçekleştirme, yaratıcı yeteneklerini geliştirme biçiminde ve tüm bu faaliyetlerde herhangi bir çıkar amacı gütmemek üzere gerçekleştirilen uğraşlar, şeklinde tanımlamıştır (71).

Karaküçük'e göre, insanlar zamanı psikolojik yönden farklı olarak algırlar. Olayların birbirleriyle zincirlemesi, geçmiş anıların etkisi, geleceğe yönelik arzu ve istekler saatle ölçülen gerçek zamanın insanlar tarafından daha kısa veya daha uzun olarak algılanmasına yol açar. İnsan, zamana bağlı olarak yaşar ancak herkes bu zaman sürelerini birbirinden farklı olarak algılar. Dersini iyice öğretmek isteyen öğretmen için, ders saati kısa gelir. Aynı ders saati, dersten sonra oyun düşünen bir öğrenci için oldukça uzun gelebilir (56).

Psikolojik yarar hali, insanın ruh sağlığını ifade etmektedir. Ruh sağlığı, kişinin kendisiyle ve çevresiyle sürekli bir denge ve uyum içinde olmasıdır. Ruhsal bakımdan sağlıklı bir insanda aranan nitelikler, olgun bir insanda aranan niteliklerdir. Ruhsal bakımdan sağlıklı, olgun insan seven ve sevilen, davranışları tutarlı, gerçekçi, çevresiyle uyumlu ilişkiler geliştiren, toplumda bir yeri ve görevi olduğunun bilincinde olan insandır. Yeteneklerini belirli bir amaca yöneltir, doğru ve verimli olarak kullanır. Kendine güvenir, umutsuzluğa kapılmaz, esnek ve hoşgörü sahibidir (99).

İnsanın, aile, okul veya iş hayatındaki sorunları onun sinir sistemini bozarak yorulmasına ve dayanma gücünün azalmasına neden olabilir. Aynı şeylerin sürekli tekrarı, yaşanan sürtüşmeler, aşırı kurallar ve monotonluk gibi etkenler kişinin moral ve motivasyonunu ciddi ölçüde bozabilir. Bu durumlarda insanlar kendilerini değişik bir ortama sokarak moral kazanmak isterler. Rekreatif faaliyetler kişiyi dinlendirip eğlendirerek kendisini yenilemesini ve bu sayede de ruhsal rahatlama sağlar. Rekreatif faaliyetler kişiye özgürlük hissi tattırarak, onun ruhsal zenginlik kazanmasına yardımcı olur (56).

Serbest zaman faaliyetlerine katılım davranış değişiklikleri, kişisel gelişim, sağlıklı duygu süreci gibi sonuçlara ulaşmada kişiyi destekler. Yer değiştirme ile kişiler, üzerlerinde olan baskıyı atarlar. Serbest zaman aktivitelerinin çeşitli olması, değişik ve pozitif psikolojik sonuçları doğurur.

Serbest zamanları değerlendirme sadece hastalıkların önlenmesi için değil aynı zamanda psikolojik sağlığın oluşmasında da bir araçtır. Menninger'e göre; "Rekreasyonu tedavide kullanmak psikiyatrist için bir ayrıcalıktır. Sadece zihinsel hastalıkların tedavisi için değil, bunun yanı sıra zihinsel yönden sağlıklı kalabilmek için de önemlidir. Psikiyatristler rekreasyonun zihinsel ve duygusal hastalıkları önlediğine inanırlar". Bugün sebebi bilinmeyen birçok psikolojik rahatsızlık, yetersiz serbest zaman kullanımı ile ilişkilendirilmektedir.

Bireyin kendini gerçekleştirme mücadelesindeki başarısı ve çevresinde bu başarıyı paylaşabilecek kişilerin olmasına bağlı olarak mutlu olabildiği gerçeği, birey açısından toplum yaşamında vazgeçilemez bir unsurdur. Rekreatif etkinliklerle sosyal çevresi genişleyen, yani başarılarını paylaşabileceği yeni dostluklar edinen ve en önemlisi var olan yeteneklerinin farkına varabilen ve onları farklı alanlarda da kullanarak üretkenliğini artıran birey, hem kendini gerçekleştirme hem de mutlu olmasında önemli yol kat etmiştir (44).

Bugün insanlar, rekreatif etkinliklerle, günlük rutin yaşantılarına renk katıp zenginleştirmekte, mutluluğu yakalayabilmektedirler. Ancak, kişinin mutluluğunu bir tek faaliyet çeşidiyle sağlayabilmesi çok zordur. Ayrıca, iyi değerlendirilen boş zamanlar insanlara mutluluk getirebileceği gibi, değerlendirilmeyen boş zamanlar da insanlarda mutsuzluk kaynağı olabilmektedir (56).

Serbest zamanların olumlu değerdendirilmesinin psikolojik açıdan bireylere sağladığı yararlar şöyle sıralanabilir:

1. Birey, serbest zamanlarını olumlu şekilde değerdendirmekle fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesinden doğan sağlam bir kişilik kazanır.
2. Bireylerin dürüst, adil, hoşgrl, kibar ve anlayışlı olmalarına katkıda bulunur.
3. Saldırėanlık eğilimlerinin azalması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi serbest zamanların değerdendirilmesi aracılığıyla sağlanabilir.
4. Serbest zaman faaliyetleriyle kişi bir gruba, takıma veya organizasyona katılarak yalnızlığını giderebilir. Birey bu etkinliklere katılarak, dışa dönük kişilik geliştirme imknına sahip olur (71).

4.6.2. Rekreasyonun zihinsel gelişime etkileri

Tıbbi açıdan rekreasyonun zihinsel ve psikolojik yararlarının olduğu bilinmektedir. Dr. William Meminyer bir yazısında sağlıklı kişiliğin, oyunu ciddiye alan bireylerde ortaya çıktığını, oyuna karşı isteksizlik ve imkan yaratamamanın kişilik açısından tehlike ve hastalık unsurları barındırdığını ifade etmiştir. Bir diğer psikiyatr Dr. Paul Haun, rekreasyonun hastanelerde hastalar üzerindeki izolasyon korkusunu dağıttığını, çekingenliği ve agresifliği ortadan kaldırdığını belirtmiştir.

Eğitimde rekreasyonun ruhsal açıdan etkilerini inceleyen Dr. James Tausch, okullardaki rekreasyon ve sosyal aktivitelere katılmayanların karamsarlık, çekingenlik ve intihar eğilimine yol açabildiğini zira intihar duygusunun sosyal ortamdan uzaklaşan kişilerde daha yoğun olduğunu vurgulamıştır (66).

L. H. Richardson da benzer çalışmasında kolej öğrencilerini psikolojik destek alan ve almayan olarak analiz etmiş, psikolojik destek görenlerin görmeyenlere oranla serbest zaman aktivitelerinde daha pasif olduğunu, rekreasyona aktif katılımın duygusal dengeyi sağlayarak kişide iyi olma hissi uyandırdığını ifade etmiştir. Rekreatif faaliyetler, her yaş dönemindeki insanların yaratıcılık gücünün ortaya çıkarılmasına ve bu gücün geliştirilmesine hizmet eder (56).

Bu çerçevede rekreasyon çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin duygusal ve psikolojik gelişimine büyük katkılar sağlayan bir unsur, kişiye kendine güven kazandıran, kişisel gelişimi destekleyen yaratıcı gücü geliştiren ve sağlıklı zihin yapısı oluşturan yönleri ile önem kazanmaktadır.

4.6.3. Rekreasyon ve stres ilişkisi

Stres, belirli durum veya hareketlerin bireydeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin sonucu olarak ortaya çıkan bir tepkidir. Bireyin çevresinden gelen her türlü uyarıcı ile oluşan yaşantıya stres ve bu yaşantıların nedenlerine de stres kaynağı veya “stresör” denilmektedir.

Stresli durumlar stres kaynağının gücüne de bağlı olarak bireyin bütün enerjisini stres kaynağına yönlendirmesine yol açar. Stres durumunun sürmesi ise bedenin depoladığı enerjinin hızla ve artarak tükenmesine neden olur. Bu durumda beden dinlenmeye ve yeniden enerji depolamaya gereksinim duyar. Her stres verici durumda ek enerji kullanılması nedeniyle enerji ve deponun gücü azalmaktadır. Özellikle yaş ilerledikçe bedenin enerji depolaması yavaşlamaktadır. Yaşamda karşılaşılan stresler arttıkça enerji tüketimi de o ölçüde artmaktadır. Bu nedenle aşırı stresli ortamlarda çalışan insanlardaki enerji tüketimi diğer çalışanlara göre daha yüksek olmaktadır (98).

Fiziksel ve mental stres kaynaklarının çalışanlar arasında çok sık görüldüğü, özellikle hızlı büyüyen işyerlerinde bu tür problemlere sıkça rastlandığı bilinen bir gerçektir. Bunların yanı sıra, ilaç bağımlılığı, aile içi şiddet ve hareketsiz yaşam tarzı gibi sorunların çalışma verimini olumsuz yönde etkilediği de belirtilmektedir.

Hareketsiz bir yaşam; bedensel güç, kuvvet ve esneklik kayıplarına neden olurken, insan bedeninin temel yapıları olan kas ve kemik dokularının yıpranmasına, sakatlıklara ve hareket sistemi hastalıklarına neden olmaktadır. Egzersiz yapmayan bireylerin sosyal ve psikolojik baskılar altında, gergin, sorunlu ve yavaş bir yaşam stilini benimsedikleri görülmektedir. Hareketsiz bir ortamda yaşamak insan organizmasını ve ruhsal dengesini geriletebilmektedir (60).

Çalışanların karşı karşıya kaldıkları toplumsal ve teknolojik gelişmeler, ailevi sorunlar ve sosyo- ekonomik problemler iş stresi potansiyelini artırmaktadır. Düzenli yapılan rekreasyon aktivitelerinin çalışanları stres ve strese bağlı sorunlardan koruyabileceği belirtilmektedir (52).

Motivasyonel faktörler ve düzenli egzersizlerin kişilere iyi bir akademik kariyer sağladığı ve dinlendirici etki yaratarak, konsantrasyonunu toplamada yardımcı olduğu saptanmıştır. Yapılan bir araştırmada fiziksel performansı düşük kişilerin başarı bazında yüksek olanlara oranla düşük bir performans sergiledikleri görülmüştür. Bir diğer araştırmada kolej öğrencileri belli bir egzersiz programına tabi tutulmuş, program bitiminde okul onur listesine giren öğrenci sayısının iki katına çıktığı saptanmıştır .

İngiltere’de zihinsel engelli çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada fiziksel aktivite programlarının yalnızca fiziksel değil zihinsel performansı da olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Washington D.C’deki Ulusal Akıl Sağlığı Enstitüsü yirmi bir aylık süreyi kapsayan araştırmasında rekreasyonun zeka seviyesini yükselttiğini saptamıştır. Kültürel faaliyetlerin , engelli çocuklarda başarı ve değer gelişimi, iyi ve kötüyü ayırt etme, duyumsallık, entelektüelite, duygusal ve estetik yönü geliştirme, çalışma disiplininin önemini kavrama, zihinsel ve duygusal sağlığı geliştirerek kişisel gelişimi artırma hususlarında katkı sağladığı belirtilmiştir (66).

4.6.4. Rekreasyon - kişilik ilişkisi

4.6.4.1. Rekreatif etkinliklerden sporun kişilik üzerine etkileri

Kişiliği, bir bireyin zihinsel ve bedensel özelliklerinde görülen farklılıklar ve bu farklılıkların kişinin davranış ve düşüncelerine yansıyış biçimi olarak tanımlamamız mümkündür. Kişilik bir kişinin davranışlarının yapısal ve dinamik özelliklerini gösterir. Bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terimdir. Diğer bir husus da kişiliğin kendine özgü ve ahenkli bir bütün olmasıdır. Öyle ki, bir insana ilişkin her nitelik, o insanı anlamada bize bir ip ucu verir. Kişinin belleği, dış görünüşü, sesi ve konuşma tarzı, tepkisi, ilgileri gibi

pek çok özelliği bu bireyin kişiliği hakkında bize bir takım veriler sağlar (9). Kişilik kavramı benzer durumlara verilen tepkilerdeki bireysel farklılıkları ve farklı durumlarda oldukça tutarlı olan davranışları anlamamıza da yardımcı olur. Bir bakıma kişilik, birey ile çevresi arasında bir uyum oluşturur (74).

Kişilik, bir fertte yapıların, davranış tarzlarının, ilgilerin, ruhi davranışların, yeteneklerin karakteristik bir bütünleşmesidir. Bireyler, sportif etkinliklere katılarak fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin etkileşimi ile sağlıklı bir kişilik kazanırlar. Serbest zamanlarını sporla değerlendiren kişi zararlı faaliyetler yerine, dürüst bir karakter oluşumuna yardımcı olan bir etkinlikle uğraşmış olur (56).

Sportif rekreasyonun temeli fiziksel egzersizdir (102). Serbest zamanları değerlendirmek için sportif bir etkinliğe katılmak, sanatsal etkinliklere göre bir farklılık taşımaktadır. Çünkü, insan organizmasının sağlıklı kalması için bu tür etkinliklere katılması çocuk ve gençlerin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişiminde, yaşlıların ise sağlıklı yaşayabilmelerinde önemli bir gerekliliktir.

Sanayi ve şehir ortamında bir işin, saatlerce, günlerce, aylarca aynı hareketlerle, duruşlarla ve aynı ortamlarda yapılıyor olması, bu zorunluluğu daha da artırmaktadır. Buna ayrıca gürültülü, olumsuz kimyasal etkilere maruz bırakılan ortamlar da ilave edilebilmektedir. Bu olumsuzluklar, insanda stres, kalp ve sinir sistemi hastalıkları, hava kirliliği olan yerlerde ise, solunum hastalıklarının meydana gelmesi ve aşırı beslenme gibi negatif görüntülerin büyümesine neden olmaktadır. Bütün bu negatif görüntülerin giderilmesinde ise rekreatif etkinlikler arasında büyük avantajlara sahip olan spor ön plana çıkmaktadır (56).

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan ihtiyacı giderek azaltmakta ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan stresli ve oldukça sağlıksız bir yaşam biçimini zorunlu kılmaktadır. Spor, dinamik ve güncel yaşamın getirdiği streslerden uzak bir ortam yaratarak, çağdaş insanın karşısına dikilen bu tehlikeye çözüm getirmekte ve kazandırdığı sağlıklı yaşam biçimiyle koruyucu tıbbı yardımcı olmaktadır.

Her spor etkinliği duyguları içeren toplumsal bir deneyimdir. Bu tür etkinliklere katılan fert, hareketler aracılığı ile duygularını ifade etme imkanı bulur. Sportif

etkinlikler, baskı ve gerilimlerin boşaltılmasında bir araçtır. Saldırganlık, öfke, kıskançlık vb. duyguların boşalmasını sağlar, kontrolünü öğrenir. Yapılan araştırmalar, rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının, diğer faaliyetlere katılanların sayılarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Örneğin Almanya’da halkın % 61’i serbest zaman etkinliklerinden sporu tercih etmektedirler. Ayrıca 1987 yılında Almanya’da 6-16 yaş arasındaki gençlerin %60’nın serbest zamanlarını spor yaparak geçirdikleri görülmüştür (43).

Spor yapmak yalnızca bir bedensel uğraş olmayıp aynı zamanda sosyalleşme ve topluma uyma sürecidir. Spor, bir kurallar dizisi ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca taşıdığı özelliklere göre takıma uyma özelliklerini gerektirir. Gerek antrenman gerekse yarışma olsun, başarıya ulaşmak ,günlük yaşantıda pek bulunmayan kuralara uymak ile mümkündür. Bu ise yeni bir uyum süreci demektir. Uyum süreçlerini başarı ile tamamlayan genç sporcu artık yeni bazı özelliklere sahip olur. Daha doğrusu mevcut bazı nitelikleri geliştirmiştir. Sporda başarılı olabilmek için; gelişmiş bir kas ve iskelet yapısı, bu hareketleri uzun süre yapabilmek için yüksek kondisyon, çeşitli ruhsal, fiziksel ve bedensel engellemelere rağmen başarabilmek ve başarısızlık halinde uğraşından kopmamak için gerekli kişilik özellikleri ve yeterli motivasyon gibi bedensel ve ruhsal nitelikler gereklidir.

Spora başlamak için bu nitelikler gereklidir ancak unutmamak gerekir ki, spor yapmayı sürdürdükçe bu nitelikler gelişir. Bu gelişme belli kurallara göre olur. Kuralların temelinde sportif etkinliğin kişilik üzerinde etkileri bulunmaktadır. Çeşitli bilim adamları, düşünürler, sportif etkinliğin kişilik üzerine etkilerini şöyle genelleştirmektedirler:

1. Spor karakteri şekillendirir.
2. Takım sporları işbirliği yapmayı öğretir.
3. Bireysel sporlar kişisel disiplini geliştirir.
4. Spor mertçe mücadeleyi öğretir.
5. Spordaki serbestlik ve zorunlu olmayış öğrenci-öğretici ilişkilerini geliştirerek, sporcunun sosyalleşme sürecini kolaylaştırır.
6. Zor ve tehlikeli idmanlar cesareti artırır.
7. Bazı spor dalları yüksek iletişim değerlerine sahiptir. Özellikle bedensel

temasın olduğu spor dallarında bu daha belirgindir.

8. Spor, saldırganlık dürtülerini, doğal yol ile sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir (63).

Spor yapanlar ile spor yapmayanların kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ele alan bir araştırmada, O.Neumann, genç performans sporcuları ile sporcu olmayanları karşılaştırdığında, spor yapanların yapmayanlara göre daha çalışkan, daha canlı, ilişki kurmaya sürekli hazır, sebatlı, zor koşullarda ortama uymalarının daha iyi olduğunu belirlemiştir. Tiryaki ve Ark. (2000) tarafından yapılan bir araştırmada da, spor yapanların yapmayanlara göre daha dışa dönük ve duygusal olarak dengeli oldukları belirlenmiştir. Sonuç olarak, ister amatörce, isterse performansa yönelik profesyonelce yapılan sportif faaliyetler, kişiyi çeşitli açılardan kontrol altına alarak eksiklerini geliştiren ve tamamlayan, fazlalıklarını da olumlu bir şekilde harcamasına ortam oluşturarak, kişiliğin gelişmesine önemli katkılar sağlayan bir araçtır (63).

4.6.4.2. A ve B tipi kişilik yapılarındaki rekreasyonel farklar

A tipi ve B tipi kişilikler ilk olarak her ikisi de kardiyolog olan Meyer Friedman ve Rosenman tarafından ortaya konulmuştur. Fikir ilk defa, oturma odasının sandalyelerini tamir eden döşemecinin, sandalyelerin çoğunun sadece önden yırtıldığını söylemesi üzerine ortaya çıkmıştır. Bu durumdan, iki kardiyolog da kalp hastalarının çoğunun endişeli olduklarını ve otururken zor zamanlar geçirdiklerini anlamışlardır. Bu gözlemi başlangıç noktası olarak kullanan Friedman ve Rosenman hastalarının iki çok farklı davranış model tipi sergilediği sonucuna vardılar. Friedman ve Rosenman insanların tamamen saf bir şekilde A ya da B tipi olamayacağını, bunun yerine bu iki tipten birine karşı daha fazla eğilimli olabileceklerini ifade etmişlerdir (31).

A tipi davranış biçimine sahip birey aşırı rekabetçi, kendisini işine adanmış, agresif, sabırsız ve zamana oldukça duyarlıdır. Mümkün olduğu kadar kısa sürede ve mümkün olduğu kadar başarılı olmak istemektedir. Zaman baskısından hoşlanır ve aceleci tavır takınarak kendini sürekli bir şeyler yapmak zorunda hisseder. Bununla birlikte zamanını çok iyi yönettiği söylenemez. Tatilde bile hareketsizliği sevmez,

abuk olmayan insanlara kızar, oldukça yoğun çalışır ve mesai arkadaşlarından da aynı şeyi bekler. Kendini çoğu zaman başka insanlara göre daha enerjik hisseder. Beklemeye hiç tahammülü yoktur. A tipi bireye karşı açık olunması, hoşgörü gösterilmesi, güveninin kazanılması, anlamsız rekabete girilmemesi bu tip kişilerle ilişkide yararlı olacaktır (14).

A tipi davranış biçimini benimsemiş kişinin kesin bir konuşma tarzı vardır, sık ve kuvvetli jestlerle konuşurlar. Bu kimseler başarıların az ve kısa mutluluk verdiği, harekete yönelik insanlardır. Kendisi ve başkalarıyla sürekli bir yarış içindedirler. Kendilerini zaptetmek için gösterdikleri gayrete rağmen, düşmanlık ve öfke gibi duygu ve davranışları kolayca ortaya çıkartılabilir. Tek açılı bir kişilikleri vardır ve çoğunlukla kendisi ile meşgul ve ben merkezcidirler. Bu kimseler büyük çoğunlukla, hayatın diğer cephelerini ve ailelerini ihmal edecek ölçüde kendilerini işlerine vermişlerdir.

A tipi davranış biçimine sahip bir yaşantı günümüzün modern yaşama biçimi ile teşvik edilen ve ödüllendirilen bir tavidir. Çünkü, çevrelerindeki insanlardan daha hızlı ve saldırgan olarak düşünen, konuşan, hareket eden, yaşayan ve hatta oynayan insanlara dünyada bundan önce hiç görülmediği biçimde değer verilmektedir.

A tipi kişilik yapısına sahip bireylerin rekreasyonel faaliyetlere yeterli zaman ayırdıkları söylenemez. Bu tip kişilik yapısına sahip bireyler için rekreasyon etkinlikleri adeta bir zaman kaybıdır. Onlar için hayatın merkezinde iş, başarı ve hedefleri vardır, rekreasyonel faaliyetlere ayıracak zamanları yoktur. Hareketsizliği sevmediklerinden rekreatif faaliyetlerde de hareketi ön plana çıkaran faaliyetleri tercih ederler. Sportif etkinlikler, A tipi kişiliğe sahip bireyler için idealdir. Spor yoluyla hem saldırganlık duygusunu bastırma hem de haz alma dürtülerini tatmin edebilirler. İlgi alanları ne olursa olsun izleyici olarak etkinliklere katılmak istemezler, aktif rol almayı seçerler.

B tipi davranış biçimine sahip bireyse, tersine daha az rekabetçi, işine kendisini daha az adayan ve zamana karşı daha az duyarlıdır. Bu tür insanlar zamanla daha az çatışma halindedir ve yaşama karşı daha dengeli ve rahat bir yaklaşım içerisindedirler. Kararlı bir hızda çalışır ve kendini daha fazla güven içinde

hisseder. B tipi kişinin A tipi kişiden daha çok ya da daha az başarılı olduğu söylenemez (31).

B tipi kişiler daha rahat, uysal, az rekabetçi ve daha az saldırgandır. Zamanla daha az yarışır, serbest zaman etkinliklerine daha çok fırsat tanır. Başarı konusunda aşırı hırslı değildirler. Çok kolay sinirlenmez ve tedirgin olmazlar. Yaptıkları işten zevk almayı bilirler. İşlerinde rahat olmaları onlarda suçluluk duygusu oluşturmaz, sakin ve düzenli çalışırlar (46).

A tipi kişilik yapısından farklı olarak B tipi kişilik yapısına sahip bireyler için rekreasyonel etkinlikler önemli ve gerekli olarak algılanır. Bu nedenle de söz konusu faaliyetlere yeterli zamanı ayırırlar. Hayattan zevk almak istediklerinden estetik ve sanatsal faaliyetler, A tipi kişiliklere nazaran daha çok ilgilerini çeker. İzleyici olmaktan rahatsızlık duymazlar. Pasif olarak değerlendirilen faaliyetleri daha dinlendirici bulurlar. İş dışındaki hobilere zaman ayırmayı severler.

4.6.5. Psikososyal gelişim ve rekreasyon

Sosyal gelişme, kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı, duyarlılık geliştirmesi, grubundan ya da kültüründen başkaları ile geçinmesi onlar gibi davranmasıdır. İnsan belli bir zamanda belli bir sosyal ve kültürel ortamda doğar ve sosyalleşme süreci içerisinde çevresine ve topluma uyum çabası gösterir. Bu çaba önce aile sonra okul daha sonra meslek ortamı içinde devam eder (63).

Sosyalleşme ya da toplumsallaşma, topluma yeni katılan fertlerin, toplumla uyum içinde yaşayabilecek ve toplumdaki görevlerini yerine getirebilecek bir olgunluğa ulaşması demektir. Başka bir ifadeyle, toplumun kendi kültürünü üyelerine aktarma sürecidir. Sosyalleşme süreci, bebeğin dünyaya geldiği anda başlar ve ömür boyu devam eder (8).

Gelişme, büyümeden farklı olarak bünye ve nitelikçe değişimleri içerir. İnsan gelişiminde olgunlaşma ve öğrenme iç içe oluşur. Gelişim karmaşık bir süreçtir. Bu süreci iç ve dış faktörler etkiler. Sosyal gelişim bireyin davranışlarına bakarak

değerlendirilebilir. Gelişim söz konusu olduğuna göre belli bir ilerleme görülmesi gerekir. Bu ilerleme de değişimler süreç içerisinde kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru gerçekleşir.

A.B.D.'de çocuk ve gençlerin spora katılımlarının sosyal gelişmelerine etkisi ile ilgili yapılan bir çalışmada, özellikle rekabete dayalı yoğun antrenman ve yarışmaların sosyal gelişme üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, on iki yaşın altındaki çocuklar için düzenlenen spor programlarının amacı , fiziksel harekete katılım ve sosyal ilişkileri geliştirme olmalıdır. Rekabet insan hayatına sonraki yaş dönemlerinde yaşanan tecrübelerle girmektedir. Rekabetle birlikte kişi bir anlamda yalnızlaşmaya başlar.

Rekreatif faaliyetler, toplumda manevi bakımdan yalnızlığı önlemektedir. Rekreatif etkinliklere katılım, manevi yalnızlığın ve boşluğun ortaya çıkmasına neden olan etkileri giderebilir. İş hayatından başlayarak genel hayata yayılan hedefsizlik ve monoton çalışma koşullarının neden olduğu karamsar, kötümser ve melankolik duyguların giderilebilmesi, serbest zaman faaliyetlerine etkin katılımı mümkün olabilmektedir. Kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesinde rekreasyonun bireysel ve sosyal açıdan etkili olduğu bilinmektedir. Rekreasyon, bireylerin fiziksel ve psikolojik yönlerden gelişimini sağladığı gibi, işbirliği ve sorumluluk anlayışını da güçlendirerek sosyalleşmelerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca rekreasyon, insan ve toplum ilişkilerini geliştirdiği gibi, toplumun yücelmesinde de önemli bir rol oynamaktadır (63).

Daha çok grupsal olarak gerçekleştirilen rekreatif faaliyetler, insanın sosyal ilişkiler kurmasında ve geliştirmesinde büyük rol oynamaktadır. Yeni arkadaşlıkların oluşması, grup içinde yer edinme, yerini idrak edebilme ve diğer grup üyelerini tanıyabilme gibi çabalar, kişinin sosyal yaşantısını etkileyerek olgunlaşmasını ve toplum hayatına alışmasını sağlar (56).

4.7. Rekreasyonun Sosyal Boyutu

Serbest zaman sosyolojisi 20. yüzyılın başlarında ve ortalarında büyük yeni teknolojilerin değiştiği veya değişmeye başladığı dönemde ortaya çıkmıştır. Bu süreçte insanların hem serbest zamanları, hem de harcama güçleri artmıştır.

Serbest zaman sosyolojisi, 1960 yılında alt bir disiplin olarak kurulmuş olup, Uluslararası Sosyolojik Araştırma Komitesi Birliğinin (RC 13) 1970 yılında kurulmasıyla varlığı kabul edilmiştir. Sosyologlar serbest zamanı daha önce de araştırmışlar, ancak belirli meslek gruplarındaki işçiler, aileler veya yöreler hakkında yapılan bu çalışmalar filizlenme aşamasında kalmıştır. Ancak RC 13'ün kuruluşuyla dünya çevresindeki tüm sosyologlarca serbest zaman hakkında profesyonel bir ilgi paylaşılarak, genel bir tanımlama yapılması mümkün olmuştur.

Kültürel endüstride serbest zamanın rolünün potansiyel olarak isyankar çalışan sınıfı sakinleştirmek olduğu iddia edilmiştir. Dumazedier serbest zaman kavramı büyüdükçe toplumda oynadığı rolün de büyüyeceğini düşünmüştür. Dumazedier, özellikle, serbest zamanı, bir değer kaynağı olarak görmüş ve bu kaynağın aileleri ve iş yerlerini de hakimiyeti altına aldığını iddia etmiştir.

İmkânlar toplumun her kesimi tarafından ulaşılabilir hale geldiğinde serbest zaman toplumsal bağları daha çok güçlendirebilir. Serbest zaman edinimleri ekonomik büyüme ve iş imkânları için bir kaynak da yaratmaktadır (85).

4.7. 1. Sosyolojik açıdan serbest zaman

Sosyoloji kısaca, sosyal olguların bilimsel yöntemlerle incelenmesi şeklinde tanımlanabilir. Sosyolojinin ayırt edici özelliği, toplumu bütüncül bir yaklaşımla ele almasıdır. Diğer sosyal bilimler sınırlı alanlarda özelleşirken, sosyoloji hangi konuya yönelirse yönelsin, araştırmalarını toplumun bütüncül görünümünden uzaklaşmadan yapmaya çalışır (8).

Rekreasyon literatüründe yer alan en yaygın kılavuzlardan biri de toplumdaki bireylerin rekreasyona eşit katılımının ele alınmasıdır. Yapılan bir araştırmada Amerikalıların rekreasyonel ilgisinin sosyal statülerine bağlı olarak geniş bir yelpazede şekillendiği görülmüştür. Önde gelen sosyologlardan Warner sınıfı, iki

veya daha fazla kişinin toplumun değişik seviyelerinden katılarak ortak bir hedef amacıyla oluşturduğu, kişilere haklar ve imtiyazlar kazandıran, görev ve zorunluluklar yükleyen, kast sisteminden farklı olarak sosyal tabakalarda iniş ve yükselişlere imkan tanıyan teknik bir terim olarak nitelendirmektedir (66).

Sosyolojik yönden bakıldığında rekreasyonun önemi, onun temel bir toplumsal kurum oluşundan kaynaklanmaktadır. Toplumsal kurum, toplumun bir temel gereksinimi etrafında toplanmış olup, bir okluk tarafından paylaşılmış bulunan bir davranış örnekleri bileşimidir. Serbest zamanların değerlendirilmesi de, insanların dinlenme ve eğlenme gibi gereksinimlerini karşılayan toplumsal bir kurum olmaktadır. Böylece birey, serbest zaman etkinlikleriyle harcadığı enerjisini yeniden kazanır. Bu durumda birey yeniden yaratılmış olur. Yeniden yaratılma ise dinlenme ve kazanılan yeni davranışlarla gerçekleşir. Tekdüze hale gelmiş günlük yaşantının sıkıcılığı, ancak serbest zaman değerlendirme faaliyetleriyle giderilir ve değişiklik yaratılır.

Serbest zamanın önemi, bireyin zorunluluklarından uzak, bilinçlenmesine, kültürel ihtiyaçlarını karşılamasına, sağlıklı, güçlü ve zengin bir kişilik kazanmasına imkan sağlamasından gelmektedir. Bilinçli, kültürlü, sağlıklı, güçlü ve zengin kişiliğe sahip bireyler ise sağlıklı ve gelişmiş bir toplumun en önemli yapı taşlarındandır (92).

4.7. 2. Rekreasyon ve sosyal fonksiyonları

İnsanlar günümüzde alıştukları işlerde kuramadıkları sosyal ilişkileri, daha çok aile yaşantısında ve gönüllü grup faaliyetlerinde gerçekleştirmektedirler. Rekreasyon, insanların sosyal gruplara katılmalarını ve bu sayede de ie kapanık davranışlarını yenmelerini sağlar. Bu sosyal gruplar arkadaşlık, sosyallik ve ortak ilgilerin paylaşıldığı ortamlardır.

nemli bir rekreasyon faaliyeti olan spor, karakter gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Sporla ilgili yapılan bazı çalışmalarda futbolun disiplin ve liderlik vasıflarını geliştirdiği, rekabet içeren bu tür oyunlarını kişiye din ve güçlü kıldığı ifade edilmektedir. Benzer çalışmalarda koşunun kişilik geliştirici bir faktör ve iş

dışı zamanları zevkli hale getiren bir unsur olduğu belirtilmiş, yeme alışkanlığı, sosyal yaşam ve akademik gelecek gibi temel konuların spor sayesinde düzen içine gireceği ifade edilmiştir. Aynı şekilde kürek sporu da, sporcuda muazzam dayanıklılık yaratmakta ve takım çalışmasını aşlamaktadır. Kürek sporu bir disiplin ve hayat biçimi olarak görülmektedir.

Rekreasyonun sosyal fonksiyonlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

1-Toplu yaşamın toplam kalitesini artırma: Rekreasyonun genel amacı, toplum yaşantısının daha zengin, daha dolu ve bunun sonucunda daha mutlu olmasını sağlamak hedefiyle toplu yaşamın toplam kalitesini üst seviyeye taşımaktır.

2-Sosyal fırsat sağlama: Büyük metropollerde kişilerin yeteri kadar sosyal ilişki kuramamalarından dolayı yalnızlık hissetmeleri, onların daha mutsuz olmalarına neden olmaktadır. Yalnızlık, sosyal destek eksikliğiyle birlikte, genelde bekar genç yetişkinleri daha fazla etkilemektedir. Rekreasyonun devreye giremediği bu alanlarda bireylerin kişisel zenginlik ve sosyal birliktelik bulabileceği grup aktivitelerine daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

3-Grup içi ilişkileri geliştirme: Rekreasyonun bir diğer önemli fonksiyonu farklı ırk, din veya sınıflara sahip kişileri bir araya getirip ilişkilerin gelişmeleri sağlamaktır. Farklı altyapıya sahip kişiler arasında ilişkileri engelleyen duvarlar ortadan kalktıkça grup içi ilişkiler daha da ilerleyecektir.

4-Sosyal zararlı aktivitelere alternatif oluşturma: Rekreasyon faaliyetleri, sosyal açıdan zararlı aktiviteleri önleyecek sağlıklı ve yapıcı unsurlar geliştirmeye imkan sağlamaktadır. Sosyal rekreasyon istekleri, insanların büyük çoğunluğunun zararlı alışkanlıklardan kaçınmasını ve vazgeçmesini sağlayacaktır. Rekreasyon programları toplumu daha yaşanır kılacaktır.

5-Kentin çevre kalitesini artırma: Şehirler, aşırı kalabalık, trafik, kirli hava ve atıklar sonucunda kirlenen su kaynakları gibi problemlere sahiptir. Yüksek bina ve iş merkezleri insanların şehirden kaçmasına neden olmaktadır. Bunu önlemek için yapılar yeniden inşa edilerek, insanların komşuluk ve dostluk ilişkileri kurabilecekleri alanları yaratılmalıdır. Doğal güzellikler, yeşilin hakim olduğu parklar, güzel mimarili yapılar şehre güzellik katacak ve daha yaşanır hale getirecektir. Son yıllarda bu bakış açısının egemen olduğu göze çarpmaktadır (66).

4.7. 3. Sosyalleşme ve rekreasyon ilişkisi

Sosyal gelişim, kişinin doğumdan yetişkin oluncaya kadar, başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği bilgi ve duygular bütünü olarak ifade edilir. Sosyalleşme, kişinin yetişkin çevresinde geçerli olan norm ve değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme sürecidir. Bir anlamda sosyalleşme grup normlarına uyma ve bunları öğrenme sürecidir.

Sosyalleşen insan, toplumun koyduğu tavır ve hareket modelleri ile düşünme biçimlerini öğrenmektedir. Böylece sosyalleşme, kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılmaktadır. Kişinin toplum içinde diğerleri ile birlikte ortak bir hayat sürdürebilmesi, toplumun örf ve adetlerine, geleneklerine, göreneklerine itaat etmesi, yeme, içme, giyinme, çalışma ve sosyal hayatın normlarına uyması ve grup içinde kendisine verilecek rolleri gereğince yerine getirebilmesi ile mümkün olabilir (10).

Birey sosyal hayata girdiği sürece bazı sosyal faaliyetlere katılacaktır. Bireyler toplumda sosyalleştikleri oranda, mevcut faaliyetlere katılma eğilimleri artmaktadır. Bu noktada rekreasyon, sosyalleşen ve sosyalleşme eğilimi artan fertlerin ilgilenecekleri bir konu haline gelmektedir.

Rekreatif faaliyetler, bireylerin, sosyal çevrelere katılarak sosyalleşmelerini sağlayan önemli bir role sahiptir. Modern toplumlularda bireyler, rekreatif faaliyetler aracılığı ile değişik insan grupları ile sosyal ilişkiye girmektedir. Örneğin, önemli bir rekreasyon alanı olan spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka inançlardan, düşüncelerden insanlarla diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır (23).

Bunun yanı sıra spor, günlük hayatın hemen hemen tüm yönlerini etkileyen ve toplumların sosyal hayatında saygın bir yere sahip olan çok önemli bir kurumdur. Spor, büyük önem verilen bir çok sosyal değerın oluşmasına sürekli hale gelmesine yardımcı olur. Bu değerler çok çalışmayı, fedakarlığı, hakkaniyeti, sadakati, sorumluluğu, güvenilirliği hoşgörüyü ve kendini disiplin altına almayı kapsamaktadır. Sosyalleşme sürecinin önemli bir sonucu rol öğrenmektir. İnsanlar onlara uygun olan sosyal rolleri öğrenirler. Hemen tüm insanlar çocukken oyun,

spor ve diğer aktivitelerle sosyalleşirler. Bu faaliyetler iyi yurttaş, iyi arkadaş, sorumluluk sahibi komşu, iyi öğrenci, birlikte çalışma, liderlik vb. rolleri öğrenmede önemli hazırlayıcılık görevi yaparlar.

Günümüz toplumlarının spor yapmaya ve izlemeye duydukları ilginin artması, çağdaş sosyal hayatın ayırt edici özelliklerindendir. Dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı olmadan tribünler ve televizyonların başında dünyanın her tarafından milyonlarca insanı aynı anda toplayabilen başka bir olay yoktur (96).

Rekreatif faaliyetleri, bir anlamda sosyal deneyim olarak kabul etmek mümkündür. Bireyler, katıldıkları rekreatif faaliyetler yoluyla, saldırganlık, öfke, utangaçlık gibi bir takım duygularını ifade etme ve olumsuz duygularla baş etme becerisi kazanırlar. Bu tür faaliyetler, fiziksel gelişime olduğu kadar, benlik gelişimine de katkıda bulunmaktadır (96).

Benzer yetenek ve becerilere sahip, aynı faaliyetlerden zevk alan insanların birbirleriyle kolay anlaşabileceklerini ve uzun sürebilecek dostluklar kurabileceklerini söylemek mümkündür. Bu noktada, rekreatif etkinliklerde bulunmak amacıyla bir araya gelen ve ortak heves ve heyecanların paylaşıldığı bir ortamdaki kişilerin, yalnızlıklarını gruba katılarak, hata yapma korkusundan uzak, hoşgörüye dayalı ve gelişmiş sosyal ilişkiler kurarak sosyal uyumlarını kolaylaştırdıkları görülmektedir. Bu durum, aile içinde de böyledir. Ailece yapılan bir rekreatif etkinlik aile fertlerinin birbirlerine daha çok bağlanmalarını sağlayarak yaş ve kuşak farklılıklarını ortadan kaldırmakta, kaynaştırıcı bir rol oynamaktadır.

Rekreasyon faaliyetleriyle kişi, sosyal statüsünü geliştirici veya tamamlayıcı bir nitelik kazanabilir. Fabrikada çalışan bir işçi, serbest zamanlarında her hangi bir spor veya sanat faaliyetlerine katılmakla belirli bir fonksiyonu yerine getiriyorsa, bu onun toplumdaki statüsünü de yükseltebileceği anlamına gelmektedir. İşçi statüsünde bulunan bu kişinin serbest zamanlarında yaptığı bu tür uğraşlarla elde ettiği tamamlayıcı statüler kişiyi sosyalleştirmektedir. Bunun sonucunda, rekreatif faaliyetlerin insanların toplum içindeki dikey veya yatay oluşabilen sosyal tabakalar arasındaki geçişlerde önemli rol oynadığını söylemek mümkündür (45).

4.7.4. Rekreasyon ve Verimlilik

Rekreasyonun, çalışmayla olan ilişkisi, rekreasyon faaliyetlerinin fiziksel ve zihinsel alanlarda çalışanlar üzerinde olumlu etki yaratarak, kişinin çalışma verimini artırması noktasında yoğunlaşmaktadır.

Günümüzde, başka bir fırsat veya seçenek olmasa da işimize çok fazla zaman ayırmakta, işimizi adeta putlaştırmış biçimde yaşamaktayız. Bunun sonucunda da işimiz karakterimizin ve kültürümüzün bir parçası haline gelmektedir. Çalışma bize ilerleme fırsatı verir, güç ve para vadeder; kabul görerek başarılı olmamızı sağlar. Alışkanlıklarımız ve isteğimiz dışında da olsa kendi kendimize başka ne yapacağımızı bilmeyiz, çalışmamız gerektiğini, bunun zorunlu olduğunu düşünürüz.

Bu gün genel olarak kabul gören tez şöyledir: İşimizi ne kadar seversek sevelim, başarı ve haz alırsak alalım, aynı zamanda çalışmamayı da o denli isteriz ve ihtiyaç duyarız. Hayatımızı nasıl kazanırsak kazanalım, bazen serbest zamanı ve hiçbir şey yapmadan yaşamının faydalarını da yaşamak isteriz (42).

Toplumlar geleneksel yapıdan, çağdaş toplumlara doğru değişmektedir. Özellikle ikinci dünya savaşından sonra, verimli çalışma toplumsal yaşantıda bir kültür kalıbı haline gelmiştir. Verimli çalışmayla insanların kişiliklerini geliştirebilecekleri, toplumun kalkınabileceği, bireysel ve toplumsal refahın gerçekleşeceği anlayışı yaygınlaşmıştır. Ancak daha sonraki yıllarda insanların çok çalışmalarının onlara kişisel huzur ve rahatlık vermede yeterli olmadığı, hatta bazı kişisel ve toplumsal davranış bozukluklara sebep olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle değişen toplumsal yapıda serbest zaman süresini artmış, verimlilikte insan sağlığını ön plana çıkarma önem kazanmıştır (91).

Bireylerin serbest zamanlarında yaptıkları rekreasyon faaliyetlerinde, fiziki ve ruhsal sağlık gelişimi, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel yeteneklerinin geliştirilmesi ve iş verimine katkı sağlaması, yeni arkadaşlıklar edinmesi, yeni bilgiler öğrenmesi, günlük monotonluğu gidermesi, kendine güven hissinin artması ve liderlik vasıflarının kazanılması gibi faydalar söz konusudur (80).

Konuyla ilgili yapılan birçok araştırma, rekreasyon faaliyetlerine katılımın, katılan üzerinde olumlu etki bıraktığını ve çalışma verimini artırdığını ortaya

koymuştur. Verimi etkileyen en 6nemli unsurlardan birisini oluşturan insanın, çalışma hayatının monotonluğundan ve sıkıcılığından doğan can sıkıntısını en aza indirmesi gerekmektedir (98).

Can sıkıntısı uyarı noksanlığından ileri gelmekte ve bu da çalışanın verimini azaltmaktadır. Rekreatif aktiviteler kişide uyarıcı etki yapmakta ve b6ylece verimi y6kseltmektedir. Tatminsizlik ve bıkkınlığın giderilmesinde, 6cretlerin y6ksekliği, iş kurallarının daha uygun oluşu, daha bağımsız çalışma, yapılan işin amacı ve nasıl yapıldığı hakkında bilgi sahibi olma gibi nedenler yanında, rekreasyon faaliyetlerinin de etkin olduğu g6r6lm6řt6r (17).

Bir iş g6renin, işini ya da iş yaşamını değerlendirmesi sonucu duyduğu haz ya da ulaştığı olumlu tutum iş doyumunu olarak ifade edilebilir (24). Genel anlamda iş doyumunu, iş ortamını oluşturan durumlara karşı çalışanların g6sterdikleri olumlu ya da olumsuz duygular, ya da tepkilerdir (77). Iř doyumunu ile yaşam doyumunu arasında pozitif bir ilişki vardır (24).

Rekreasyon aktivitelerinin, çalışan 6zerindeki olumlu etkileri, çalışma ortamlarını hazırlayan y6neticilerin bu konuya daha fazla 6nem vermelerine neden olmaktadır. Rekreasyon faaliyetleriyle genelde aşağıdaki beş temel hedefe y6nelerek iş doyumunu sağlamayı ve bu yolla verimi artırmayı planlanmaktadır:

- a. B6t6n çalışanların birliği, beraberliği, sadakati, y6ksek moralinin sağlanması ile fiziksel sağlıklarına yardımcı olmak,
- b. Aktivite alanlarını daha da geniş bir alana yaymak,
- c. Programların gelişiminde çalışanı teşvik etmek,
- d. Çalışanların ailelerine rekreasyon hizmetlerini ulaştırmak,
- e. Emeklilere de çeşitli rekreatif imkanlar sunmak.

Rekreasyon faaliyetlerinin kişinin çalışma verimi 6zerindeki olumlu etkileri fiziksel ve zihinsel aktivitelerde bulunanlar için, birçok rekreasyon programlarının ortaya çıkmasına ve uygulanmasını sağlamıştır.

Bireyin işine ve yaşamına ilişkin doyumunun kaynağını, kişiliğine ilişkin karakteristik 6zelliklerini, g6d6lenmesinin temelini iş ve çalışma hayatı oluşturur. Çalışanın istekleri, iş uyumu ile ne kadar 6rt6ř6rse iş doyumunu o kadar artar. Iř

doyumsuzluğu da çalışanın işine karşı olumsuz tutum ve davranışıyla açıklanabilir. İş doyumunu yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi kişisel özelliklerin yanında işin içeriği, ücret, yönetim tarzı, çalışma koşulları gibi örgütsel ve çevresel etkenler de etkilemektedir. Olumsuz çalışma koşulları altında çalışma, bireyi tüketerek verdiği hizmetin, üretimin nitelik ve niceliğinde bozulmaya neden olabilmektedir (54).

Bireyin iş doyumunu hissetmesi, verimliliğinin, performansının, örgüte bağlılığının artmasına, devamsızlık, geç gelme ve işten ayrılma niyetinin azalmasına neden olmaktadır. Bireyin yaptığı işten tatmin olması, verimliliğini, performansını ve dolayısıyla yaptığı işin kalitesini de artıracaktır. Özellikle hizmet sektöründe müşterilerle doğrudan iletişim içinde olan çalışanların iş tatminleri, müşterilere sunulan hizmetin kalitesini direk etkileyecektir (26).

Yapılan bir çok çalışmada, iş doyumunu ile örgüte bağlılık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla çalışanın yaptığı işten tatmin olması, örgütüne olan bağlılığını da artıracaktır. Örgütüne bağlı çalışan da daha verimli çalışacak, performansı da yüksek olabilecektir (62).

İş doyumunu genellikle stresi azaltırken, stres de işten duyulan tatmin düzeyinde azalmalara neden olmaktadır. Bireyin hem ruhsal hem de fiziksel sağlığını tehdit eden stresin azaltılmasında iş doyumunun önemi büyüktür (49). Serbest zamanların, insanın kendi istediği ve seçtiği çeşitli rekreatif faaliyetlerle dolu olması, onun iş verimliliği ve performansının yükselmesini sağladığı gibi, dengeli bir ruh sağlığına sahip olup mutlu bir insan olmasına da önemli katkı sağlamaktadır (69).

4.7.5. Rekreasyon ve yaşam doyumunu

Bireylerin kendi yaşamlarını pozitif nitelemelerle yargılamaları; yaşamı iyilik, haz, mutluluk ekseninde algılamaları, yaşam doyumunu içinde değerlendirilmektedir. Yaşam doyumunu kişinin iyi olma duygusunun bir bileşenidir (54).

Yaşam doyumunu yargısının niteliğini etkileyen çok sayıda nesnel, sosyal ve bireysel etmenin bulunduğu bilinmektedir. Nesnel etmenler arasında gelir, çevrenin fiziksel yapısı, yaşam gerekliliklerinin niteliği (örneğin elektrik, su, ulaşım kalitesi) gibi özellikler vardır. Sosyal etmenler arasında sosyal ilişki, din, birey-toplum uyumu gibi çeşitli öğeler yer almaktadır.

Myers ve Diener (1995), mutlu insanları dört kişilik özelliğinin belirlediğini öne sürmüşlerdir. Bunlar özgüven, kişisel kontrol duygusu, iyimserlik ve dışa dönüklüktür. Bu kişilik özellikleri ile yaşam doyumu arasında karşılıklı olumlu bir ilişki vardır. Özgüveni yüksek kişilerin daha doyumlu ve mutlu kişiler olduğu belirlenmiştir (72).

Rekreasyon etkinliklerine katılma, etkinlik içinde bulunma, kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığı açısından oldukça önemli bir özelliktir. Çeşitli bireysel ve grup düzeyinde spor etkinliğinin, egzersizlerin, sürekli veya süreksiz etkinlikte bulunmanın, fiziksel ve psikolojik gerginliği azalttığı, hoşlanma, haz alma duygularını geliştirdiği ortaya çıkmıştır (54). Normal bireylerde tek oturumluk etkinliklerde dahi sıkıntı, depresyon ve öfke gibi olumsuz belirtilerde azalma olduğu belirlenmiştir. Egzersizin atılganlık, özgüven, içsel denetim odağı gibi olumlu kişilik özelliklerine katkıda bulunduğu, tüm bunların psikolojik iyi olmayla bütünleştiği gözlenmiştir (88).

Sportif etkinliklerde bulunan birey, kendi gerilimini azaltır; kendi beden imgesine olan güvenini pekiştirir; zindeliğini hisseder; bir amaca ulaşmış olma duygusunu yaşar. Tüm bunlar gerek yaşam doyumu ile gerekse zihinsel sağlıkla olumlu ilişkidir.

Hafif düzeyde koşunun stres üzerinde olumlu etkileri olduğu uzun süredir bilinmektedir. Yüzmenin de yürüyüşe benzer etkiler yaratarak, canlılığı artırdığı ve gerilimi azalttığı belirlenmiştir (70).

Rekreatif etkinlikler ile beden imgesi arasında olumlu ilişkilerin olduğu; bu olumlu ilişkinin kişinin kendisini iyi görmesinde ve özsaygısını korumasında önemli bir etmen olduğu bulunmuştur. Kısaca ifade etmek gerekirse, rekreasyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişki, pek çok yönlerden ele alınabilecek bir özellik arz etmektedir. Stresin azaltılması, fiziksel ve psikolojik sağlığın korunması bakımından rekreasyon, yaşam doyumuna katkıda bulunmaktadır (54).

4.7. 6. Toplum ve rekreasyon ilişkisi

İnsanoğlu bir arada yaşamaya başladıktan sonra birbiri ile girdiği ilişkinin yarattığı etkileşim sonucunda anlamlar, değerler, kurallar ve yönetim biçimleri ortaya çıkmıştır (81).

Bu oluşumlardan biri de toplum olmalarıdır. Sınırları belirli bir mekanda yaşayan sosyal varlıkların oluşturduğu, bununla birlikte üyelerinin ortak bir yaşam tarzını bölüştükleri en büyük insan grubudur (44). O halde büyüklüğü, uygarlık düzeyi, ekonomik uğraşısı, dili, dini, inandığı değerler ve uyduğu kurallar ne olursa olsun ortak bir yaşayışa sahip her insan topluluğu bir toplum meydana getirir (56).

Günümüzde toplumlar fertlerin sıkıntılarını çözmeye ve çareler aramaya mecbur hale gelmişlerdir. Çünkü ferdin rahatsızlığı, sıkıntısı topluma yansımaktadır. Toplumun en önemli yapı taşlarından birisi de insan unsurudur. İnsanlar huzurlu, mutlu ve sağlıklı oldukları oranda toplumlar da mutlu ve sağlıklı olacaktır.

Rekreatif etkinlikler ve insan yaşamı birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir. Hangi yaşta olursa olsun rekreatif etkinliklere katılım insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücünü yüksek tutmasında önemli bir rol oynamaktadır. Toplum içinde sosyalleşmede bir araç olan rekreasyon, fert ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesinde de etkili olmaktadır. Bireylerin sosyalleşmesine katkıda bulunurken, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir (56).

Çağın gereklerine ayak uydurup gelişmeleri yakından takip ederken çeşitli baskı ve streslere yenik düşmesiyle, toplumda bireylere ayrı bir yük yüklenmiştir. İnsanların makineleşmesinin ve teknolojinin etkisi altına girdiği günümüzde, bu baskı ve streslerle başa çıkma araçlarından en önemlilerinden birisi rekreasyondur.

İnsanın günlük yaşantısındaki sıkıntıları ve özellikle de şehir yaşamının getirdiği yoğun stres gelişen teknoloji ve onun gerisinde kalmanın doğurduğu, geleceğe yönelik kaygılardan kurtuluşun belki de en kolay olarak yaşandığı alan rekreasyon olacaktır. Rekreasyonun her çeşidi ferdi toplumla, diğer fert ve gruplarla buluşturmaktadır. Fert, rekreatif etkinliklere katılmakla, manevi yalnızlığın doğuşunu hazırlayan sakıncaları da giderebilir (15).

Günümüzde gelişmiş toplumlardan en gelişmemiş toplumlara kadar rekreasyon ve toplum biri birinin ayrılmaz parçası haline geldiği bilinen bir gerçektir.

Rekreatif etkinliklerin yoğun, yaygın ve gelişmiş olduğu toplumlar güçlü ve mutlu olmaya aday toplumlardır.

4.7.7. Toplum ve spor ilişkisi

Spor, toplumlar arasında ve toplumun kendi içerisinde sosyal ve kültürel bir olgu, insan topluluklarını millet yapan kültür unsurlarından birisidir. Spor kişisel olduğu kadar sosyal bir olaydır. Toplumsal dayanışmanın sağlanmasında spor gibi bireyleri yakınlaştıran, kaynaştıran faktörlerin önemli rolleri vardır.

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından biridir. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken rekreasyon da sporun toplum içinde yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmektedir. Spor bu rolünü genellikle herkes için spor veya sağlık için spor gibi etkinliklerle gerçekleştirmektedir (27).

Spor bir serbest zaman uğraşısı olarak yani amatörce yapılan şekliyle rekreatif faaliyet özelliği taşımaktadır. Dumas'a göre spor, insanın emrinde veya hizmetinde olursa rekreasyon faaliyeti, eğer insan sporun emrine girerse o zaman da spor bir meslek özelliği taşıyarak rekreasyon faaliyet kapsamı dışında kalmaktadır (56).

İnsanları spora alıştırmak, yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olmak ve sağlıklı kalabilmek için spor yapılmasının gerekli olduğu artık tüm toplum kesimlerince kabul edilmektedir. Spor aracılığıyla insanın yaptığı işten en yüksek seviyede verim alması kolaylaşacaktır (83). İnsan yaşamı ile birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelen spor, insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücünün yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır. İnsanlar spor sayesinde aynı amaçlara yönelmeye, birlikte hareket etme duygusunu yaşamaya başlarlar.

Rekreatif anlayışın gelişmesiyle beraber spor, geleneksel anlayışın dışına çıkarak eğlenme, macera ve heyecan arama, sağlık, fiziksel ve psikolojik uygunluk gibi amaçlarla genç yaşlı, kadın erkek bütün kesimlerin katılabileceği şekilde çeşitlilik göstermektedir. Çevre, yer gibi birçok faktör açısından sporun çok yönlü bir uğraş olması, örneğin futbolun çok değişik mekan ve kurallar içerisinde oynanabilmesi sporun değişkenliğini ve kolay adapte olma özelliğini ortaya koymaktadır. Sosyal bir olgu olarak spor, bu yönüyle insanların hayat tarzlarını ve serbest zamanlarındaki faaliyetlerini etkilemektedir.

Spor, yapan (sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fizik bir çaba, izleyen (seyirci) açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç, toplum içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, sonuçta, önemli bir toplumsal kurumdur (20). Bu tanım sporun diğer yönlerini göz ardı etmeksizin, sporu toplumsal açıdan ele alarak yapılmış en gerçekçi tanımdır. Çünkü spor kendine has toplumsal kuralları, değerleri, etkileşim simgeleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıdır.

Yapılan araştırmalar, rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının, diğer faaliyetlere katılanların sayılarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Bazı Avrupa ülkelerinde 1950'lerden beri boş zaman faaliyetleri içinde sporda artış gözlemlenmiştir. 1960-1970'ler spor dallarının yükselme yılları olmuştur. Hükümetler halkını serbest zaman faaliyetlerinde özellikle spor yapmalarını teşvik etmiştir. Boş zamanın artmasıyla spora katılımı, kendi kendine yapılan spor faaliyetlerinde artış olmuştur (81).

Günümüzde ilgi alanı geniş kitlelere ulaşan spor, giderek çoğunluğun edilgen olduğu bir kitle uğraşı haline gelmiştir. İnsanlar giderek, hekimlerin de önerileriyle teknolojik gelişmelerin yol açtığı hareketsizlik nedeniyle ortaya çıkan sağlık sorunları karşısında spora aktif olarak katılmayı tercih etmektedirler.

Spor, sorumluluk ve iş birliği kabiliyetini de geliştirmektedir. Toplumun zorla kabullenilmesi mümkün olmayan, ama spor olgusu sayesinde uyumun kolaylaştığı kurallar kendiliğinden oluşmaktadır. Ferdin toplumla ilişkilerini düzenlemede ve ferdin toplum kurallarına uyumunda önemli rol oynayan spor; fert ve toplum ilişkilerini geliştirdiği gibi toplumun yüceltilmesine de katkı sağlar (63).

Spor, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel şartlardan etkilenmektedir. Nitekim son yıllarda spor aktivitelerine olan ilgilerdeki değışimler, spor kavramının boyutlarının genişlemesi, sosyal ve kültürel yapılar ile spor aktiviteleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (56). Bu anlamda spor; ekonomik kalkınma, sosyal, kültürel ve politik değerleriyle ilgilerin sürekli içinde yer almaktadır. Bir sosyal kurum haline gelen ve bu haliyle sosyal hayatta çok geniş alanlara yönelen spor insanların hayat tarzlarını hem doğrudan, hem de dolaylı olarak etkilemektedir.

Sonuç olarak spor, rekreasyon faaliyetleri arasında en fazla tercih gören bir alan olma özelliği taşımaktadır. Spor açık veya kapalı alanlarda, araçlı veya araçsız, hafif veya sert, ferdi veya gruplu, zamana karşı veya zaman önemli olmadan, milli veya milletlerarası yapılabilen ve daha birçok özelliğiyle çeşitliliği, değışkenliği, toplumsallığıyla insanlara alternatif imkanlar sunabilmektedir. Bu sebeplerden ötürü; sporun toplumda yaygınlaştırılması ve sportif başarıların kazanılması için, öncelikle sporun bir rekreasyon faaliyeti olarak topluma tanıtılması ve benimsetilmesi gereklidir. Ancak bu şekilde gerçek bir spor alt yapısını oluşturmak mümkün olabilir.

4.7. 8. Rekreasyon ve sosyal tabakalaşma

Tabakalaşma, fertlerin, grupların belirli özellikler çerçevesinde aşağı ve yukarı statülere, rollere ve sınıflara mensup olarak anlaşılmaları, derecelendirilmeleridir. İnsanların toplum içinde statüleri itibari ile hiyerarşik biçimde sıralanmasına sosyal tabakalaşma denir. Bu durum, hem yaş, cinsiyet, vücut yapısı, zeka düzeyi ve benzeri doğal farklılıklardan, hem de servet, eğitim, itibar, nesep ve benzeri sosyal farklılıklardan kaynaklanır (53).

Sosyal tabakalaşma, geleneksel toplumlarda kölelik, kast ya da feodal sistem gibi hukuken belirlenmiş ve bu yüzden kesin sınırlarla birbirinden ayrılmış tabakalar şeklinde görülürken, günümüz toplumlarında hukukun reddettiği ancak toplumsal bir gerçek olarak yaşamaya devam eden, sınırları daha belirsiz tabakalar mevcuttur. Sosyologlar bu tabakaları genellikle “alt”, “orta”, “üst” olmak üzere 3 grupta incelemektedirler. Bu tabakalar birbirlerinden statüleri yansıtan meslek, gelir düzeyi, gelirin kaynağı, eğitim düzeyi, konuk tipi, oturulan semt gibi çok çeşitli kriterlerle

ayrılırlar. Sosyal tabakalar arasındaki farklılıklar bunlarla sınırlı değildir. Müzik zevkinden kıyafete, sportif faaliyetlerden sağlıkla ilgili tutum ve davranışlara, aile içi ilişkilerden komşularla ilişkilere kadar tüm sosyal alanları kapsayan farklılıklar söz konusudur (8).

Günümüz çağdaş toplumlarında, toplumsal sınıf ayırımında daha çok gelir dağılımının yaygın şekilde kullanıldığı ve kişinin sınıf ve statüsü için temel ölçüt olarak kabul edildiği görülmektedir. Toplumsal sınıflar arasında başlıca üç yönden farklılıklar olabilir:

1.Yaşam şartları: Hayatın sağladığı imkanlar belirli sınıflar için daha fazladır.

2.Yaşam biçimi ve gelir farkı: Her sınıfın davranışları, zevkleri, konut tipleri, giyim kuşamları, aile yaşamı, gelenek ve görenekleri diğer sınıflardan farklıdır. Yaşam biçimi gelirle de ilgilidir. Belirli bir gelir düzeyine sahip olanlar genellikle belirli yaşam biçimlerini benimserler. Eğitim düzeyi de yaşam biçimini etkileyen faktörlerden birisidir.

3.Sınıf bilinci ve psikolojik davranışlar: Her toplumsal sınıfın kendine özgü gelenek, görenek ve düşünce biçimleri vardır. Bir sınıfın üyesi olma belirli bir biçimde düşünme, belirli sorunlar karşısında belirli biçimlerde tepkide bulunmayı gerektirir (61).

Gerek sosyal statü gerek sosyal sınıfı belirlemek için aynı ölçütleri kullanabiliriz. Soy, servet, iş eğitim, din ve biyolojik özellikler sınıflar çevresindeki sosyal değerleri yansıtırlar. Tüm bu sosyal tabakalaşma süreci içerisinde serbest zaman etkinlikleri ve serbest zaman etkinliklerine katılma sıklıkları farklılıklar arz etmektedir.

Rekreatif faaliyetler, insanların toplum içindeki dikey veya yatay oluşabilen sosyal tabakalar arasındaki geçişlerde önemli rol oynamaktadır.

Sosyal sınıf farklılıkları ve serbest zaman değerlendirme davranışı arasında yapılan bir incelemede, aile gruplarını gelir, eğitim, ırk, iş ve yaş dağılımını baz alarak irdelemiş, sosyal sınıf olarak en düşük, düşük, normal altı ve normal üstü olarak dört kategoriye ayrılmıştır. Serbest zaman değerlendirme biçimlerini ise; parklar, oyun alanları ve benzeri rekreasyon alanları, grup çalışma merkezleri, kilise,

müzeler, kütüphaneler, ev, ticari eğlenceler ve diğerleri şeklinde başlıklar altında sınıflandırmıştır (66).

Araştırmaları sonucunda en çok evde zaman geçirildiğini, bunu küçük bir farkla ticari faaliyetlerin takip ettiğini, en düşük zaman diliminin parklar ve oyun alanları ile grup çalışma merkezlerinde geçirildiğini saptamıştır. Ayrıca toplumun düşük seviyelerindeki kişilerin üst sınıftakilere oranla serbest zaman değerlendirme oranlarının daha fazla olduğunun altını çizmiştir.

Rekreasyon eğiliminin ergenlikten başlayarak olgunlukta daha bariz olduğunu ifade eden White, kişilerin yaşlandıkça ve sosyal sınıflardaki yerleri netleştikçe bağlı bulundukları sınıfa uygun aktivitelerle meşgul olduklarını, orta sınıfla alt sınıf arasındaki serbest zaman kullanımı farkının bariz olduğunu, sınıf farklılıklarının çoğunlukla gençlerde ortaya çıktığını ifade etmiştir. Bir diğer sonuç ise, lise gençliğinde orta gençlerin orta sınıf üstü gençlere nazaran serbest zamanlarını daha çok değerlendirdikleri, orta sınıf üstü gençlerin daha çok ev ve çalıştıkları işlerle meşgul oldukları saptanmıştır. Cinsiyet olarak da erkekler daha çok spora, kızlar ise ev işleri ve çalıştıkları işlerle ilgili faaliyetlere zaman ayırmaktadırlar (66).

4.7.9. Rekreasyonun çeşitli sosyal alanlarla ilişkisi

4.7.9.1. Serbest zaman ve sanat

Serbest zamanlarda yapılan hobi niteliğindeki sanatsal faaliyetler rekreasyonun temel unsurlarındandır.

Sanata ilgi, güzeli görme, iyiyi bulma coşkusunu artırır. Yaşamdan zevk alma yeteneğini doruk noktasına ulaştırır. Sanatsal çalışmalar yüksek miktarda zihinsel ve duygusal enerji gerektirir. Uzun süreli çalışmalar sonucu kazanılan yetenekler kişinin kazandığı değerlerdir. Yetenek burada önemli bir rol oynamaktadır (92). Kişi yaptığı çalışmalarla kendini ifade edebilecek, kendine yeni özellikler katabilecektir. Bu tür sanatsal faaliyetler aynı zamanda sosyal ilişkileri de geliştirir. Serbest zaman faaliyetlerinden biri olan sanat faaliyetlerinde esas amaç kişinin kendi mutluluğunu ve tatmin duygusunu sağlamasıdır. Bunlar; kendini ifade etme, öğrenmeyi

pekiştirme, yeteneklerin gelişmesi, kişilik değerlerinin artması ve ortaya konan bir ürünün olması ile kendini gösterir (59).

Sanatsal hobi niteliğindeki çalışmalar insanın kendi varlığını keşfedebilmesi, çevreyi yönlendirebilmesi, güzellikler yaratabilmesi, kişiliğini ifade etmesi için önemlidir. Kişinin kendi estetik yapısını gösterir. Bu aktiviteler rekreasyon programının önemli bir parçasını oluşturur. Her katılan kişinin en az düzeyde de olsa kendi tatmininin oluşmasını sağlar. Bu tatmin ve memnuniyet kişinin özel ilgisi olması durumunda daha da artabilir (66).

4.7.9.2 Serbest zaman ve eğlence

Eğlence ve serbest zaman bütün insanlar için hayat kalitesinin kritik bir boyutudur. Eğlence ve serbest zaman insanların zevk almasını, yeni arkadaşlarla tanışmalarını, mevcut ilişkilerini geliştirmelerini sağlayan araçlardır.

Serbest zamanları değerlendirmek için yapılan çeşitli faaliyetlerden biri de eğlencedir. Eğlenceyi kısaca neşeli, hoşça vakit geçirmek ve bu amaçla yapılan bir dizi iş olarak tanımlayabiliriz. Eğlenme, genelde belirli çalışma saatleri sonunda anlamlı olan bir gereksinmedir. Çünkü, insanın bedensel ve zihinsel kapasitesi, sürekli olarak çalışmaya elverişli değildir. Çalışma, beraberinde dinlenmeyi ve eğlenmeyi de zorunlu kılmaktadır. Birey, çalışmak suretiyle kaybettiği enerjisini, özgür iradesi ile katılacağı etkinlikler vasıtasıyla yeniden üretir. Bu sayede, hem ruhsal bir boşalma ve rahatlama, hem de bedensel olarak bir gevşeme sağlanmış olur.

Eğlence, ilkel toplumlardan beri devam eden bir olgudur. Eğlence amaçlı oyunun ne zaman başladığı ve ne zaman geliştiği tam olarak bilinmemekle birlikte, ilk çağlardaki geleneksel toplumlara kadar uzandığı tahmin edilmektedir. İlk insan, mücadele etme isteğine bağlı olarak güçlü gördüğü olayları taklit etmek suretiyle avantajlı duruma geçmeye çalışmıştır. Çevreye uyum ve hayatını idame ettirme zorunluluğundan vahşi hayvanlardan kaçma ve avcılık zamanla oyunlaşmıştır.

Batı tarzında eğlence anlayışı 1960'lı yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Özellikle şehirleşme ile birlikte kitle iletişim teknolojilerinin evlere girmesi bu dönüşümde kilit rol oynamıştır. Tiyatro, radyo, televizyon, gazete, dergi,

üniversiteleşmenin yaygınlaşması ve Avrupa ülkelerine işçi göçü eğlence anlayışımızda yeni yorumlara ve yeni bakış açılarına katkı sağlamıştır.

Modern insan, geçmişteki hemcinslerine oranla bugün toplumun baskısını daha çok üzerinde hissetmektedir. Toplumdaki etkinliklerini artıran çeşitli kurumsal yapılar, bireyin doğasını, davranışlarını ve gereksinimlerini tümüyle biçimlendirmektedir. Toplum mekanikleştikçe bireyden daha çok şeyler istemeye başlamış ve toplumun, bu baskı dolu istekleri hem zihni hem de bedeni zorlamaya başlamıştır. Bu yüzden insan serbest zamanlarında rahatlama, dinlenme gereksinimi daha fazla duymaya başlamakta, bu da kuşkusuz eğlence ile karşılanmaktadır (61).

4.7.9.3. Serbest zaman ve oyun

İngilizcesi “play” olan oyun oynama, etimolojik olarak Anglo-Sakson dilinde “spor, kavga, savaş” anlamındaki “plega” kökünden türemiştir. Gulick, oyunu “canımız istediği için yaptığımız şey” olarak tanımlarken, Patrick, özgürce ve kişi doğasında zorlama olmadan yapılan uğraşı olarak ifade etmektedir. Mitchell ise oyunu kişinin kendisi için kendini ifade etmenin bir ifadesi olarak görmektedir (42).

Bu tanımlar oyun ve rekreasyonun birbiri ile bağıntılı olduğunu göstermektedir. Genellikle rekreasyon yetişkinlerce yapılan bir faaliyet iken oyun, çocukların uğraştığı aktiviteler olarak kabul görmektedir. Slavson, oyunun çocuklar için fanteziyi gerçeğe dönüştürmesi olarak tanımlarken, Kraus ise oyunun çocukların dünyasının bir parçası olduğunu belirterek rekreasyonun genellikle enine boyuna planlanan, belli bir amaç için yapılan, daha çok yetişkinlere yönelik olduğu düşünülen bir aktivite olduğunu ifade etmiştir (61).

Huizinga, geniş yankı bulan “Homo Ludens” adlı kitabında oyunun hayatın büyük bölümünü kapsadığını, kişide özgürlük ve moral hissi uyandırdığını belirtirken, oyunun rekreasyonla benzer özelliklerini şu şekilde ifade etmektedir.

- 1.Oyun, her şeyden önce gönüllü bir eylemdir.
- 2.Oyun, serbest zaman içinde gerçekleştirilmektedir.
- 3.Oyun, günlük yaşamdan işgal ettiği yer ve süreyle ayrılır.

- 4.Oyunun mekânsal sınırlılığı vardır.
5. Oyunun kendine özgü bir düzeni vardır.
6. Her oyunun kuralları vardır.
- 7.Oyun, oyuncunun maddi ve manevi gücünü ortaya çıkartmasını sağlayacak oyuna özgü bir gerilim içermektedir.
8. Günlük yaşamın kural, örf ve adetleri çoğu kere oyun içerisinde geçici olarak iptal edilmektedir.
9. Oyuncular, oyun sonrasında genellikle bir birlikteliğe, gruplaşmaya gitmek arzusu taşımaktadırlar (56).

Oyun, eğitim-öğretimde programlı öğrenme sağlayan , sistemli yapıldığında başarı getiren ve problem çözme yönünü geliştiren temel bir aktivite unsurudur. Oyunu rekreasyonla bir noktada birleştiren özellik, oyunun serbest zamanlarda ve gönüllü olarak yapılıyor olmasıdır. Çocukların içgüdüsel bir emirle gerçekleştirdikleri oyun bir yana bırakılırsa, oyun da rekreasyon gibi emirlere bağlı olmadan gerçekleştirilmektedir (56, 66).

4.7.10. Dünyadaki Sosyolojik Değişimin Serbest Zaman Faaliyetlerine Etkileri

Kültürler ve değerlerdeki değişimle beraber serbest zaman faaliyetleri de yeniden şekillenmektedir. Bu açıdan bakıldığında gelecekte serbest zaman faaliyetlerinin yeniden şekilleneceği, bu değişimin, iş ve günlük hayatın şekillenmesinde önemli rol oynayacağı söylenebilir.

Değişimin rekreasyona etkisine örnek olarak göç ve müzik anlayışı arasındaki ilişki verilebilir. Örneğin; klasik müzik Amerikalılar için Avrupa Müziği anlamına gelmektedir. A.B.D.' ne gelen göçmenlerin çoğunun Avrupalı olmaması ve gelecekte Avrupa nüfusunun, dünya nüfusu içindeki oranının düşeceğine yönelik tahminler doğrultusunda, gelecekte A.B.D.' de klasik müzik hakkındaki düşüncelerin değişeceği söylenebilir. Ülkemizde de büyük şehirlere göç eden insanların karşılaştıkları maddi ve manevi hayal kırıklığı sonucunda arabesk müzik ortaya çıkmış ve büyük şehirlerin yanı başında kurulan, varoş diye anılan yerleşim yerlerindeki insanları temsil eden müzik türü olarak kabul görmüştür (43).

Serbest zaman faaliyetleri tarih boyunca değişimden nasıl etkilenmişlerse, günümüzde dünyada yaşanan büyük değişimden de aynı oranda etkilenecektir. Dünyadaki bu büyük değişiklikler serbest zaman faaliyetlerine etkileri açısından çevre, teknoloji, değerler, nüfus, ekonomi, sağlık, iş ve serbest zaman ile devlet ve yönetim başlıkları altında sınıflandırılarak incelenebilir.

4.7.10. 1. Çevre

Gelişmiş ülkelerin çoğuna kişi başına kaynak tüketimi açısından bakıldığında nüfusun öngörülen şekilde artması halinde, gelecekte büyük çevresel felaketlerin yaşanacağı öngörülmektedir. Diğer yönden ise gelişen çevre bilinci, insanları doğaya yöneltmekte ve doğanın daha fazla rekreatif kullanım için organize edilmesine ve ekolojik dengenin korunması çabalarına hız verilmesine neden olmaktadır (56).

Gerek şekil, gerekse de büyüklük açısından en çok etkilenecek alanlardan biri de şüphesiz turizmdir. Artan kalabalıktan dolayı gelecekte bir çok organizasyon yoğun talebi karşılamak için yeni aktiviteler geliştirmek zorunda kalacaktır. Açık hava rekreasyonu, turizm ve daha bir çok serbest zaman aktiviteleri, yaşanan bu çevresel değişimlere göre yeniden şekillendirilecektir. Açık hava aktiviteleri güneşin zararlı etkisi ve küresel ısınma dikkate alınacak şekilde yeniden şekillendirilecektir. Yaşanan iklim değişikliklerinden dolayı sahil kıyılarında dalgaların etkisiyle mevcut bir çok turistik nokta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir.

Bilim adamları gezegenimizdeki ısınmayı atmosferdeki karbondioksit ve diğer zararlı gazların miktarındaki artışa bağlamaktadırlar. Atmosfer ısındığında, Hollanda, Belçika ve Bangladeş gibi düşük rakımlı ülkelerin sellere maruz kalacakları endişesi bilim adamlarınca ifade edilmektedir. Buzulların eriyeceği, ısınan suyun genişerek okyanuslardaki su miktarını artıracığı tahmin edilmektedir. Böyle bir değişim ise sadece rekreasyonu değil tüm dünyayı etkileyecektir.

Bunlara ilaveten yüzme, golf, tenis gibi bir çok spor aktivitesi açık havada gerçekleştirildiğinden, önümüzdeki dönemlerde bu aktivitelerin de şekil değiştirmesi beklenmektedir. Aksi takdirde insanlar sağlık ve spor arasında tercih yapma durumunda kalacaklardır.

Gelecekte araçlarda alternatif enerji kaynakları kullanılmaya başlandıkça, fosil yakıtlardan kaynaklanan çevre kirliliği de azalacaktır. Güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları sınırsız olduğundan iş ve yaşam anlayışı değişecek, ekonomi canlanacak, yaşam daha sakin ve huzurlu olacaktır.

Harward Üniversitesi Biyologlarından Edward O.Wilson yılda 50.000 canlı türünün soyunun tükendiğini ifade etmiştir. Bu da günümüzdeki her on canlıdan birinin yok olduğu anlamına gelmektedir. Bu süreç böyle devam ettikçe artık insanoğlu, üzerinde hayvanların yaşayamadığı, yalnızca birkaç canlı türünün adapte olabildiği bir dünyada yaşamak zorunda kalacaktır (43).

Artan küresel ısınma dünya üzerindeki bir çok bölgenin kuraklaşmasına ve çölleşmesine neden olmaktadır. Bu anlamda rekreasyon ve park alanlarının yöneticilerinin mevcut yeşil alanların korunması ve kuraklaşmanın önüne geçilmesi ile sulama konularında modern teknolojiye dayalı yeni yöntemler geliştirmeleri ve bunları uygulamaya koymaları gerekmektedir.

Et kaynaklı gıdaların üretilmesi için harcanan milyonlarca ton tahılın açlık çeken milyonlarca insanı besleyebileceği anlayışı yaygınlaşırsa, gelecekte çevre ve sağlık sebeplerinden dolayı vejetaryenlik giderek artacaktır. Aşırı kilolu insanların sağlıklarına kavuşması için harcanan sağlık giderlerindeki artış ile daha sağlıklı yaşama arzusunun artması, insanları vejetaryen olmaya yönlendirecektir. Vejetaryenlik aynı zamanda serbest zaman aktivitelerini yiyecek pişirme ve bahçe işleri yönüyle de etkileyecektir. İnsanlar kendi sebzelerini kendileri şekilde serbest zamanlarını planlayacaklardır.

4.7.10.2. Teknoloji

Modern teknoloji sonucu artan otomasyon, çalışanların serbest zamanlarını artırırken, diğer yandan oluşturduğu yeni ürünlerle günlük hayatın zorunlu işlevi için gerekli süreleri kısaltmıştır (56).

Bilgisayar teknolojisindeki baş döndürücü gelişmeler sonucu, serbest zaman faaliyetlerine katılanların anlayışları ve beklentileri değişmiş, katılımcılar aktiviteler konusunda son derece bilinçlenmişlerdir. Örneğin; turistik bir geziye katılmayı

planlayanlar, internet yardımıyla gezecekleri, görecekları yerler hakkında önceden fikir edinebilmekte, kendi programlarını en ekonomik şekilde planlayabilmektedirler. Buna karşın, günlük hayatın rutiniyle birlikte bilgisayar ve teknoloji den bilinçli olarak uzaklaşma eğilimi de her geçen gün artmaktadır.

Bilgisayar destekli iletişimdeki hızlı değişim, serbest zaman aktivitelerini farklı yönde etkileyecektir. Eskiden televizyon izlemek, serbest zamanı değerlendirme faaliyetlerinde ilk sıralarda yer alırken, bilgisayar devrimi, televizyonu oturduğu tahtından etme yolunda büyük mesafe kat etmiştir. Dijital uydu sistemine geçilmesi, kendi abone numarasıyla kişinin tatil yerlerini televizyonda izleyip kumanda ile rezervasyon yapabilmesi gibi örnekler, televizyonun bilgisayardan etkilenip interaktif hale geldiğini göstermektedir.

Günümüzdeki teknolojik devrimlerin en önemlisi genetik alanda gerçekleşmektedir. Genetik Devrim, rekreasyonu, özellikle de yetenek gerektiren aktivite alanlarını etkileyecektir. Geleceğin yazarlarını, şampiyonlarını bulmak için uygun ailelerden çocuk “dizayn edilmeye” çalışılacak, spor ve diğer aktivitelerde “genetik yönden iyileştirilmiş” kategoriler ortaya çıkacaktır. Doping kullanan sporcularla kullanmayanlar arasındaki fark gibi bir durum ortaya çıkacaktır.

Yakıt maliyeti en aza indirilmiş, kirliliği yok denecek kadar az olan yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanan arabalar geliştirildiğinde, insanların seyahat etme isteği daha da artacaktır. Aynı zamanda park yerleri ve otobanların sayısının artması ve geliştirilmesi de seyahat süresini ciddi bir şekilde azaltacaktır. Günümüzde tüm enerjinin 1/3’ünün ulaşım amacıyla harcandığını düşünürsek, verimli bir ulaşım sistemiyle daha temiz bir çevre sağlanabilecek, gelecek daha temiz, daha hızlı ve daha yeşil olacaktır.

4.7.10.3. Değerler

Yaygın kullanılan değerlerden biri olan verim, önümüzdeki yıllarda huzur ve sükunet kavramlarıyla bir yarış içerisinde olabilir. Bunun nedenlerinden ilki ve en önemlisi modern ulusların nüfusunun hızlı bir şekilde yaşlanmaya başlaması ve bunun sonucunda bu kavramlara duyulan ilginin giderek artmasıdır.

Serbest zaman faaliyetlerinin yapılabilmesi bir bakıma o ülkenin sosyo-ekonomik gelişme seviyesi ile ilgilidir. Teknoloji üretebilen ve devamlı yenileyebilen ülkeler, serbest zaman faaliyetlerine imkan verecek ortamı oluşturarak sporun gelişmesine de katkıda bulunmaktadır (37). Daha ileri bir teknoloji insana daha çok kullanabilecek serbest zaman sağlamaktadır (56).

Hızlı bir şehirleşmenin yaşandığı günümüzde doğa ile teması kesmemek için şehir planlamacılarına, mimarlara ve yöneticilere, yeni yöntemler geliştirme, gelişmişliğin doğaya olumsuz etkisini azaltma, halkı ekosistem hakkında bilgilendirme ve hayatın nasıl daha yaşanabilir hale getirilebileceğine yönelik yaratıcı fikirler üretme konularında büyük iş düşmektedir.

Toplu (ortak) kültür kendi içinde alt gruplara ayrıldıkça rekreatif faaliyetler de aynı oranda artacak ve çeşitlenecektir. Etnisite ve diğer temelli alt kültürler, aktivitelerin içeriğini belirlemekle kalmayacak, bu aktivitelere katılanlar da kendi bakış açılarını dikte ettireceklerdir. Bu durumda da, aktivitelerin toplu olarak yapılma anlayışı zorlaşacaktır. Farklı gruplardan insanları bir araya getirmek ve toplu aktiviteler düzenlemek için organizatörlerin daha yaratıcı düşünceleri gerekmektedir. Bu kapsamda gelecekte serbest zaman aktivitelerinin genele değil, özele hizmet edeceği söylenebilir.

4.7.10.4. Nüfus

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, yaşlı nüfusun oranı ciddi bir şekilde artmış ve önümüzdeki yüzyılda da artmaya devam edecek gibi görünmektedir. Bu konuda ülkemiz nispeten şanslı durumdadır. Hızla yaşlanan bir toplumda serbest zaman aktiviteleri hem artırılmalı, hem de çeşitliliği sağlanmalıdır. Yaşlı nüfusun serbest zamanlarında doğacak olan ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılacak planlar yaşlanmayla ilgili yeni kavramları içermeli ve fonksiyonel olmalıdır.

Sağlıklı ve yeterince geliri olan yaşlılar serbest zaman aktivitelerine katılmakta gençlere göre daha şanslıdırlar. Yüksek eğitim seviyeli kişilerden oluşan toplumlarda spor yapan yaşlı bireylerin sayısındaki düşüşün yanında, doğada yapılan aktivitelere katılan insanların sayılarında da düşmeler görülmektedir. Bu tip insanlardan oluşan

toplumların yaşlanması sonucunda sanat, kültür, tarihi geziler ve bahçe bakımı gibi aktivitelere katılım artacaktır. Botanik bahçe hizmeti sunmayı planlayanların toplumdan alacakları destek ve katılımın artacağı söylenebilir.

Serbest zaman faaliyetlerinin tüm çeşitleri için, en çok serbest zamana ve maddi imkana sahip olan yaşlı insanlar hedef kitleyi oluşturmaktadır. Nüfusun yaşlanması toplumu bir çok açıdan yeniden şekillendirecektir. Yaşlı insanlar genel olarak daha az suç işlerler, doğaya daha fazla önem verirler. Sağlık sisteminin iyileşmesini daha fazla talep ederler ve politikayla daha aktif ilgilenirler.

Küresel platformda bakıldığında, üçüncü dünya ülkelerindeki kadın hareketleri dünyadaki en büyük sosyal olaylardır. Çünkü doğaya karşı en büyük tehdit olan nüfus artışı kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmelerinden kaynaklanmaktadır (43). Kadınların statüsüyle ilgili değişimle birlikte erkeklerin davranışlarında da birçok değişim gözlenmektedir. Örneğin artık erkekler ev işlerine daha fazla yardım etmekte, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmektedirler. Birçok erkek ekonomik açıdan karısına bağımlı hale gelmiştir veya karısını önemli bir ekonomik ortak olarak görmektedir. Bu durum ileride kadınların serbest zaman aktivitesi ihtiyaçlarına daha fazla saygı gösterilmesi anlamına gelecektir.

Gelecekte serbest zaman etkinlikleri, politikalarını hem erkeklerin hem de kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değişecek, her iki cinsiyetin serbest zaman tercihleri hakkında bilgi edinmeyi gerektirecek, eğitim seviyesi gibi değişkenler daha önemli hale gelecektir. Daha eğitilmiş kişiler serbest zaman aktivitelerinde kadın erkek ayrımı konusuna daha az önem verirler. Spor yapmaya, okumaya, seyahat etmeye daha heveslidirler. Toplumun eğitim seviyesindeki artış, serbest zaman hizmetleri sunan insanlara daha fazla talep olması anlamına gelmektedir.

4.7.10.5. Ekonomi

Turizm ve rekreasyonda kaynaklar ortaktır ve amaç benzerliği söz konusudur. Bir ülkede turizmin gelişmesinde rekreasyonun önemli bir yeri vardır. Gerek sosyal sorumluluk gerekse turizmin gelişmesi açısından rekreasyonel etkinliklerin

gerçekleştirilmesi ve desteklenmesi, devlet adına kamu kurumlarının yanı sıra özel kuruluşların da sorumluluğudur. Bu kuruluşların bütünleşme içinde dengeli ve akılcı biçimde rekreasyonel etkinlikleri gerçekleştirdikleri ve destekledikleri oranda ekonomiye katma değer sağlayacağı açıktır (50).

Ulaşılabilirliğin büyük ölçüde artması ve geçmişe nazaran ucuzlaması, internetin yaygınlaşması, turistik rekreasyonun ayrı bir ekonomik sektör olmasını sağlamıştır. Bu iç içe ilişkinin, dünyadaki gerek teknolojik ve gerekse sosyolojik gelişmelere paralel olarak daha da artacağı değerlendirilmektedir.

4.7.10.6. Sağlık

Sağlığımız tıbbi faktörlerin yanında çevremizle, eğitim kalitemizle, toplumdaki yerimizle ve kendimiz hakkında nasıl düşündüğümüzle de yakından ilgilidir. Kanserin tüm türleri için bir tedavi yöntemi bulunsaydı, kişilerin yaşamları ortalama iki yıl uzayabilirdi. Diğer taraftan bu kişiler iyi beslenme, spor ve sigara içmeme gibi faydalı sağlık alışkanlıkları edinirlerse, bu kişiler ömürlerini 7 yıl kadar uzatabilirler (43). Bedensel ve ruhsal sağlığın beraberce ve etkin bir biçimde elde edilebileceği rekreatif etkinliklerin başında çeşitli spor branşları gelmektedir. Bu amaca yönelik spor çeşitleri daha çok yarışmasız, bireysel, maceraya yönelik ve doğa ile iç içe yapılan sporlardır (78).

Sağlığın sadece tıbbi kriterlerle korunabileceğine dair inanç yerini hızla dinlenme ve eğlenmenin iyi sağlığı yakalama ve devam ettirmede önemli noktalar olduğu düşüncesine bırakmaktadır. Bu yeni düşünce biçimine göre, iş ve eğlence de zıt kavramlar olarak görünmeyecek şekilde yeniden tanımlanmaktadır. Zorla yapılan serbest zaman aktivitelerinin yerine, doğayla iç içe yapılan rekreatif katılım, bireylerin hem fiziksel hem de zihinsel açıdan sağlıklı olmalarına yardımcı olacaktır.

Modern yaşamın insanların sağlık düzeylerinde yarattığı bozulma, öncelikle, birçok serbest zaman etkinliğini sağlık hizmetleriyle doğrudan ilişkili hale getirmektedir. İkinci olarak, çeşitli sağlık problemleri ve fiziksel kısıtlamaları olanlar için yeni aktiviteler adapte etmenin önemi artacaktır. Tedavisel istirahat daha tercih edilen bir hizmet haline gelecek ve genelde hizmet sunmadığı sağlık kısıtlaması olan

insan kitlelerine (örneğin alerjiler) de hizmet sunmaya başlayacaklardır. Sanayi ve teknolojinin hızla geliştiği günümüzde çalışan insanlar kendilerini yoğun bir tempounun içinde ve daha stresli hissetmektedirler. Sanayide artan makineleşmeyle birlikte giderek daha fazla bedensel iş makinelerle yapılmaktadır. Bir çok iş geçmişte olduğundan daha fazla zihinsel etkinlik gerektirmektedir. Makineler belirli aralıklarla bakıma tabi tutulduğu halde, insanlar dinlenmeksizin, ya da bir şekilde ödüllendirilmeden çalıştırılırlarsa, daha ne kadar süre sağlıklı kalabilecekleri ya da hangi sürede güçlerini yitirip, üretime zararlı hale gelmeye başlayacakları düşünülmelidir (64).

Serbest zaman aktivitelerinin yıllardan beri süregelen en önemli özelliği, stresi azaltmasıdır. Tempoyu yavaşlatmak için doğayla mümkün olduğu kadar içli dışlı olmak gereklidir. Bu fırsatları yaratmak ise bir anlamda grupsal özgürlüğü arttırmak için kişisel özgürlüğü kısıtlamak anlamına gelmektedir. Bu durum, kişisel özgürlüğü toplumun refahı için kısıtlamak yönünde değişebilir.

4.7.10.7. İş ve serbest zaman

Sosyal ilişkilerde serbest zaman faaliyetlerinin etkisi modern toplumlarda giderek artmaktadır. Serbest zaman faaliyetlerine harcanan para, bu amaçla kullanılan araziler, büyük spor organizasyonlarına ve aktivitelerine katılım, hobi amaçlı bahçe işleri ile serbest zamanı kütüphane ve müzelerde değerlendirme her geçen gün artmakta, tatil yerleri dolmakta, spor merkezleri kalabalıklaşmaktadır.

Serbest zamanların artışı, çalışma günlerinin azalması, hafta tatili ve yıllık izinlerle ortaya çıkmıştır. Bu etkenler turizm ve rekreasyonun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bunların en etkilisi 1930'dan itibaren bir çok ülke tarafından kabul edilen yıllık ücretli izin hakkının genelleştirilmesidir. Bu hakkın çoğunlukla yaz dönemlerinde kullanılması kitle turizmini geliştirmiştir (44).

Ülkeler zenginleştikçe serbest zaman, ekonomik anlamda giderek daha önemli bir güç halini almıştır. Ekonominin iyileşmesi daha çok serbest zamanın kullanımına bağlı hale gelmektedir. Günümüz toplumlarında serbest zaman pek çok insana iş imkanı yaratmakta, ürün ve hizmet tüketimini artırmaktadır. Serbest zaman faaliyetleri, kendi yan sanayisini de beslemektedir. Sonuç olarak, spordan turizme

kadar bir çok sektörün serbest zaman faaliyetleri ile ilgili işlerle bağlantılı olduğu söylenebilir. Böylece serbest zaman faaliyetleri sosyal hayatımızı olduğu gibi ekonomimizin de merkezi olacak derecede önem kazanmıştır.

4.7.10.8. Devlet ve yönetim

Dünyada serbest zaman servislerini etkileyen önemli etkenlerden biri de devlet ve yönetim kavramlarındaki değişimlerdir. Rekreasyon faaliyetlerine katılımı destekleyen sosyal, ekonomik ve fiziki unsurların, direk olarak devlet yönetiminin değişiminden etkileneceği ve yönetim alanında da köklü ve büyük değişiklikler olduğu düşünülürse, bu etkinin önemi daha iyi anlaşılabacaktır (57). Nüfusun artması, insanların eğitim seviyelerinin yükselmesi, kültürel hareketliliğin artması ve evrensel bir nitelik kazanması, iş gücü niteliğinin değişmesi, insanların beklediği hizmetin miktarının ve çeşitliliğinin artması gibi temel değişimler, devleti ve yönetimi değişime zorlamaktadır.

Yönetimde yerleşmenin artması serbest zaman aktivitelerini etkileyen en önemli değişimlerdenidir. Nüfusun hızlı artması, merkezi idarelerin toplumsal problemlerin çözümünde yetersiz kalmasına sebep olduğu için, mahalli idarelerin ağırlığı artmıştır. Yönetimin yerleşmesi, serbest zaman aktivitelerini de etkileyecektir. Çünkü yerel yönetimlerin sorumlulukları arasında, sınırları içinde yaşayan vatandaşların temel ihtiyaçlarını karşılamak yanında, onların serbest zamanlarını da en iyi şekilde değerlendirebilecekleri fırsatları oluşturmak gelmektedir (57). Belediyeler, yerel bir yönetim olma avantajı ile var olan tesislerin bakım onarımı ile spor ve rekreasyon program ve hizmetlerinin yürütülmesinde önemli rol oynamaya başlamışlar ve bu rol gelecekte daha büyük ve belirleyici olacaktır.

İşsizlik oranları son yıllarda her ülkede artış göstermektedir. Seçenekler, ya toplu işsizlik, yada herkesin kısa bir süre de olsa çalışabileceği, serbest zamanın artacağı, daha az finansal kaynakların kullanılacağı şeklindedir. İş paylaşımı, günlük çalışma saatlerinin azaltılması, haftalık çalışma günlerinin azaltılması ve kademeli emeklilik gibi bazı iş dağıtma usulleri uygulanarak denenme aşamasındadır (43).

Rekreatif etkinliklere katılımı teşvik edici faaliyetlere devletin sahip çıkması, bunu programlarına dahil etmesi ve 1580 sayılı kanunla yerel yönetimlerin, belediyelerin de bizzat iştiraki katılımı ile çok büyük mesafeler alınmıştır. Hükümetler “çalışma saatlerinin düzenlenmesi, çalışanların serbest zamanlarının güvence altına alınması, serbest zamanların değerlendirilmesine imkan sağlayacak yatırımların sağlanması, rekreatif etkinliklerin, eğitim, propaganda, tanıtım yollarıyla topluma yaygınlaştırılması” konularında önemli roller üstlenmişlerdir (56).

Rekreasyon faaliyetlerini etkileyen önemli bir faktör de sivil toplum kuruluşlarının rekreasyon faaliyetlerine olan katkılarıdır. Bu durum, hem sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha fazla katılarak ve daha fazla söz hakkı alarak devlet eliyle hizmet etmeleri, hem de kurulan organizasyonlarla direk rekreasyon faaliyetlerini yürütmeleri şeklinde iki yönlü fayda sağlamaktadır. Çoğu firma da çalışanları için özel rekreasyon programları hazırlamaktadır. Rekreasyon alanında imkanlar sunan gönüllü kuruluşlar, arkalarındaki özel firmalar ve organizasyonlar sayesinde bazen bu alanda devletin gerçekleştiremediği rekreasyon hizmetlerini de yerine getirebilmektedirler (66).

Rekreasyon amaç değil, yaşam kalitesini düzeltme, öğrenmeyi artırma, sağlığı iyileştirme, fiziksel kondisyonu geliştirme, doğaya karşı olan bakış açısını değiştirme, motivasyonu artırma, suç oranını azaltma yolunda bir araçtır (43).

Bu bilgilerin ışığında, serbest zaman aktivitelerinin geçmişten bu güne nasıl değiştiği, gelecekte nasıl şekilleneceği ve hangi fırsatların ortaya çıkacağı, dünyadaki değişimi yakından takip ederek, neden sonuç ilişkisini iyi analiz etmeye bağlıdır. Gelecekte serbest zaman organizasyonlarında değişimi anlamak, değişimi yaratmak ve değişimi kontrol edebilmek daha fazla önem taşıyacaktır.

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının serbest zamana bakış açıları, bu zamanları değerlendirme biçimleri ve beklentilerinin değerlendirilerek, rekreatif katılımlarının sosyo-psikolojik boyutlarını analiz etmek, serbest zamanlarında ne tür faaliyetlere hangi sıklıkta ve ne amaçla katıldıklarını, yeteri kadar katılamıyorlarsa bunun nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koymak; bu kapsamda, öncelikle Sakarya Üniversitesi'nde, buradan çıkarılacak sonuçlarla da tüm üniversitelerimizde öğretim elemanlarını daha mutlu, huzurlu ve verimli hale getirebilecek kişisel gelişim ve çalışma verimliliği açısından bilimsel verilere dayalı sonuç ve önerileri sunmaktır.

Bu yolla öğretim elemanlarına araştırma sonuçlarına bakarak bir kez daha kişisel özeleştirilerini yapma, kişisel gelişimlerini ve verimliliklerini artırmaya yönelik motivasyon ve bakış açısı sağlama fırsatı sunmak; Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve bu paralelde bu araştırmanın sonuçlarından yararlanacak ülkemizdeki tüm üniversitelerin yöneticilerine serbest zaman aktivitelerini planlamaları için bilimsel verileri ortaya koymak, bu çalışmanın diğer temel amaçlarındanındır.

5.2. Araştırmanın Önemi

Yoğun ve stresli iş temposunun yanında monoton bir hayat süren bireylerin hayatlarının bir döneminde psikolojik, fizyolojik ve sosyal problemlerle karşılaşması kaçınılmazdır. Bu durum iş hayatında verimi düşürmekte, aile ve sosyal yaşamda da sorunlara sebep olmaktadır. Bireylerin bu durumdan kurtulması, iş dışındaki serbest zaman faaliyetlerine yönelerek kendini yenilemesiyle mümkün olabilir (82).

Üniversite öğrencilerini hayata hazırlama sürecinde önemli bir misyonu olan öğretim elemanlarının yoğun mesai ve ekonomik yetersizlikler gibi sorunlarının yanında, akademik çalışma ve sosyal hayatın gereği olan ailevi sorumlulukları, günümüz koşullarında onları büyük bir stresle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu

çalışmadan elde edilecek bilimsel verilere dayalı bulgular, öğretim elemanlarının serbest zamanlarını daha iyi planlamalarında ve üniversitelerimizin bu konuda yönlendirici ve teşvik edici tedbirler almalarında ve benzer çalışmalara öncülük etmesi açısından önemlidir.

Yapılacak tespitlerle eksikliklerin giderilmesi, yatırımların ve faaliyetlerin isteklere göre planlanması, kısıtlı imkanların rasyonel ve amaca yönelik kullanılması mümkün olabilecektir. Bu şekilde daha sağlıklı ve daha verimli insanlardan oluşan kurumlarda toplam başarının da aynı oranda artacağı bir gerçektir.

5.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmaya başlarken tespit edilen hipotezlerden bazıları şunlardır:

- Öğretim üyelerinin serbest zaman etkinliklerine katılmalarını önemli ölçüde aile bireylerini tercihleri ve ekonomik durumları etkilemektedir.
- Rekreasyondaki temel motivasyon sağlık sebepleri ve dinlenme ihtiyacıdır.
- Spor konusunda genelde izleyici konumundadırlar.
- Futbol ve yürüyüş en çok tercih ettikleri spor dallarıdır.
- Kurumsal olarak Rektörlükten serbest zaman organizasyonlarında çeşitliliği sağlaması beklenmektedir.

5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Anket mümkün olduğunca çok sayıda öğretim elemanına yüz yüze uygulanmaya çalışılmış, değişik sebeplerle geri dönüşler istenen seviyede olmayınca, elektronik ortamda ilgili personele ulaşılması hedeflenmiştir. Bu noktada katılımcılarla yüz yüze iletişim imkanı kalmamıştır.

5.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi keşfedici nitelikte olup tarama yöntemiyle (Survey) veriler toplanmıştır. Literatür taramasında rekreasyon ve sporla ilgili yapılan tüm çalışmalardan azami ölçüde yararlanılmaya çalışılmıştır. Anket hazırlanırken bu

alanda hazırlanmış tez ve makaleler ile benzer anketlerden faydalanılmış, geçerlilik ve güvenilirliği küçük çaplı bir grupta denenerek test edilmiştir.

5.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni ve örneklemi Sakarya Üniversitesi'ndeki öğretim elemanları oluşturmaktadır. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Rektörlükten gerekli iznin alınmasıyla birlikte mümkün olduğunca çok sayıda öğretim elemanına anket yüz yüze uygulanmaya çalışılmış, geri dönüşler çeşitli sebeplerden dolayı istenen seviyede olmayınca, elektronik ortamda ilgili personele ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda katılımcılara 2012-2013 öğretim yılının değişik dönemlerinde dört kez e-posta gönderilerek, anketin doldurulup geri gönderilmesi rica edilmiştir. Her denemenin ardından 15 gün sonra bir kez daha hatırlatma e-postası ile geri dönüşler artırılmaya çalışılmıştır. Buna göre anket toplam 1274 kişiye gönderilmiş olup, bunlardan 420 tanesi geri dönmüş ve değerlendirilmeye uygun bulunmuştur. Geri dönüş oranı %33 olarak gerçekleşmiştir.

5.7. Veri Toplama Aracı

Araştırma konuyla ilgili yazılı kaynakların ve belgelerin incelenmesini ifade eden literatür taraması ile birincil kaynaklardan en yaygın veri toplama araçlarından ve niceliksel araştırma yöntemlerinden biri olan anket uygulaması ile yapılmıştır. Daha fazla bilgiye ulaşma konusunda her aşamada internet ve üniversitelerin veri tabanları da etkin biçimde kullanılmıştır.

Ekte sunulan anket, bu alanda hazırlanmış birçok tez ve makalede yer alan anketlerden faydalanılarak dörtlü Likert tipinde tasarlanmış, konu hakkındaki uzman ve tecrübeli personelden görüş alınmış, Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarına önce yüz yüze, daha sonra elektronik ortamda e-posta yoluyla gönderilerek uygulanmıştır (7, 13, 19, 25, 27, 28, 38, 47, 48, 60, 67, 78, 90).

Anket iki bölümden oluşmaktadır. A grubu soruların yer aldığı birinci bölüm, personelin kişisel bilgilerini öğrenmek amacıyla hazırlanan 8 sorudan oluşmaktadır.

İkinci bölümdeki B grubu olarak adlandırılan sorular personelin serbest zaman etkinlikleriyle ilgili bilgilerini içermektedir.

Anketteki her soru sistematik bir şekilde kodlanmış olup, sorulara tez içerisinde bu kodlama sistemine göre referans verilmiştir. Buna göre, soru kodunun ilk harfi, sorunun 1. bölümden mi (A), yoksa 2. bölümden mi (B) olduğunu belirtmektedir. İlk harften sonra gelen rakam ise, sorunun bu gruptaki soru numarasını belirtmektedir. Cevabı çoklu cevap alternatiflerinden birden fazlasının seçilmesi şeklinde olan sorularda, soru numarasından sonra “_” alt çizgi işareti gelmekte ve ondan sonra da bir rakam verilmektedir ki bu rakam da, o sorunun cevap şıkkı numarasını vermektedir. Örnek olarak “B8_3” şeklinde yazılan soru kodu, 2. bölümdeki (B grubundaki) 8. sorunun 3. cevap şıkkını ifade etmektedir.

5.8. Verilerin Analizi

Yapılan anket çalışması “SPSS For Windows 16.0” istatistik programına aktararak, analizler bu programda gerçekleştirilmiştir. Bazı sorulara ilişkin grafikler ve tablolar ise Excel programında hazırlanmıştır. Bulguların ilk iki bölümünde anketteki sorularla ilgili yüzde ve frekans tabloları ile bar grafikleri hazırlanmıştır. Bulgularla ilgili son bölümde öncelikle, kişisel bilgilerle ilgili A grubunda yer alan 8 sorunun, B grubundaki tüm soru ve alt sorularla Ki-Kare testleriyle analizleri yapılarak, hangi soruların hangi sorularla aralarında anlamlı ilişki olduğu irdelenmiştir. Bu kapsamda yapılan tüm Ki-Kare test tabloları Ek-3’te sunulmuştur.

Daha sonra, Sakarya Üniversitesi’nde görevli öğretim elemanlarının unvanlarına göre dağılımı ortaya konularak (A6), sırasıyla; çocuk sayısı ile maddi durum, alışveriş yapmak ile cinsiyet, cinsiyet ile serbest zamanlarda tercih edilen spor türleri, maddi durum ile “Özel spor tesisleri ve salonlarında spor yapmak (B2_8)”, “Sinema, tiyatro ve konserlere katılmak (B2_3)” ve “Hobi merkezlerine gitmek (B2_11)” arasındaki ilişkiler, çapraz tablolar oluşturularak incelenmiş; daha sonra, Sakarya Üniversitesi tarafından organize edilecek serbest zaman faaliyetlerine katkı sağlaması amacıyla seçilen, akademik unvan (A6) sorusu ile,

- B4 kodlu, “Serbest zaman aktivitesine katılmaya karar vereceğiniz sırada, kararınız üzerinde aşağıdakilerin hangilerinin etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” ,
- B5 kodlu, “Serbest zaman etkinliklerine yeterince katılamıyorsanız bunun nedenleri size göre hangileridir?” ve,
- B8 kodlu, “Sporla ilgili durumunuz” soruları aralarındaki ilişkiler aynı şekilde çapraz tablolar ve müteakiben Ki-Kare test sonuçlarıyla irdelenmiştir.

Anketten elde edilen veriler, isimsel ve sıralı değişken olup, bunlar da kategorik olarak isimlendirilmektedir. Kategorik değişkenlerin analizinde kullanılacak testler, parametrik olmayan istatistiksel testlerdir. Bu çerçevede anketin analizinde parametrik olmayan Pearson Ki kare, Likelihood Ratio ve Linear by Linear Association testleri kullanılmıştır (76).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, bu analizler ve yorumlar yapılırken çapraz tablolar ile sayısal değerler tablolara aktarılmış, Pearson Ki-Kare testi ile bu değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı belirlenmiş, Likelihood Ratio ve Linear by Linear Association analizlerinden yararlanılarak ilişkinin yönü ortaya konulmaya çalışılmıştır. SPSS 16 istatistik programından elde edilen tablolardan bazıları, tez yazım kurallarına daha uygun halde sunulabilmesi amacıyla Excel tablolarına dönüştürülmüştür.

Ki – Kare Testi, iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılır. Bu testte diğer ilişkisel analizlerden farklı olarak ilişki kurulan değişkenlerin her ikisi de Nominal (Sınıflama) ya da Ordinal (Sıralama) ölçeklidir (41).

5.9. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

Bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilen geçerlik ve güvenilirlik, araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki en önemli ölçüttür. Genel anlamda geçerlik araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir. Dış geçerlik araştırma sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkindir.

Geçerlilik, temsil edilmesi istenen gerçekliğin tam olarak temsil edilebilmesi, ölçülmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesidir, ölçülmek istenenin, başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesidir (100). Geçerliliğin yüksek olabilmesi ise, büyük ölçüde, ölçülmek istenen kavramın gözlenebilir nitelikteki değişkenlerle ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu yönü ile, doğrudan ölçmelerde geçerlik daha yüksektir.

Bir ölçmenin geçerli sayılabılmasının ilk koşulu, onun güvenilir olmasıdır. Nitekim geçerlik için erişilebilecek en üst sınır güvenilirlik katsayısının karekökü kadardır (<http://www.istatistikanaliz.com>, Erişim tarihi: 06.11.2012).

Güvenilirlik, bir ölçme aracında bütün soruların birbirleriyle tutarlılığını, ele alınan ölçmede türdeşliğini ortaya koyan bir kavramdır. Ölçme araçlarının güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilen yöntemlere güvenilirlik analizi denir (76).

Bu tez kapsamına kullanılan anketin güvenilirliği de test edilmiştir. Güvenilirlik hesaplanırken Alfa Yöntemi olarak bilinen Cronbach Alfa katsayısı kullanılmıştır. Bu katsayı 0-1 arasında değerler almaktadır. Anketin güvenilirliği bu katsayının değerinin Tablo 2'deki değerlerle karşılaştırılmasıyla elde edilir.

Tablo1. Anket Güvenilirlik Referans Değerleri

Cronbach Alfa Değeri	Anket Güvenilirlik Düzeyi
$0.00 \leq \alpha < 0.40$	Güvenilir Değildir.
$0.40 \leq \alpha < 0.60$	Düşük Güvenilirliktedir.
$0.60 \leq \alpha < 0.80$	Oldukça Güvenilirdir.
$0.80 \leq \alpha < 1.00$	Yüksek Güvenilirliktedir.

Bir diğer durum da, bir sorunun ölçekten çıkartılarak güvenilirlik katsayısının değişiminin incelenmesidir. Eğer bir soru ölçekten çıkartıldığında alfa katsayısı yükseliyorsa, o soru güvenilirliği azaltan bir sorudur. Alfa katsayısı düşüyor ise o soru ölçek için vazgeçilmez bir sorudur. Güvenilirliği değiştirmeyen sorular ise ölçeği destekleyen sorulardır.

Buna göre bu tezde kullanılan anketin güvenilirlik analizi yapılmış, elde edilen güvenilirlik katsayısının, bazı soruların çıkarılmasıyla yükselip yükselmeyeceği test

edilmiş ve bu işlem 6 defa tekrarlanarak her işlem sonucunda Cronbach Alfa katsayıları elde edilmiştir. Yapılan bu işlemle elde edilen güvenilirlik katsayılarının 0,902 ile 0,912 arasında değerler aldığı tespit edilmiş ve bu değerler Tablo 2'deki referans değerlerle karşılaştırıldığında anketin “yüksek güvenilirlikte” olduğu anlaşılmıştır. Güvenilirlikle ilgili sonuçlar, ankette elde edilecek sonuçlara güvenilebileceğini göstermektedir. Anket çalışmalarında bu derecede güvenilirlik katsayıları tatmin edici seviyededir.

Tablo2. Anket Güvenilirlik Değerleri

Analiz no	Cronbach Alfa Katsayısı	Analizden Çıkan Değişkenler	Analiz Güvenilirlik Düzeyi
1	0,902	Hepsi Dahil	Yüksek güvenilirliktedir.
2	0,906	Cinsiyet	Yüksek güvenilirliktedir.
3	0,907	B1_1	Yüksek güvenilirliktedir.
4	0,909	B8_3	Yüksek güvenilirliktedir.
5	0,910	B5_7	Yüksek güvenilirliktedir.
6	0,911	B5_8	Yüksek güvenilirliktedir.
7	0,912	7	Yüksek güvenilirliktedir.

6. BULGULAR

6.1. Anketi Cevaplandıranların Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular (A1–8)

Bu bölümde ankete katılan akademik personelin kişisel bilgilerine ait 8 adet sorunun değerlendirilmesi, her soru için aşağıda belirtilen istatistiksel analizler yardımıyla yapılmıştır:

- Her soru için “Frekans Tabloları” oluşturulmuştur.
- Bu frekans tabloları için “Bar Grafikleri” hazırlanmıştır.

SPSS istatistik programıyla yapılan analizlerin sonucunda oluşturulan frekans tabloları, bar grafikleri ve bu sonuçların yorumlanmasından elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

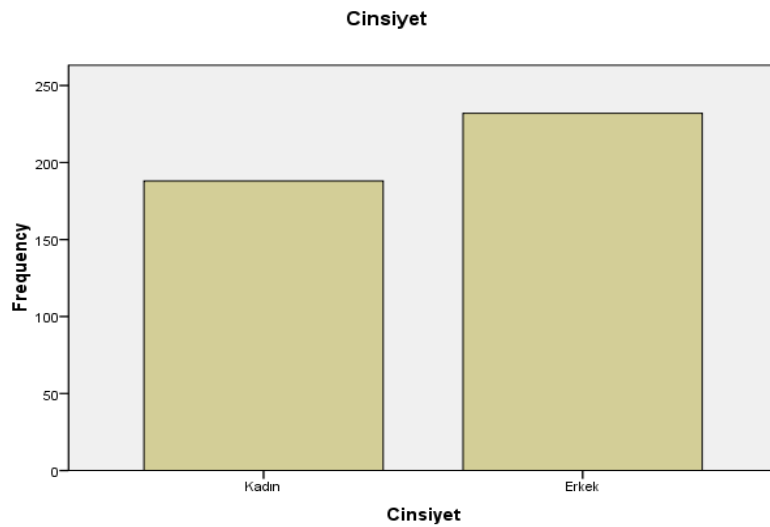
Tablo 3. Cinsiyet Dağılımı (A1)

Cinsiyet (A1)	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Kadın	188	44.76	44.76	44.76
Erkek	232	55.24	55.24	100
Toplam	420	100	100	

Cinsiyet dağılımı tablosundan da görüldüğü gibi, 420 anket cevaplayıcısının tamamı bu soruya cevap vermiştir. Sorunun cevabı erkek ve kadın olmak üzere 2 alternatiflidir. Katılımcılardaki kadın oranı %45, erkek oranı ise %55 olarak gerçekleşmiştir.

Ankete katılan kadın ve erkek oranının birbirine yakın olması bir anlamda tutarlı bir örneklem oluşturulduğunun da göstergesidir. Üniversitedeki kadın ve erkek öğretim eleman sayısı genel dağılıma da uygundur.

Cinsiyetle ilgili soruya (A1) verilen cevapların dağılımını gösteren bar grafiği Şekil 3'te verilmiştir:

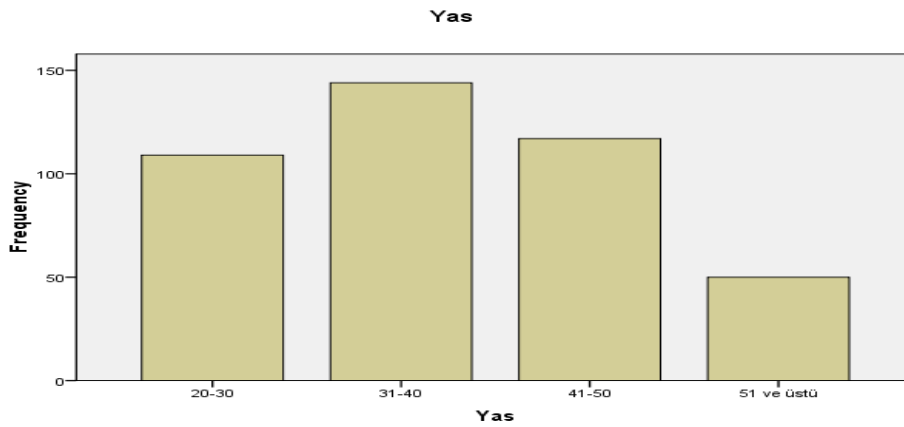
Şekil 3. Cinsiyet Dağılımı (A1)

Tablo 4. Yaş Dağılımı (A2)

Yaş		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	20–30	109	25.95	25.95	25.95
	31–40	144	34.29	34.29	60.24
	41–50	117	27.86	27.86	88.10
	51 ve üstü	50	11.90	11.90	100
Toplam		420	100	100	

Tablo 4’te görüldüğü gibi yaşla ilgili soru (A2), 420 kişinin tamamı tarafından cevaplandırılmıştır. Soru, 4 cevap alternatifli olarak sorulmuş olup, her alternatif için cevap frekansları Tablo 4’de görülmektedir. Cevap verenler arasında en fazla, 144 kişi ve %34,3 oranla 31-40 yaş grubundaki personel bulunmaktadır. 51 yaş ve üstünde ise %11,9 gibi çok düşük bir kesim mevcuttur.

Genel olarak, yapılan serbest zaman etkinliklerinin çeşidi ve bu etkinliklere katılma süresi açısından yaş faktörünün çok önemli bir parametre olduğu bir gerçektir. Bu sebeple bu faktör ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler önemli veriler ortaya koyacaktır. Yaş dağılımına ilişkin bar grafiği Şekil 4’de verilmiştir.

Şekil 4. Yaş Dağılımı (A2)

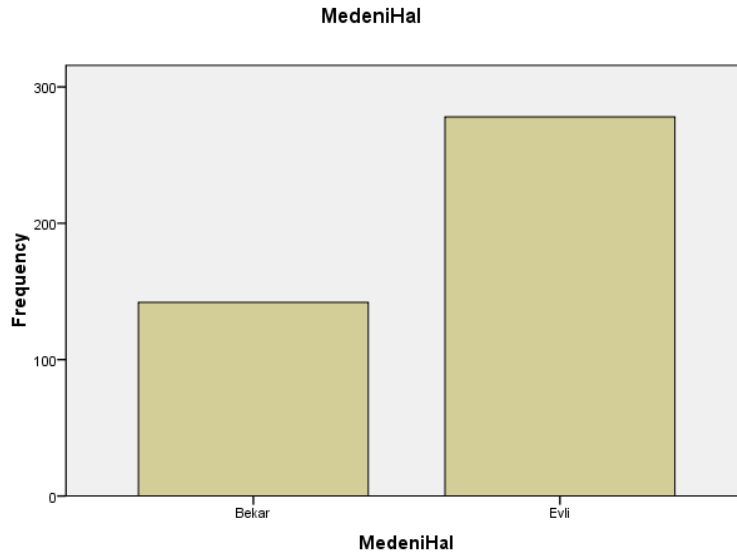
Tablo 5. Medeni Hal Dağılımı (A3)

Medeni Hal (A3)		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	Bekar	142	33.81	33.81	33.81
	Evli	278	66.19	66.19	100
Toplam		420	100	100	

Medeni hal sorusu (A3), evli ve bekar cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 5’de görüleceği üzere, 420 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır.

Evli personelin %66.2 oranla çoğunlukta olduğu görülmektedir. Soruyu cevaplandıran personelin %33.9’u bekadır.

Medeni hal verilerine ilişkin bar grafiği Şekil 5’de verilmiştir.

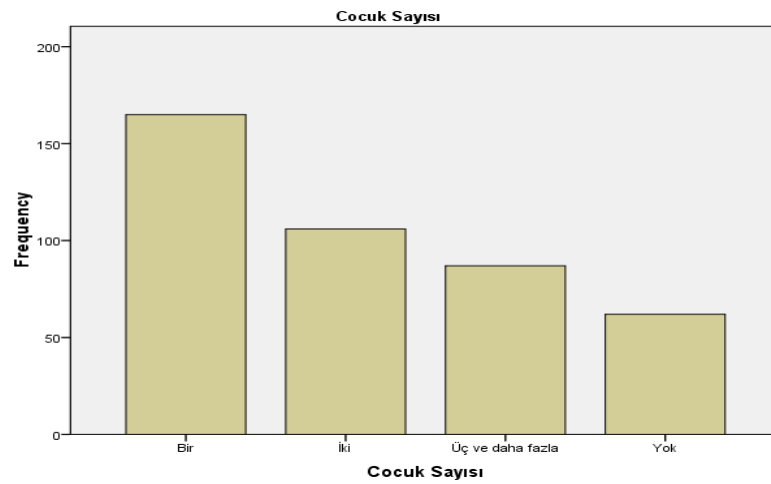

Şekil 5. Medeni Hal Dağılımı (A3)

Tablo 6. Çocuk Sayısı Dağılımı (A4)

Çocuk Sayısı (A4)		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	Bir	165	39.29	39.29	39.29
	İki	106	25.24	25.24	64.52
	Üç ve daha fazla	87	20.71	20.71	85.24
	Yok	62	14.76	14.76	100
Toplam		420	100	100	

Çocuk sayısı sorusu (A4), sırası ile “Yok, 1, 2, 3 ve daha fazla” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 6’da görüldüğü gibi bu soruya 420 katılımcının tamamı cevap vermiştir. Personelin %64.5’i gibi büyük bir oranının 1-2 çocuk sahibi olduğu, 3 ve üzeri çocuk sahibi olan personel oranının %20.7 olduğu, %14.7’sinin ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Bu veriler, evli personelin genel olarak 1-2 çocuk sahibi olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Çocuk sayısı verilerine ilişkin bar grafiği Şekil 6’dadır.

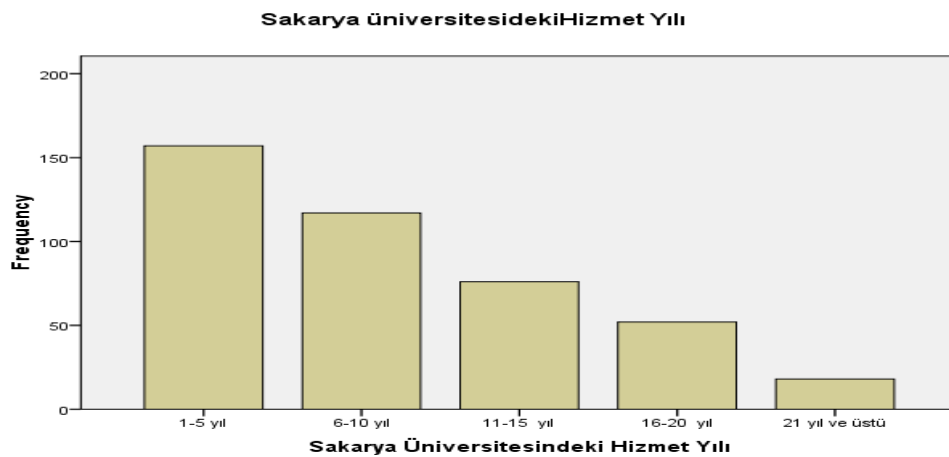

Şekil 6. Çocuk Sayısı Dağılımı (A4)

Tablo 7. Hizmet Yılı Dağılımı (A5)

Sakarya Üniversitesi'ndeki Hizmet Yılı (A5)		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	1-5 yıl	157	37.38	37.38	37.38
	6-10 yıl	117	27.86	27.86	65.24
	11-15 yıl	76	18.10	18.10	83.33
	16-20 yıl	52	12.38	12.38	95.71
	21 yıl ve üstü	18	4.28	4.28	100
Toplam		420	100	100	

Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet yılı sorusu (A5), sırası ile "1-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21 yıl ve üstü" cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 7'de görüleceği üzere, 420 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. Tablodan incelendiğinde yoğunluğun %37.4 ile 1-5 yıl arasında olduğu görülmektedir. Hizmet yılı arttıkça kişi sayısının azaldığı gözlenmektedir. Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet yılı verilerine ilişkin Bar Grafiği Şekil 7'de verilmiştir.

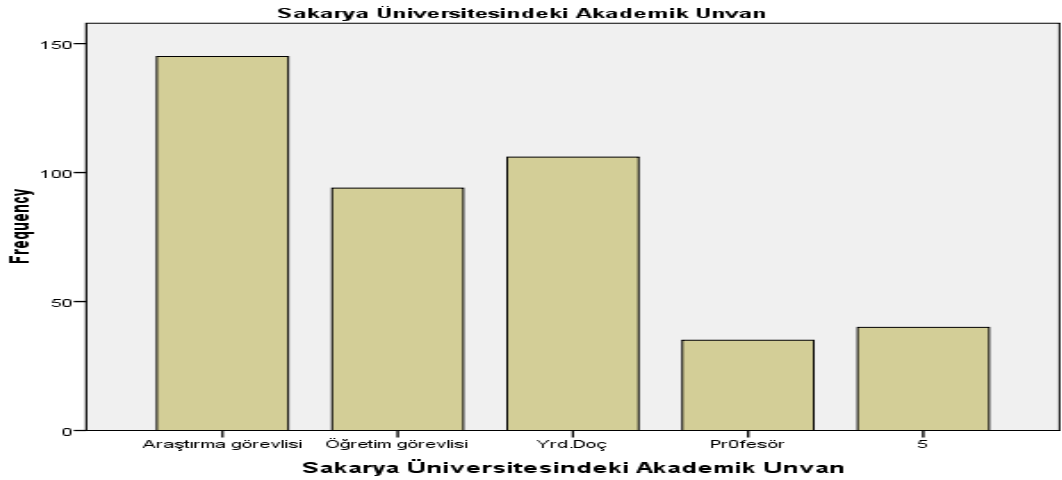

Şekil 7. Hizmet Yılı Dağılımı (A5)

Tablo 8. Akademik Unvan Dağılımı (A6)

Sakarya Üniversitesindeki Akademik Unvan(A6)		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	Araştırma görevlisi	145	34.52	34.52	34.52
	Öğretim görevlisi	94	22.38	22.38	56.90
	Yrd. Doç	106	25.24	25.24	82.14
	Doçent	40	9.52	9.52	100
	Profesör	35	8.34	8.34	90.48
Toplam		420	100	100	

“Sakarya Üniversitesi’ndeki akademik unvanınız” sorusu (A6), sırası ile “Araştırma görevlisi, Öğretim görevlisi, Yrd. Doç., Doçent, Profesör” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 8’den görüleceği üzere, 420 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. Katılımcıların %34.5 gibi büyük kısmı araştırma görevlisi, %25.2’si Yrd. Doç., %22.4’ü Öğretim Görevlisi, %8.33’ü Doçent, %9,52’si ise Profesördür. Sakarya Üniversitesi’ndeki akademik unvan verilerine ilişkin bar grafiği Şekil 8’de verilmiştir.

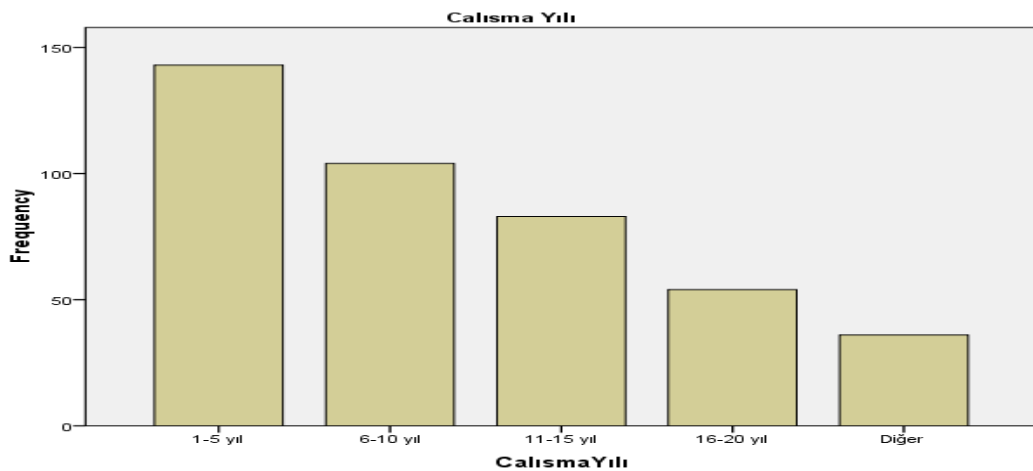

Şekil 8. Akademik Unvan Dağılımı (A6)

Tablo 9. Çalışma Yılı Dağılımı (A7)

Çalışma Yılı (A7)		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	1-5 yıl	143	34.05	34.05	34.05
	6-10 yıl	104	24.76	24.76	58.81
	11-15 yıl	83	19.76	19.76	78.58
	16-20 yıl	54	12.86	12.86	91.43
	Diğer	36	8.57	8.57	100
Toplam		420	100	100	

Çalışma yılı sorusu (A5), sırası ile “1-5, 6-10, 11-15, 16-20, diğer ” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 9’da görüleceği üzere, 420 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. Çalışma yılı tablosu incelendiğinde yoğunluğun %34.1 ile 1-5 yıl arasında olduğu, bunu %24.8 ile 6-10 yıl çalışma oranının takip ettiği, çalışma yılı arttıkça kişi sayısı ve oranının azaldığı görülecektir. Çalışma yılı verilerine ilişkin bar grafiği Şekil 9’da verilmiştir.

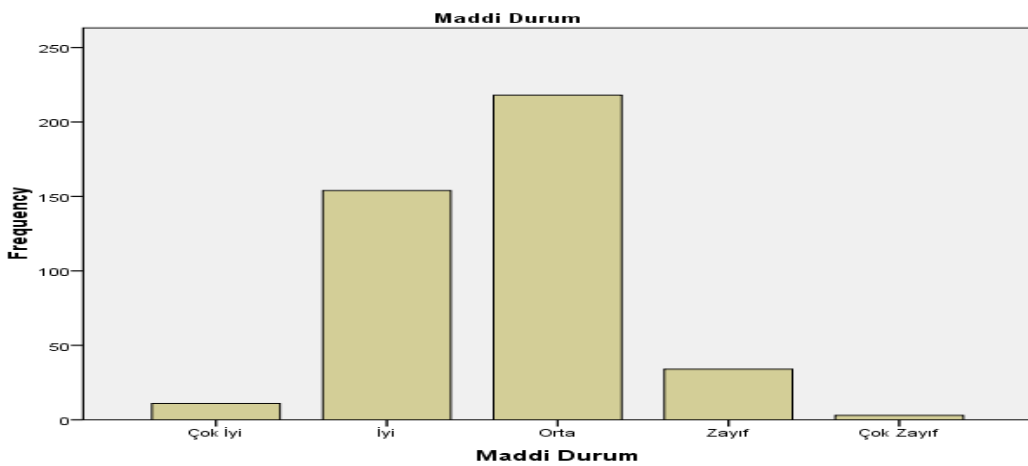

Şekil 9. Çalışma Yılı Dağılımı (A7)

Tablo 10. Maddi Durum Dağılımı (A8)

Maddi Durum (A8)		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	Çok İyi	11	2.62	2.62	2.62
	İyi	154	36.67	36.67	39.29
	Orta	218	51.90	51.90	91.19
	Zayıf	34	8.10	8.10	99.29
	Çok Zayıf	3	0.71	0.71	100
Toplam		420	100	100	

Maddi durum sorusu (A8), sırası ile “Çok iyi, İyi, Orta, Zayıf, Çok zayıf ” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Tablo 10’da görüleceği üzere, 420 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. Katılımcıların maddi durumlarını %51,9 gibi yüksek bir oranla Orta olarak değerlendirdiği gözlenmiştir. Maddi durumlarının iyi olduğunu düşünen akademisyenlerin oranı %36,7’dir. Çok İyi ve Çok Zayıf seçeneklerini işaretleyenlerin toplam oranının %3,3 olması dikkat çekicidir. Maddi durum verilerine ilişkin bar grafiği Şekil 10’de verilmiştir.

Şekil 10. Maddi Durum Dağılımı (A8)

6.2.Serbest Zaman Etkinlikleri ve Spor Sorularıyla İlgili Bulgular(B1–12)

Bu bölümde anketin ikinci bölümünde sorulan 11 sorunun her istatistiksel analiz sonuçları ve bunlara ilişkin değerlendirmeler verilmiştir.

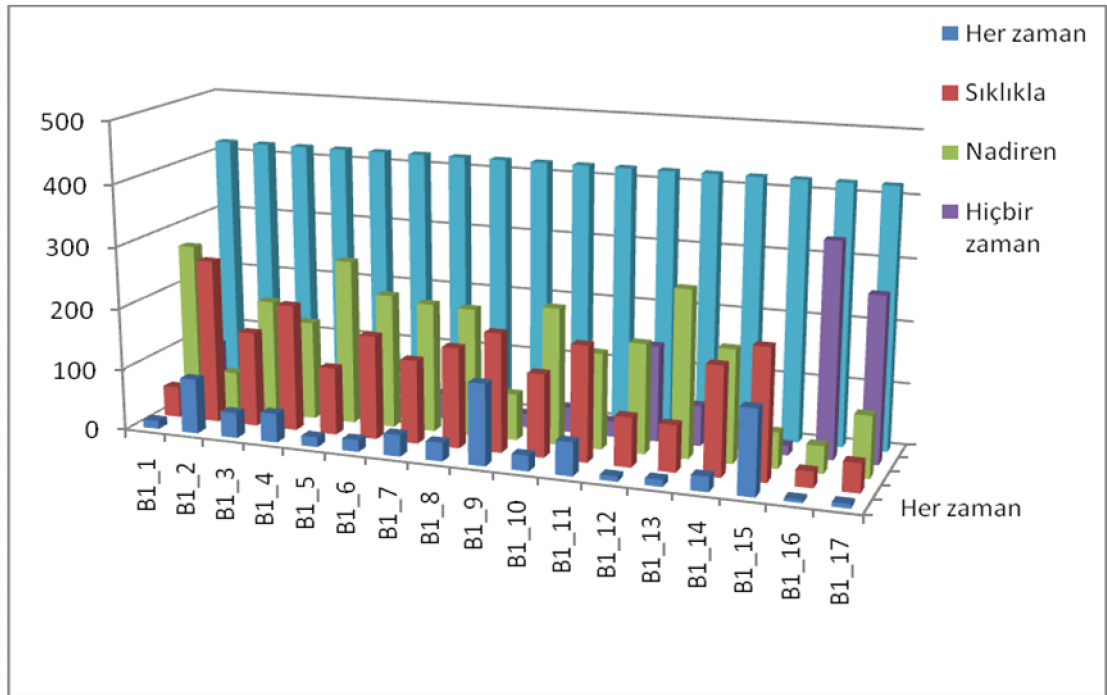
Her soru için aşağıda belirtilen istatistiksel analizler uygulanarak;

- ✓ Her soru için “Frekans Tabloları” oluşturulmuştur.
- ✓ Bu frekans tabloları için “Bar Grafikleri” hazırlanmıştır.

Tablo 11. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Sıklığı (B1)

	Her Zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B1_1 Hiç birşeyle uğraşmam, dinlenirim	13	3.1	50	11,9	270	64.3	87	20.7
B1_2 Kitap gazete dergi okurum.	89	21.2	266	63.3	62	14.8	3	0.71
B1_3 Müzik dinlerim,müzik çalarım.	41	9.76	154	36.7	189	45	36	8.57
B1_4 Tv, vcd, dvd izlerim.	47	11.2	205	48.8	160	38.1	8	1.9
B1_5 Sinema ve tiyatroya giderim	16	3.81	109	26	267	63.6	28	6.67
B1_6 Alışveriş yaparım.	19	4.52	168	40	217	51.7	16	3.81
B1_7 Spor yaparım, izlerim.	35	8.33	135	32.1	209	49.8	41	9.76
B1_8 Sosyal, kültürel faaliyetlere katılırım.	30	7.14	162	38.6	207	49.3	21	5
B1_9 Ailemle ve çocuklarımla ilgilenirim.	131	31.2	192	45.7	75	17.9	22	5.24
B1_10 Yakın çevremle giderim.	25	5.95	134	31.9	221	52.6	40	9.52
B1_11 Arkadaşlarla sohbet eder, gezerim	54	12.9	186	44.3	155	36.9	25	5.95
B1_12 Kafe vs.ye giderim.	8	1.9	80	19	177	42.1	155	36.9
B1_13 Turistik faaliyetlere katılırım.	11	2.62	75	17.9	269	64	65	15.5
B1_14 Hobilerimle ilgilenirim.	24	5.71	175	41.7	182	43.3	39	9.29
B1_15 İnternette, yararlanırım.	136	32.4	210	50	58	13.8	16	3.81
B1_16 Ara giderim.	5	1.19	26	6.19	44	10.5	345	82.1
B1_17 Bilgisayarda oyun oynarım.	7	1.67	47	11.2	99	23.6	267	63.6

Serbest zaman aktivitelerine katılma sıklığı sorusu (B1), sırası ile “Her zaman, Sıklıkla, Nadiren, Hiçbir zaman” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Dikkat çekmesi açısından %40’ın üzerindeki oranlar farklı renkle gösterilmiştir. Sürekli yapılan faaliyet olarak internetten yararlanma, aile ve çocuklarla ilgilenme ile kitap, gazete okumanın ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum akademik kimliği olan evren ile de uyumludur. Burada, okunan kitapların rekreasyon amaçlı mı, yoksa mesleki gelişim maksatlı ve işin bir zorunluluğundan mı okunduğu konusu, ayrıca aydınlatılması gereken bir noktadır. Akademik personelin avcılık ve bilgisayar oyunlarına rağbet etmediği de anket sonuçlarından anlaşılmaktadır. Sıklıkla ve Nadiren seçeneklerinin benzer biçimde yüksek oranlarda çıktığı Alışveriş Yapmak seçeneğinde, bu durumun cinsiyet farklılığından kaynaklandığı, kadınların Sıklıkla, erkeklerin Nadiren seçeneğini işaretlediklerini Tablo 11 ve 12’deki çapraz tablolarda ve Ki-Kare test sonuçlarında göreceğiz. Serbest zaman faaliyetlerine katılma sıklığı verilerine ilişkin bar grafiği Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Sıklığı (B1)

Tablo 12. Serbest Zamanların Nerelerde Geçirildiği (B2)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B2_1Evde	43	10.2	293	69.8	69	16.4	15	3.57
B2_2Öğretmenevi vb. tesislerde	5	1.19	19	4.52	103	24.5	293	69.8
B2_3 Özel spor tesislerinde	4	0.95	63	15	167	39.8	186	44.3
B2_4Açık hava spor tesislerinde	4	0.95	39	9.29	160	38.1	217	51.7
B2_5 Dinlenme alanlarında	6	1.43	95	22.6	237	56.4	82	19.5
B2_6 Dernek, sendika, sosyal kulüpler	19	4.52	38	9.05	110	26.2	253	60.2
B2_7 Arkadaş, tanıdık işyerlerinde	16	3.81	102	24.3	196	46.7	106	25.2
B2_8 Sinema, tiyatro veya konserde	20	4.76	121	28.8	240	57.1	39	9.29
B2_9 Büyük alışveriş merkezlerinde	25	5.95	165	39.3	196	46.7	34	8.1
B2_10 Kahvehanede, kıraathanede	7	1.67	28	6.67	87	20.7	298	71
B2_11 Hobi merkezlerinde	22	5.24	80	19	158	37.6	160	38.1

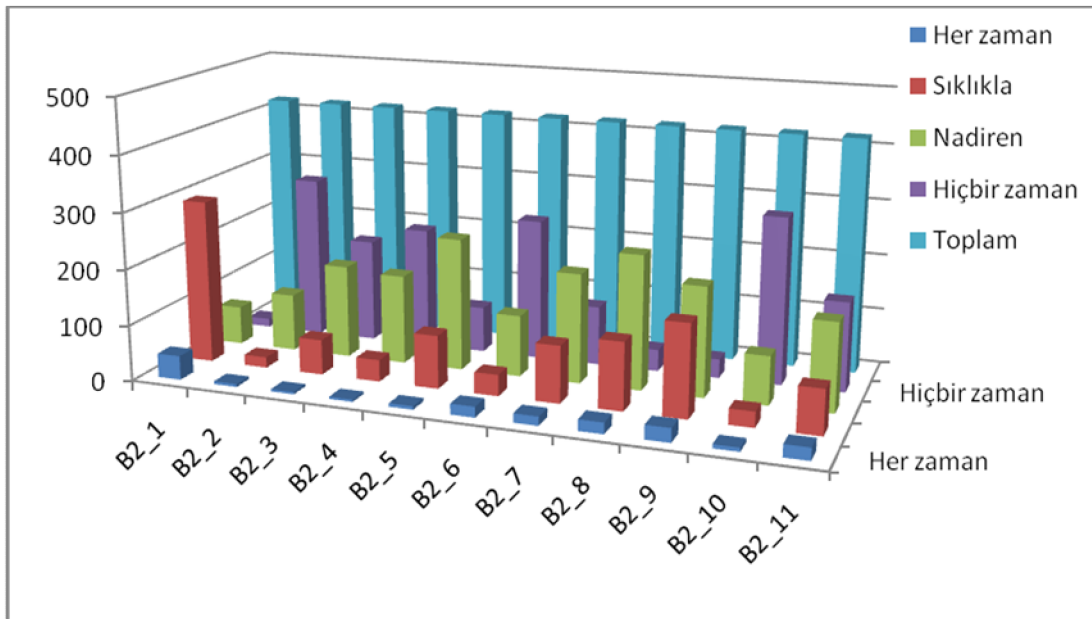
Serbest zamanlarınızı nerelerde geçirirsiniz sorusuna (B2) verilen cevaplar incelendiğinde, evde ve büyük alışveriş merkezlerinde seçeneklerinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu durum bir önceki sorudaki ailem ve çocuklarımla ilgilenirim seçeneğinin %31.2 ile her zaman ve %45.7 ile sıklıkla olmak üzere toplam %76.9 oranda seçilmesiyle de paralellik taşımaktadır. Tablodaki verilerden sinema, tiyatro gibi kültürel faaliyetler ile hobi merkezlerinin beklenenin altında tercih edildiği; bununla birlikte öğretmenevi, dernek ve diğer sosyal kulüplere de pek itibar edilmediği söylenebilir. Kahvehane veya kıraathane gibi mekanlar için hiçbir zaman seçeneğinin %71 gibi çok yüksek bir oranda olması tezin evren ve örneklemine oluşturan akademisyenlerin kimlikleriyle paralellik taşımaktadır. Aynı şekilde kitap, dergi, gazete okumanın en çok yapılan rekreatif faaliyet olduğu evrendeki akademisyenlerin, bu mekanlarda serbest zamanlarını geçirmeleri beklenmemektedir.

Bir önceki soruya verilen cevaplarda olduğu gibi büyük alışveriş merkezlerinde serbest zamanlarını Sıklıkla ve Nadiren geçirdiğini ifade edenlerin oranlarının aynı şekilde yüksek olması (%39.9-%46.7), cinsiyete bağlı olarak kadınların sıklıkla, erkeklerin ise nadiren seçeneğini işaretlemesi ile açıklanabilir. Araştırmaya katılan akademisyenlerin spora yeteri kadar zaman ayırmadıkları da sonuçlardan çıkarılabilecek diğer bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel spor tesisleri,

sinema, tiyatro veya konserler ile hobi merkezlerinin yüksek oranda tercih edilmemesi ile maddi durum arasındaki ilişki ayrıca incelenmiş, sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur. Buna göre, maddi durumdan bağımsız olarak genel anlamda özel spor tesisleri ve salonlarına rağbet edilmediği, bu sonucun da anketteki sporla ilgili durumu anlamaya yönelik B8 sorusunun sonuçlarındaki spora karşı olan ilgisizlikle de bir anlamda örtüştüğü söylenebilir.

Benzer durum sinema, tiyatro ve konsere gitme ile hobi merkezlerine gitme alternatifleri için de aynıdır. Yani, maddi imkanlarla nispeten ilgili olan bu seçeneklere verilen cevaplar, Sakarya Üniversitesi’ndeki akademisyenlerin maddi durumlarını ifade eden cevaplarından bağımsız olarak bu etkinliklere ilgi göstermediklerini ortaya koymaktadır.

Serbest zamanlarınızı nerelerde geçirirsiniz sorusuna verilen cevaplara ilişkin bar grafiği Şekil 12’de verilmiştir.

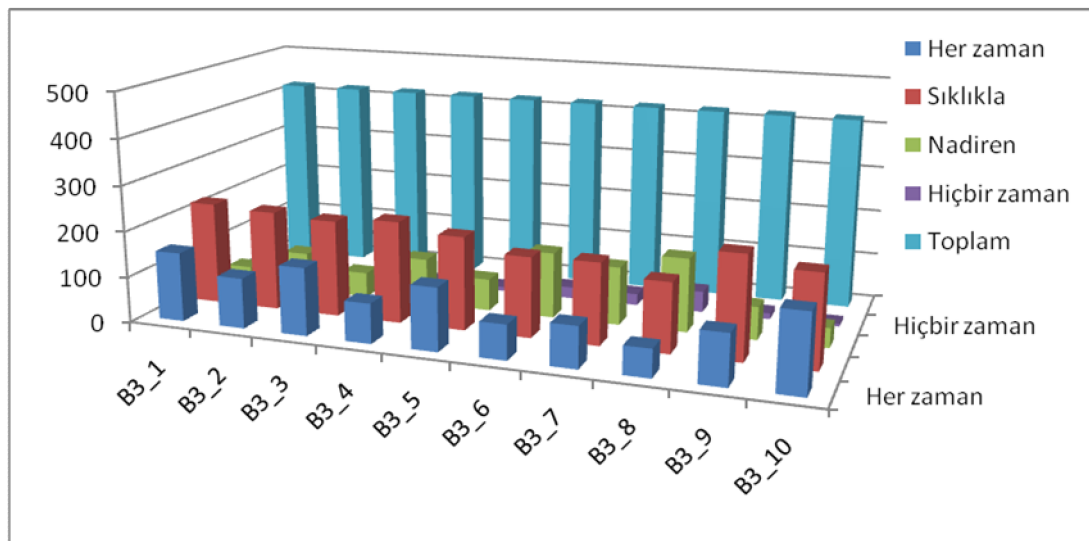

Şekil 12. Serbest Zamanların Nerelerde Geçirildiği (B2)

Tablo13. Serbest Zaman Aktivitelerinden Sonra Hissedilen Duygular (B3)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B3_1 Dinlendirici	151	36	224	53.3	40	9.52	5	1.19
B3_2Eğlenceli,heyecan verici	110	26.2	218	51.9	86	20.5	6	1.43
B3_3Mutlu edici, zevk verici	148	35.2	211	50.2	55	13.1	6	1.43
B3_4 Eğitici ve yararlı	87	20.7	223	53.1	101	24	9	2.14
B3_5 Sağlığıma olumlu etki	137	32.6	204	48.6	70	16.7	9	2.14
B3_6Farklı yaşantı	76	18.1	175	41.7	144	34.3	25	5.95
B3_7Sosyal çevre artışı	90	21.4	178	42.4	127	30.2	25	5.95
B3_8Sosyal statü	61	14.5	152	36.2	161	38.3	46	11
B3_9İş verimi artışı	110	26.2	225	53.6	72	17.1	13	3.1
B3_10Dinç ve istekli	169	40.2	202	48.1	43	10.2	6	1.43

Serbest zamanlara katıldıktan sonra hissettiğiniz duygular sorusuna (B3) verilen cevaplarda öncelikle seçenekler arasında bir denge olduğu göze çarpmaktadır. Serbest zaman aktivitelerine katıldıktan sonra hissedilen duygularda bu aktivitelerin sosyal statü sağlaması ve farklı yaşantılar bulma seçenekleri, diğerlerine nazaran belirgin biçimde az tercih edilmiştir. Bu faaliyetlerin dinlendiriciliği, dinç hissettirmesi ve mutluluk ve zevk vermesi ise en çok hissedilen duygular olarak öne çıkmaktadır. Bar grafiği Şekil 13'dedir.

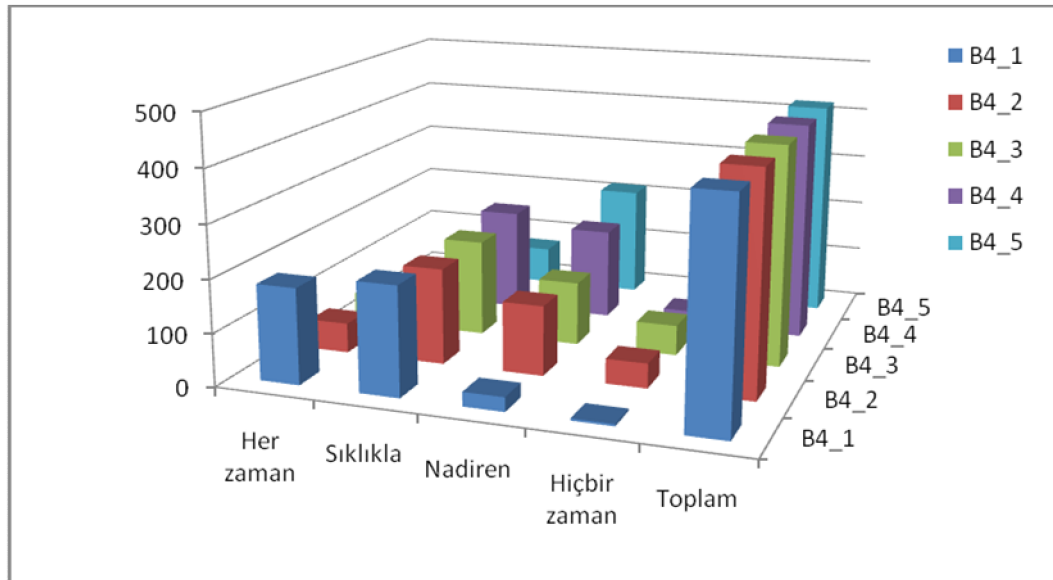

Şekil 13. Serbest Zaman Aktivitelerinden Sonra Hissedilen Duygular (B3)

Tablo14. Serbest Zaman Aktivitesine Karar Vermenizdeki Etmenler (B4)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B4_1Kendi tercihim	182	43.3	207	49.3	27	6.43	4	0.95
B4_2Eşim-ailem	57	13.6	183	43.6	133	31.7	47	11.2
B4_3Ekonomik durumum	55	13.1	185	44	122	29	58	13.8
B4_4 Arkadaşlarım	21	5	197	46.9	175	41.7	27	6.43
B4_5 Tv-internet	10	2.38	72	17.1	214	51	124	29.5

Katılımcıların serbest zaman aktivitelerine karar vermelerindeki en önemli etmenin kendi tercihleri olduğu (%92,6), bununla birlikte eş ve aile fertlerinin istek ve özel durumları, ekonomik durumları ve arkadaşlarının da serbest zaman aktivitelerini seçmelerinde belirgin etkileri olduğu tabloya yansıyan anket sonuçlarından anlaşılmaktadır. Televizyon ve internetin bu seçimde çok fazla etkili olmadığı görülmektedir. Serbest zaman aktivitenize karar vermenizdeki etmenler sorusuna ilişkin bar grafiği Şekil 14’de verilmiştir.

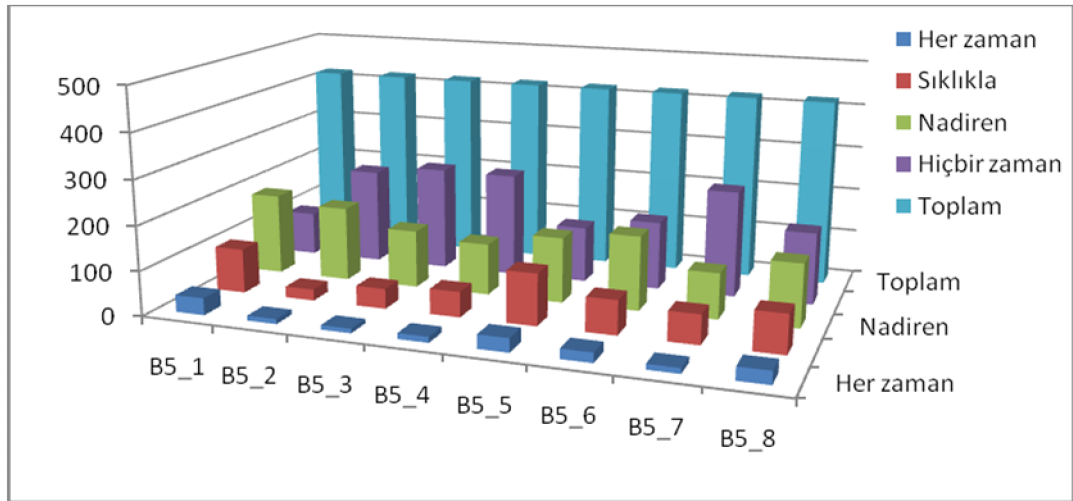

Şekil 14. Serbest Zaman Aktivitesine Karar Vermenizdeki Etmenler (B4)

Tablo15. Serbest Zaman Aktivitelerine Yeterince Katılmama Nedenleri (B5)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir Zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B5_1Rekreatif aktivitelerin pahalı olması	38	9.05	100	23.8	183	43.6	99	23.6
B5_2Ne yapabileceğimi bilmiyorum	11	2.62	25	5.95	168	40	216	51.4
B5_3Faaliyete yönlendirecek arkadaş ve sosyalliğe sahip değilim	10	2.38	45	10.7	130	31	235	56
B5_4Bulduğum çevre bu faaliyetlere katılmama engel oluyor	13	3.1	57	13.6	116	27.6	234	55.7
B5_5Teşvik edici tesis ve araç yeterli değil	31	7.38	116	27.6	147	35	126	30
B5_6Ekonomik yetersizliğim	22	5.24	77	18.3	167	39.8	154	36.7
B5_7Serbest zaman değerlendirme alışkanlığım yok	12	2.86	66	15.7	103	24.5	239	56.9
B5_8Kendime zaman ayıramamam	29	6.9	87	20.7	142	33.8	162	38.6

Katılımcıların serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri arasında bariz biçimde öne çıkan bir seçenek yoktur. Bununla birlikte, teşvik edici tesis ve aracın bulunmaması, rekreatif faaliyetlerin pahalı olması ve katılımcıların kendilerine zaman ayıramadıklarını ifade etmeleri, diğer seçeneklere göre daha çok işaretlenmiştir. Hiçbir zaman seçeneklerinin diğerlerine göre daha çok seçilmesi ise, akademisyenlerin yoğun tempoları, ailelerine daha fazla zaman ayırma eğilimleri ve bir ölçüde genelde yaşam tarzlarında bugüne kadar rekreatif faaliyetlere yeteri kadar yer vermemiş olmaları ile açıklanabilir.

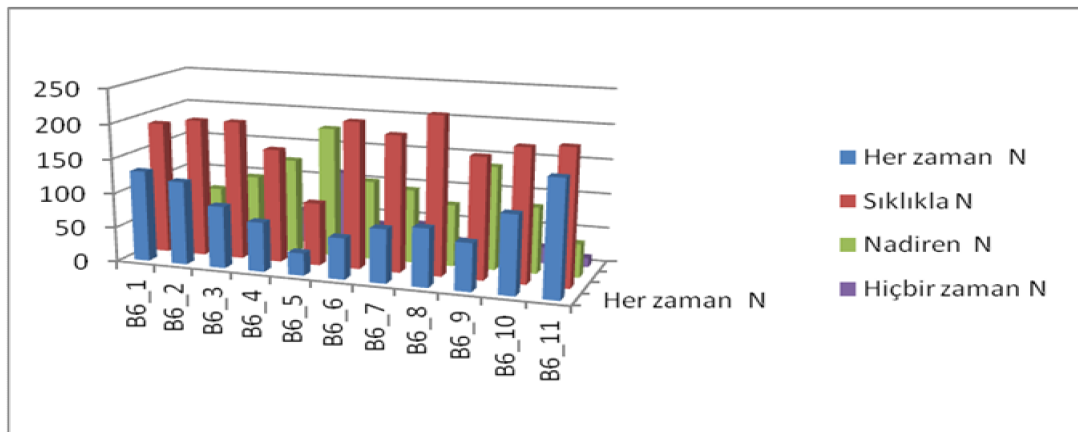
Şekil 15. Serbest Zaman Aktivitelerine Yeterince Katılmama Nedenleri (B5)

Tablo16. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Nedenleri (B6)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B6_1Daha sağlıklı yaşamak için	131	31.2	190	45.2	86	20.5	13	3.1
B6_2Can sıkıntısından ve stresten kurtulmak	120	28.6	198	47.1	86	20,5	16	3.81
B6_3Arkadaşlarımla birlikte olabilmek için	89	21.2	199	47.4	108	25.7	24	5.71
B6_4Kazandığım bu alışkanlığı sürdürmek için	71	16.9	163	38,8	137	32.6	49	11.7
B6_5Fazla para harcamamı gerektirmediği için	32	7.62	90	21.4	187	44.5	111	26.4
B6_6Farklı bir ortamda bulunmak için	59	14	210	50	114	27.1	37	8.81
B6_7Yeni deneyimler elde etmek için	77	18.3	195	46.4	106	25.2	42	10
B6_8Eğitici ve yararlı bulduğum için	83	19.8	226	53.8	89	21.2	22	5.24
B6_9En iyi yaptığım ve yeteneğime uyduğu	68	16.2	173	41.2	148	35.2	31	7.38
B6_10Kendimi geliştirmek için	112	26.7	190	45.2	95	22.6	23	5.48
B6_11Kendimi özgür ve mutlu hissettiğim için	165	39.3	194	46.2	48	11.4	13	3.1

Öğretim elemanlarının serbest zaman faaliyetlerine katılma nedenlerinde de dengeli bir dağılımın olduğu söylenebilir. Paraya dayalı nedenlerin ve genelde böyle bir alışkanlığın olmamasının, bu tip aktivitelere katılma nedenleri arasında, katılmama nedenlerinde olduğu gibi çok fazla etkili olmadığı görülmektedir.

Kişilerin rekreasyon sırasında kendilerini daha özgür ve mutlu hissetmeleri, daha sağlıklı olma arzusu, stresten kurtulma isteği ve kişisel gelişim en başta gelen katılım nedenleri olarak öne çıkmaktadır. Serbest zamanlarda arkadaşlarla birlikte olma fırsatı yakalanması ve bu aktivitelerin eğiticiliği de rekreatif faaliyetlere katılmayı motive eden diğer nedenler olarak gösterilmiştir.

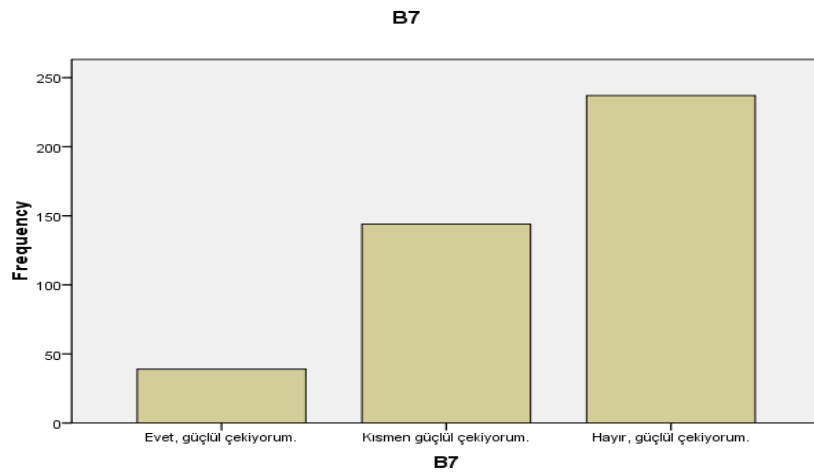

Şekil 16. Serbest Zaman Aktivitelerine Katılma Nedenleri (B6)

Tablo 17. Rekreatif Faaliyetlere Karar Verirken Güçlük Çekilip Çelilmediği (B7)

B7		Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Değişken	Evet, güçlük çekiyorum.	39	9.29	9.29	9.29
	Kısmen güçlük çekiyorum.	144	34.29	34.29	43.57
	Hayır, güçlük çekmiyorum.	237	56.42	56.42	100
Toplam		420	100	100	

Serbest zamanlarınızda genellikle ne yapacağınıza karar verirken güçlük çeker misiniz? (B7) sorusu, sırasıyla “Evet, güçlük çekiyorum, Kısmen Güçlük çekiyorum, Hayır, güçlük çekmiyorum” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Bu soruya %56.4 oranla “Hayır, güçlük çekmiyorum” cevabı verilmiştir. “Kısmen güçlük çekiyorum” diyenlerin oranı %34.3 olup, en düşük oran %9.3 ile “Evet, güçlük çekiyorum” cavabına aittir. Serbest zamanlarınızda genellikle ne yapacağınıza karar verirken güçlük çeker misiniz sorusuna ilişkin bar grafiği Şekil 17’de verilmiştir.

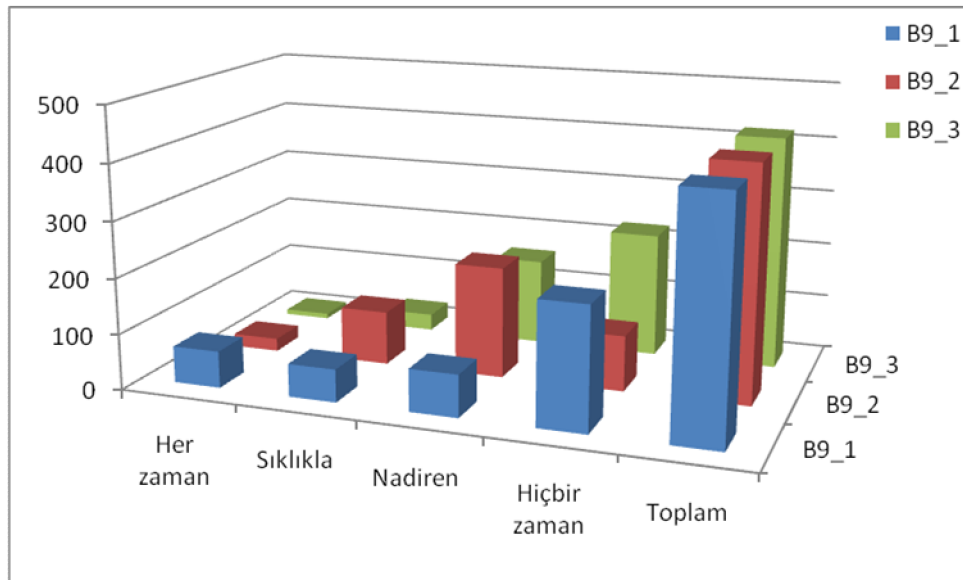

Şekil 17. - Rekreatif Faaliyetlere Karar Verirken Güçlük Çekilip Çelilmediği (B7)

Tablo18. Sporla İlgili Durum (B8)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B8_1Yapıyorum	47	11.2	118	28.1	217	51.7	38	9.05
B8_2İzliyorum	40	9.52	148	35.2	178	42.4	54	12.9
B8_3İlgilenmiyorum	23	5.48	35	8.33	83	19.8	279	66.4

Sporla ilgili durum sorusu (B8), sırası ile “Her zaman, Sıklıkla, Nadiren, Hiçbir zaman” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Bu soruya verilen cevaplardan, sporu her zaman ve sıklıkla yaptığını ifade edenlerin toplam %39.3 ile nadiren ve hiçbir zaman yapmadığını ifade edenlerin toplam oranı olan %60.75’ten çok geride olduğunu görüyoruz ki, bu durum %39.75’i kırk yaşın üzerinde olan evreni oluşturan öğretim elemanları için en azından sağlıklı yaşam sürme noktasında ileriye dönük büyük bir risk oluşturmaktadır. Aynı şekilde tablodaki sonuçlardan spora izleyici olarak pasif katılımın da görece sınırlı olduğu söylenebilir. Sporla ilgili duruma ilişkin bar grafiği Şekil 18’de verilmiştir.

Şekil 18. Sporla İlgili Durum (B8)

Tablo19. Serbest Zamanlarda Yapılan Sporlar (B9)

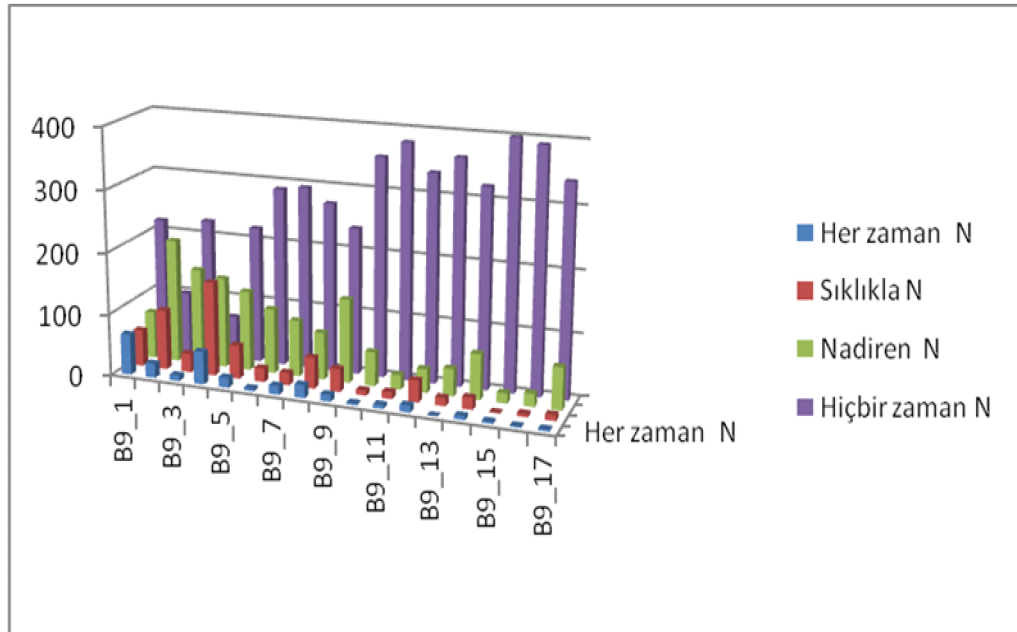
	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B9_1Futbol	66	15.7	59	14	76	18.1	219	52.1
B9_2Yüzme	23	5.48	97	23.1	200	47.6	100	23.8
B9_3Tenis	9	2.14	30	7.14	156	37.2	225	53.6
B9_4Yürüyüş	53	12.6	152	36.2	146	34.8	69	16.4
B9_5Koşu	16	3.81	54	12.9	129	30.7	221	52.6
B9_6Voleybol	4	0.95	22	5.24	105	25	289	68.8
B9_7Basketbol	14	3.33	20	4.76	91	21.7	295	70.2
B9_8Jimnastik	21	5	50	11.9	76	18.1	273	65
B9_9Bisiklet	11	2.62	37	8.81	135	32.1	237	56.4
B9_10Dans	3	0.71	8	1.9	55	13.1	354	84.3
B9_11Uzak doğu sporu	6	1.43	11	2.62	23	5.48	380	90.5
B9_12Fitness	11	2.62	35	8.33	38	9.05	336	80
B9_13Kayak,paten	0	0	13	3.1	44	10.5	363	86.4
B9_14Kamp,avcılık, dağcılık	6	1.43	19	4.52	73	17.4	322	76.7
B9_15Atıcılık	3	0.71	1	0.24	16	3.81	400	95.2
B9_16Kürek,yelken	2	0.48	5	1.19	21	5	392	93.3
B9_17Binicilik	3	0.71	9	2.14	68	16.2	340	81

Serbest zamanlarda yapılan sporla ilgili bu tabloda, bir önceki sorunun cevaplarından ortaya çıkan, spora karşı ilgi ve istek azlığının yansımalarını görmek mümkündür. Şöyle ki, yürüyüş ve yüzme dışındaki tüm spor branşları için en yüksek seçenek hiçbir zaman olmuştur. Toplumumuzda dünya geneline paralel olarak erkeklerin futbola karşı ilgisi ve Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarından ankete katılan 420 adedinin 232'sinin erkek olduğunu düşünürsek, serbest zamanlarında her zaman ve sıklıkla futbol oynadığını beyan edenlerin sayısının toplam 125 olması, akademisyenlerin genel anlamda spora karşı ilgi eksikliğinin futbolda da devam ettiği ile açıklanabilir.

Bununla birlikte yaş durumu ve sağlıklı yaşama arzusuna uygun olarak yürüyüş yapmak, en çok tercih edilen spor olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında tenise karşı olan ilginin diğer spor dallarına nazaran az da olsa artış eğiliminde

olduğu söylenebilir. “Serbest zamanlarınızı değerlendirmede kurumunuzdan hangi alanlarda faaliyet göstermesini istersiniz (B11)?” sorusunda her zaman ve sıklıkla seçeneklerini işaretleyenlerin toplam sayısının 352, oranın da %83.8 olduğu dikkate alındığında akademisyenlerin kendi kendilerine spora yönelmedikleri veya yönelemedikleri, kurumlarından organizasyon anlamında destek bekledikleri sonucu çıkarılabilir. Bunların dışında bu soruya verilen cevaplardan elde edilen veriler, Sakarya Üniversitesi’nde görevli öğretim elemanlarının sporla pek de barışık olmadığını, en azından daha sağlıklı olma noktasında toplu ya da bireysel, ilgi çekici sunumlarla bir takım sportif faaliyetlerin planlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sakarya ili ve çevresinin doğal yapısı, doğa yürüyüşleri başta olmak üzere her türlü açık alan etkinliği için çok uygundur. Bu durumdan yararlanarak ve öğretim elemanlarının medeni hal, yaş, cinsiyet ve çocuk durumu dikkate alınarak bu tarz etkinlikler planlanabilir.

Serbest zamanlarda yapılan sporlara ilişkin verileri gösteren bar grafiği Şekil 19’da verilmiştir.

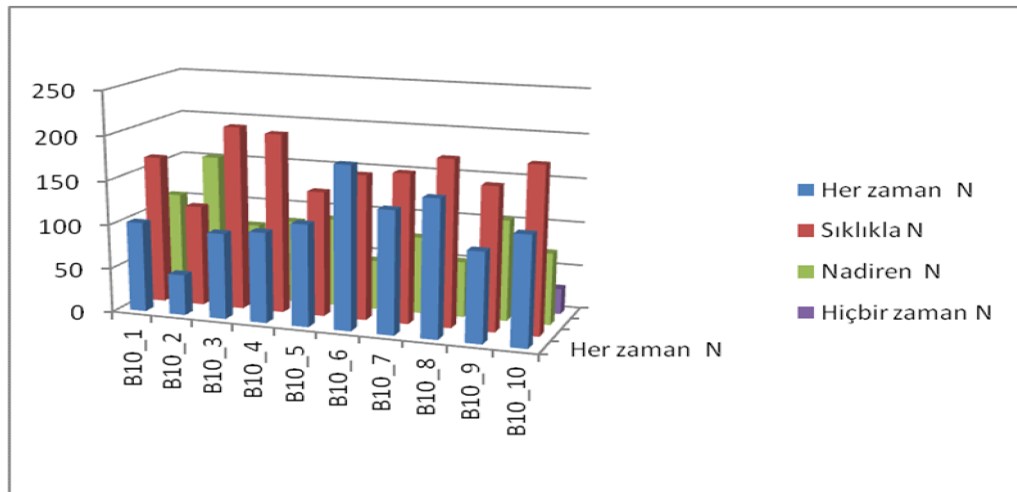

Şekil 19. Serbest Zamanlarda Yapılan Sporlar (B9)

Tablo 20. Spor Yapma Amaçları (B10)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B10_1Boş zamanımda eğleniyorum	102	24.3	167	39.8	115	27	36	8.57
B10_2Yeni arkadaşlar edinmemi sağlıyor	46	11	114	27.1	162	39	98	23.3
B10_3Çalışma verimimi artırıyor	97	23.1	207	49.3	86	20	30	7.14
B10_4Daha düzenli bir yaşama zorluyor.	102	24.3	202	48.1	94	22	22	5.24
B10_5Daha düzenli bir yaşama zorluyor	115	27.4	141	33.6	100	24	64	15.2
B10_6Zararlı alışkanlıklardan uzak tutuyor	183	43.6	163	38.8	56	13	18	4.29
B10_7Sağlığımı korumak ve sağlıklı yaşamak	138	32.9	168	40	87	21	27	6.43
B10_8Fiziki uygunluk ve zayıflama	154	36.7	187	44.5	63	15	16	3.81
B10_9Beni dinlendiriyor.	101	24	161	38.3	114	27	44	10.5
B10_10Kişiler arası iletişimde sosyalleştiriyor	123	29.3	187	44.5	81	19	29	6.9

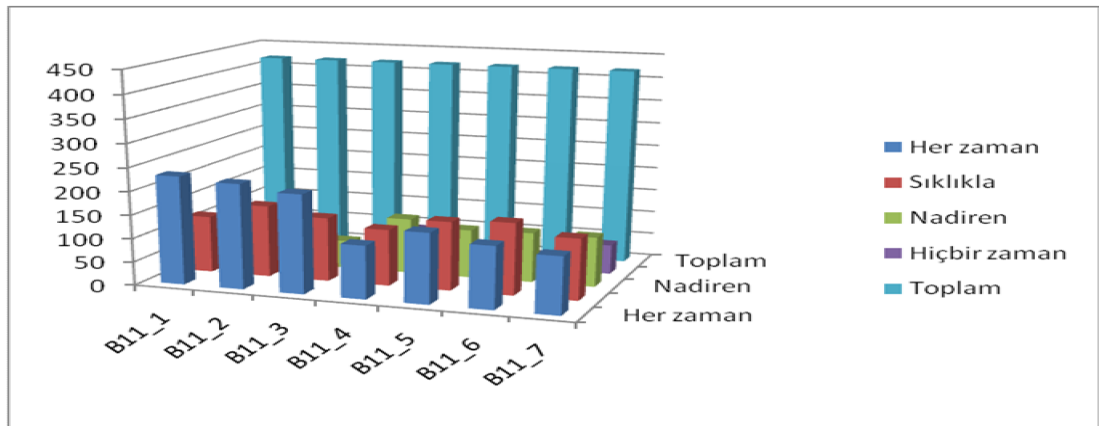
Katılımcıların serbest zaman faaliyetlerine yönelmelerindeki temel amaçları ortaya koymayı hedefleyen bu soruya verilen cevapları, özellikle her zaman ve sıklıkla seçenekleriyle bir arada incelediğimizde, fiziki uygunluk ve zayıflama amacı ile zararlı alışkanlıklardan uzak durma amacının, diğerlerine göre bir nebze daha ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Rekreatif faaliyetlerin düzenli yaşama zorlaması, dinlendirici ve eğlendirici olma özelliklerinin bu faaliyetlere yönelmede diğer amaçlara nazaran daha az etkili olduğu görülmektedir. Spor yapma amacına ilişkin bar grafiği Şekil 20’de verilmiştir.

Şekil 20. Spor Yapma Amaçları (B10)

Tablo 21. Kurumunuzdan İstedığınız Serbest Zaman Faaliyet Alanları (B11)

	Her zaman		Sıklıkla		Nadiren		Hiçbir zaman	
	N	%	N	%	N	%	N	%
B11_1 Sportif faaliyetlerin organize edilmesi	231	55	121	28.8	58	13.81	10	2.38
B11_2 Sanatsal ve kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi	223	53.1	153	36.4	38	9.048	6	1.43
B11_3 Çeşitli hobi kulüplerinin kurulması	210	50	136	32.4	60	14.29	14	3.33
B11_4 Oyunların oynanacağı yerlerin açılması.	113	26.9	120	28.6	118	28.1	69	16.4
B11_5 Kurum elemanlarının için etkinlikler olması	149	35.5	146	34.8	103	24.52	22	5.24
B11_6 Halk oyunları, enstrüman tiyatro kursları	132	31.4	153	36.4	106	25.24	29	6.9
B11_7 Bilgisayar ve programcılıkla ilgili kurslar	121	28.8	130	31	106	25.24	63	15

Her zaman ve sıklıkla seçeneklerini bir arada değerlendirsek, Sakarya Üniversitesi'ndeki akademisyenlerin kurumlarından en büyük beklentilerinin sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerin düzenlenmesi ile çeşitli hobi kulüplerinin kurulması olduğunu söyleyebiliriz. Bilgisayarla ilgili kurslar ile halk oyunu, enstrüman ve tiyatro kurslarının açılması seçeneği ise en az ilgi çeken faaliyetler olarak göze çarpmaktadır. Sakarya Üniversitesi'nden beklenen serbest zaman aktivitelerine ilişkin bar grafiği Şekil 21'de verilmiştir.

Şekil 21. Kurumunuzdan İstedığınız Serbest Zaman Faaliyet Alanları (B11)

Anketin ilk bölümünde öğretim elemanlarının kişisel bilgilerine, ikinci bölümünde de serbest zaman faaliyetleriyle ilgili tercih ve düşüncelerine ulaşılması hedeflenmiştir. Son olarak personelin ankette ifade edemediğini düşündüğü her türlü konuyu, öneri ve isteklerini belirtebilmesi için B grubu soruların sonuna 12. soru olarak, açık uçlu “Ankette ifade edemediğiniz serbest zamanlarınızı daha iyi değerlendirme ve bu yolla iş veriminizi ve motivasyonunuzu artırma konusuyla ilgili diğer konuları (önerilerinizi, isteklerinizi v.s) belirtiniz.” sorusu eklenmiştir. Bu soruya gerek yüz yüze doldurulan, gerekse e-posta yoluyla gelen anketlerde verilen cevaplar, konu ve ifade bütünlüğü açısından düzenlenerek aşağıda sunulmuştur:

- Aerobik, step vb. spor faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- Kültür gezileri düzenlenmesi,
- Ailece zaman değerlendirilebilecek ve misafirlerin ağırlanabileceği seçkin, kapalı ve açık, fonksiyonel, öğretim elemanlarına özgü yerlerin açılması, üniversitemizin binalarının çatılarının çok nitelikli dinlenme ve ailece vakit geçirilebilecek yerler halinde düzenlenmesi,
- Yaz ve ara tatilleri için seçkin ve güzel yerlerde en uygun şartlarda hizmet veren tesislerle irtibat kurularak uygun tatil koşullarının oluşturulması,
- Kampüs içinde çok yönlü, fonksiyonel park ve bahçelerin oluşturulması,
- Çevresi ağaçlandırılmış yürüme ve koşma yollarının oluşturulması,
- Bir sinema ve tiyatro salonu yapılarak nitelikli film ve oyunların hizmete sunulması,
- Farklı dil kursları açılıp hobi haline getirilmeye özendirilmesi,
- Aile içi ve kurum içi iletişimin geliştirilmesine yönelik sosyal ve psikolojik gelişim kurs veya seminerler düzenlenmesi,
- Bütün öğretim elemanlarına yönelik ölçme değerlendirme, empati, öz güven geliştirme, pedagojik formasyon v.b. konularda hizmet içi eğitimler verilmesi,
- Belli periyotlarda yapılan objektif anketlerle talep ve isteklerin belirlenmesi,
- Ebru, fotoğrafçılık gibi kurslar ile ailece katılabilecekleri gezi ve turlar düzenlenmesi,
- Öncelikle küçük çocuklara yönelik bir kreşin kampüs alanı içinde olması, ayrıca okula giden çocuklar için de bir “etüt merkezi” oluşturulması; çocuklar okuldan sonra buralara gelip ödevlerini ve projelerini yaparsa, öğretim elemanları da rekreatif faaliyetlere daha rahat zaman ayırabilir,

- Bayanlara yönelik spor ve yüzme faaliyetlerinin yapılabilceği alanların kurulması,
- Tiyatro ve sinema sanat günleri tertiplenmesi,
- Ekonomik yetersizliğin daha çok tetiklediği yoğun ders yükünü azaltacak idari tedbirlerin alınması,
- Akademik gelişim için yurtdışından üniversitelerle karşılıklı akademik personel değişim programlarının hayata geçirilmesi.

Sakarya Üniversitesi'nin internet sitesinde yer alan Stratejik Plan'da tüm birimleri bağlayıcı stratejiler ve hedefler belirlenmiştir (www.sakarya.edu.tr , Erişim tarihi: 05.11.2012). Bu kapsamda misyon, vizyon ve temel değerler tanımlanmış, SWOT analizi ile güçlü ve zayıf yönler ortaya konulmuştur. Tablo 4 ve 7'de belirtilen nispeten genç ve yeni bir personel yapısına sahip olan Sakarya Üniversitesi'nde, öğretim elemanlarının aidiyet duygusunu güçlendirme, verimi artırma, sosyal gelişimi yükseltmeye yönelik her türlü öneri, maliyet etkinlik analizleri yapılarak ve uygun öncelikler belirlenerek, Stratejik Plan'a dahil edilerek en kısa zamanda gerçekleştirilebilir.

6.3. Soruların Karşılıklı İlişkilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öncelikle, kişisel bilgilerle ilgili A grubunda yer alan 8 sorunun, B grubundaki tüm soru ve alt sorularla Ki-kare testleri ve korelasyon analizleri yapılarak, hangi soruların hangi sorularla aralarında anlamlı ilişki olduğu ve bu ilişkinin yönü ve derecesi irdelenmiştir.

Daha sonra sırasıyla aşağıda verilen A grubu sorularla, anketten seçilmiş B grubu soru ve alt sorular arasındaki ilişkiler aynı şekilde Ki-Kare test sonuçları ve müteakiben çapraz tablolarla irdelenmiştir:

- ◆ Çocuk sayısı (A4) ile maddi durum (A9),
- ◆ Cinsiyet (A1) ile alışveriş yapmak (B1_6),
- ◆ Cinsiyet (A1) ile serbest zamanda yapılan sporlardan yürüyüş (B9_1),
- ◆ Maddi durum (A9) ile “Özel spor tesis ve salonlarında spor yapmak (B2_8)”, “Sinema, tiyatro ve konserlere katılmak (B2_3)” ve “Hobi merkezlerine gitmek (B2_11)”,

- ◆ Akademik unvan (A6) ile sırasıyla,
 - Serbest zaman aktivitesine karar vermede etkili faktörler (B4) ,
 - Serbest zaman etkinliklerine yeterince katılamama nedenleri (B5),
 - Sporla ilgili durumunuz (B8),
 - Serbest zamanda yapılan sporlardan yürüyüş (B9_1),
- ◆ Yaş ile serbest zamandan sonraki sağlıklı olma duygusu (B3_5),
- ◆ Medeni Hal ile spor yapma amaçlarından iyi vakit geçirme (B10_1),
- ◆ Çocuk sayısı ile Rektörlükten beklenen, tüm personelin katılabileceği ortak etkinlikler planlanması (B11_5),
- ◆ Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet yılı (A5) ile öğretim elemanlığındaki süre (A7).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, bu analizler ve yorumlar yapılırken sayısal değerler çapraz tablolara aktarılmış, Pearson Ki-Kare testi ile bu değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı belirlenmiş, korelasyon analizlerinden yararlanılarak ilişkinin yönü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

SPSS 16 istatistik programından elde edilen tablolardan bazıları, tez yazım kurallarına daha uygun halde sunulabilmesi amacıyla Excel tablolarına dönüştürülmüştür. Tablolarda kullanılan P değeri (probability=olasılık), iki grubu karşılaştırmak amacı ile yapılan bir istatistiksel değerlendirmede, iki grup arasında ortaya çıkan farkın şans eseri ortaya çıkma olasılığını göstermektedir. Korelasyon katsayısı “r” -1 ile +1 arasında ($-1 \leq r \leq +1$) bir değer alır. Burada, değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini, rakamların mutlak büyüklüğü, yönünü ise rakamların işareti (pozitif ya da negatif olması) belirler. Korelasyon katsayısının pozitif olması, bir değişkene ilişkin verilerin artması durumunda diğerinin de artması veya bir değişkene ilişkin verilerin azalması durumunda diğerinin de azalması anlamına gelir ve değişkenler arasında doğru yönlü bir ilişki vardır şeklinde yorumlanır. Korelasyon katsayısının negatif olması ise; bir değişkene ilişkin verilerin artması durumunda diğerinin azalması veya bir değişkene ilişkin verilerin azalması durumunda diğerinin artması anlamına gelir ve değişkenler arasında ters yönlü bir ilişki vardır şeklinde yorumlanır (15).

Cinsiyetle B grubundaki tüm soru ve alt sorular incelenmiş, P değerleri 0.05'ten küçük olanlar, yani aralarında anlamlı ilişki bulunanlar, korelasyon analiz sonuçlarıyla birlikte Tablo 22'de sunulmuştur. Cinsiyetle aralarında anlamlı ilişki bulunan soruların arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti de tablonun en sağ sütununda görülmektedir. Buna göre örneğin; cinsiyetle tv, vcd, dvd izlerim alt sorusu arasında anlamlı bir ilişki vardır ve bu ilişki 0.078 derecede negatif yönlüdür.

Tablo 22. Cinsiyetle B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi Tablosu

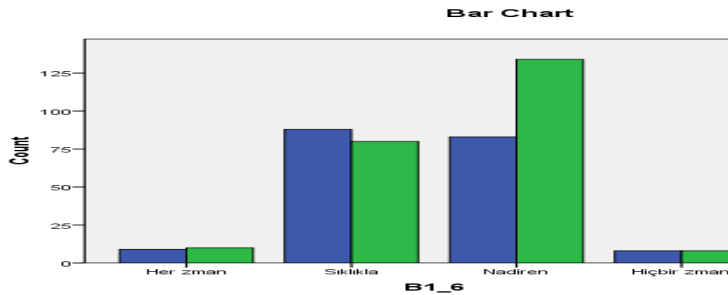
Ki Kare ve Korelasyon Tablosu				
Cinsiyet	Ki ²	sd	P	r
1_4	10,237	3	0,01666	-0,07823
1_5	15,854	3	0,00121	0,145896
1_6	7,896904	3	0,048191	0,96
1_7	14,906	3	0,0019	-0,16327
1_8	17,205	3	0,00064	-0,1431
1_15	8,8764	3	0,03098	-0,10853
1_16	16,819	3	0,00077	-0,13566
2_4	15,6271	3	0,00135	-0,16456
2_5	13,8708	3	0,00309	-0,15416
2_6	15,7497	3	0,00128	-0,18806
2_7	17,6081	3	0,00053	-0,16439
2_8	19,1478	3	0,00025	0,194788
2_9	18,3055	3	0,00038	0,158298
3_3	12,2412	3	0,006601	0,011763
3_7	14,453	3	0,002349	-0,16491
5_7	11,61295	3	0,008834	-0,08103
6_5	14,1891	3	0,00266	-0,09394
6_12	10,9624	3	0,01193	0,034132
8_1	21,28919	3	9,17E-05	-0,12429
8_2	34,13729	3	1,85E-07	-0,25292
9_1	133,5473	3	9,3E-29	-0,50443
9_7	17,97799	3	0,000444	-0,14655
9_8	61,69784	3	2,55E-13	0,335529
9_10	16,23512	3	0,001015	0,179619
9_14	16,86176	3	0,000755	-0,15925
9_17	22,66405	3	4,74E-05	-0,22059
10_1	14,48226	3	0,002317	-0,15852
11_5	8,936956	3	0,030141	0,059099
11_6	14,23404	3	0,002603	0,132535

Bir başka deyişle, cinsiyet değiştikçe, tv, vcd, dvd izleme oranları artacaktır. Mesela, kadınlarda tv, vcd, dvd izleme oranı erkeklere nazaran daha fazlalaşacaktır. Yalnız bu durumu daha iyi ortaya koyabilmek bu iki değişken arasındaki çapraz tablolarla mümkün olacaktır. Cinsiyetle ilgili olarak alışveriş yapmak ve serbest zamanlarda yürüyüş yapmak alt soruları arasındaki ilişkileri incelemek için oluşturulan çapraz tablolar Tablo 23 ve 24’te sunulmuştur.

Tablo 23. Cinsiyet ile Alışveriş Yapma Çapraz Tablosu

B1_6		Cinsiyet				Toplam
		Kadın		Erkek		
		N	%	N	%	N
	Her zaman	9	4.78	10	4.31	19
	Sıklıkla	88	46.8	80	34.48	168
	Nadiren	83	44.14	134	57.76	217
	Hiçbir zaman	8	4.25	8	3.45	16
Toplam		188	44.7	232	55.3	420

Tablo 23’den de görüldüğü üzere, serbest zamanlarında her zaman ve sıklıkla alışveriş yapan kadınların toplam oranı %51.58 iken, erkeklerde bu oran %38.79’dur. Kadınların ve erkeklerin nadiren seçeneğini işaretlerken algıladıkları sıklık derecesinin de farklı olduğu düşünülürse, genel anlayışa paralel olarak kadınların serbest zamanlarında alışverişini erkeklere nazaran daha çok tercih ettiği söylenebilir. Cinsiyetle alışveriş yapma arasındaki ilişkiyi gösteren bar grafiği Şekil 22’de gösterilmiştir.

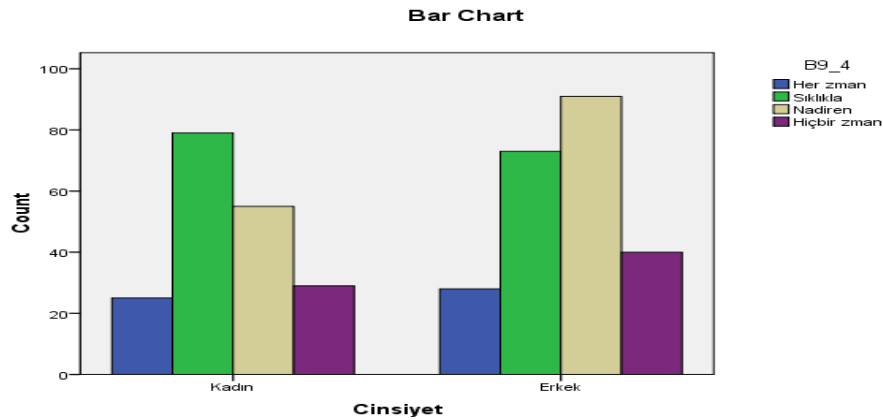
Şekil 22. Cinsiyet ile Alışveriş Yapma Arasındaki İlişkiler

Tablo 24. Cinsiyet ile Yürüyüş Yapma Çapraz Tablosu

B9_4			Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Cinsiyet	Kadın	N	25	79	55	29	188
		Cinsiyet	13,3%	42,0%	29,3%	15,4%	100,0%
	Erkek	N	28	73	91	40	232
		Cinsiyet	12,1%	31,5%	39,2%	17,2%	100,0%
	Toplam	N	53	152	146	69	420
		Cinsiyet	12,6%	36,2%	34,8%	16,4%	100,0%

Tablo 24'e baktığımızda, çok büyük bir fark olmasa da, bariz bir şekilde kadınların yürüyüşü erkeklerden daha fazla seçtiklerini söylemek mümkündür. Erkeklerde nadiren ve hiçbir zaman seçeneklerini seçenlerin oranları, ortalamanın üzerindeyken kadınlarda bu oran ortalamanın altındadır. Sıklıkla ve her zaman seçeneklerinde ise durum tam terstir. Yani, bu alternatifleri işaretleyen kadınların oranı genel ortalamanın üstündeyken, erkeklerin oranı ise ortalamanın altındadır. Dolayısıyla bu sonuçlara göre kadınların serbest zamanlarında yürüyüş yapmayı erkeklerden daha çok tercih ettikleri sonucu çıkarılabilir.

Cinsiyetle yürüyüş yapma arasındaki ilişkiyi gösteren bar grafiği Şekil 23'de gösterilmiştir.

Şekil 23. Cinsiyet ile Yürüyüş Yapma Arasındaki İlişkiler

Tablo 25. Yaşla B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi Tablosu

Ki-Kare ve Korelasyon Tablosu				
Yaş	Ki ²	sd	P	r
1_4	22,28269	9	0,008025	0,12
1_6	18,78268	9	0,027105	0,034
1_8	29,33373	9	0,000569	-0,165
1_9	35,74051	9	4,41E-05	-0,21
1_10	27,59011	9	0,001116	-0,177
1_12	26,09829	9	0,001969	0,109
1_13	22,39124	9	0,007718	-0,059
1_14	23,55608	9	0,005061	-0,012
1_15	31,25928	9	0,000267	0,053
2_2	22,1799	9	0,008326	-0,132
2_3	21,1725	9	0,011906	-0,058
2_4	25,0721	9	0,002892	-0,048
2_6	26,6284	9	0,001611	-0,163
2_8	32,4482	9	0,000167	0,233
2_9	21,62388	9	0,010151	0,174
3_3	22,87697	9	0,006479	0,172
3_4	25,93973	9	0,00209	0,05
3_5	30,77164	9	0,000324	0,005
3_7	20,48539	9	0,015142	-0,03
4_4	21,96549	9	0,008989	0,15
4_6	11,12304	3	0,011079	0,09
5_2	19,00934	9	0,025114	-0,083
6_3	21,41401	9	0,010934	0,169
6_11	22,60228	9	0,007154	0,11
8_1	27,87657	9	0,001	0,002
9_1	31,13689	9	0,00028	0,11
9_4	25,06102	9	0,002904	-0,044
9_5	19,51366	9	0,021163	-0,02
9_8	23,73363	9	0,004743	-0,024
9_11	24,4953	9	0,003583	-0,08
10_1	22,90701	9	0,006409	0,041
10_4	30,56458	9	0,000351	-0,114
10_8	19,93271	9	0,018332	-0,103
11_6	20,62805	9	0,014408	0,05

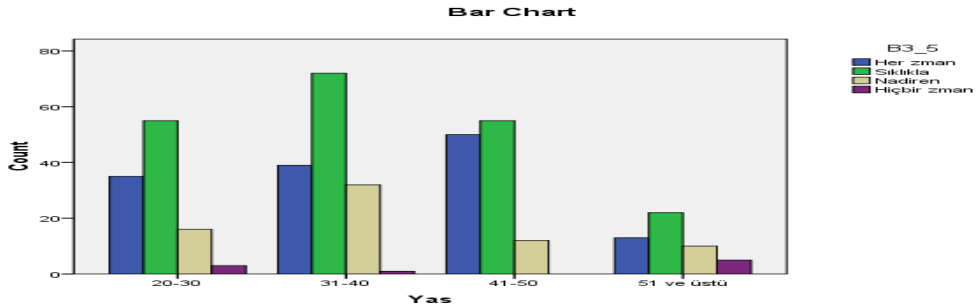
Yaşla B grubu sorular incelenmiş, P değerleri 0.05'ten küçük olan, yani aralarında anlamlı ilişki bulunanlar, korelasyon analiz sonuçlarıyla birlikte Tablo 25'de sunulmuştur. Yaşla aralarında anlamlı ilişki bulunan soruların arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti de tablonun en sağ sütununda görülmektedir. Buna göre

örneğin; yaşla serbest zaman aktivitelerine katıldıktan sonra hissedile duygulardan “Sağlığıma olumlu etki yapıyor” seçeneğini (B3_5) işaretleyenler arasında anlamlı bir ilişki vardır ve bu ilişki 0,005 derecede pozitif yönlüdür. Yaş dönemlerine göre ne tür sonuçlar alınabileceği ise Tablo 26’daki çapraz tablodan görülmektedir.

Tablo 26. Yaşla (B3_5) Sorusunun Ki-kare ve Korelasyon Analizi Tablosu

B3_5		Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam	
Yaş	20-30	N	35	55	16	3	109
		Yaş	32,1%	50,5%	14,7%	2,8%	100,0%
	31-40	N	39	72	32	1	144
		Yaş	27,1%	50,0%	22,2%	,7%	100,0%
	41-50	N	50	55	12	0	117
		Yaş	42,7%	47,0%	10,3%	,0%	100,0%
	51 ve üstü	N	13	22	10	5	50
		Yaş	26,0%	44,0%	20,0%	10,0%	100,0%
	Toplam	N	137	204	70	9	420
		Yaş	32,6%	48,6%	16,7%	2,1%	100,0%

Serbest zaman etkinliklerine katıldıktan sonra hissedilen duyguları irdeleyen (B3_5) sorusuna verilen cevaplar Tablo 26’dadır. Her zaman seçeneğini işaretleyenler arasında diğer gruplarda %25–35 aralığında dengeli sayılabilecek bir dağılım varken, 41–50 yaş grubundaki %42.7 dikkat çekmektedir. 51 ve üstü yaş grubundaki düşük oran da bir başka dikkat çekici noktadır. Bu yaş grubunda sağlıktan başka diğer motivlerin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Şekil 24. Yaş ile (B3_5) Sorusu Arasındaki İlişkiler

Tablo 27. Medeni Hal, B Grubu Soruları Ki-kare ve Korelasyon Analizi Tablosu

Ki-Kare ve Korelasyon Tablosu				
Medeni Hal	Ki ²	sd	P	r
1_3	12,34032	3	0,006304	0,156336
1_4	9,745543	3	0,020858	-0,00282
1_6	16,69021	3	0,000818	-0,11914
1_9	92,6435	3	5,92E-20	-0,45178
1_10	55,89314	3	4,43E-12	-0,34883
1_13	12,49873	3	0,005856	0,05497
1_15	10,04426	3	0,018194	-0,06195
2_1	28,56601	3	2,76E-06	-0,20157
2_3	11,41416	3	0,009685	0,113946
2_8	12,11141	3	0,007011	0,164086
2_11	10,69238	3	0,013511	0,144039
4_2	53,12052	3	1,73E-11	-0,3257
4_4	16,90605	3	0,000739	0,176971
5_6	13,21537	3	0,004193	-0,01069
5_7	10,37544	3	0,01563	-0,14661
9_11	8,962378	3	0,029795	-0,02246
9_12	19,26628	3	0,000241	0,213232
9_15	9,665341	3	0,021636	0,028692
10_1	8,386593	3	0,021478	0,020475
10_7	6,981965	3	0,072475	-0,09036
11_4	8,285599	3	0,040464	-0,02242
11_5	9,434983	3	0,024033	-0,09329

Medeni hal ile B grubu sorular incelenmiş, P değerleri 0.05'ten küçük olan, yani aralarında anlamlı ilişki bulunanlar, korelasyon analiz sonuçlarıyla birlikte Tablo 27'de sunulmuştur. Medeni hal ile aralarında anlamlı ilişki bulunan soruların arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti de tablonun en sağ sütununda görülmektedir. Buna göre örneğin; P değeri 0.021478, 0.05'ten küçük olduğundan, medeni hal ile serbest zaman aktivitelerine katılma amacı olarak sporun serbest zamanlar için iyi bir araç olduğunu ve sporla iyi zaman geçirdiğini söyleyenler (B10_1) arasında anlamlı bir ilişki vardır ve bu ilişki 0,005 derecede pozitif yönlüdür. Bekar ve evlilerin bu amacı ne kadar benimsedikleri ise Tablo 28'deki çapraz tablodan görülmektedir.

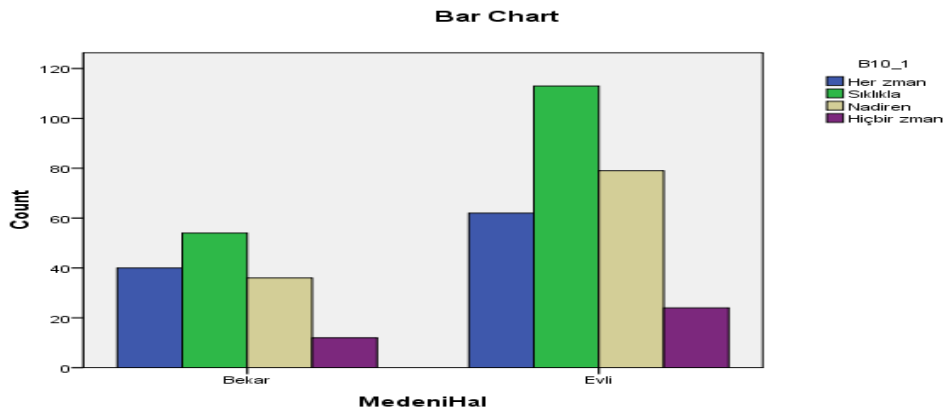
Genel anlamda çok büyük bir fark olmamakla beraber, bekarların sporu iyi zaman geçirme aracı olarak görme konusunda her zaman seçeneğini

işaretleyenlerinin oranı (%28.2), belirgin biçimde evlilerden (%22.3) fazladır ve bu durum korelasyon değeri olan 0.005 ile de uyumludur.

Tablo 28. Medeni Hal - (B10_1)İlişkisinin Ki-kare ve Korelasyon Analizleri

B10_1			Her Zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir Zaman	Toplam
Medeni Hal	Bekar	N	40	54	36	12	142
		Medeni Hal	28,2%	38,0%	25,4%	8,5%	100,0%
	Evli	N	62	113	79	24	278
		Medeni Hal	22,3%	40,6%	28,4%	8,6%	100,0%
	Toplam	N	102	167	115	36	420
		Medeni Hal	24,3%	39,8%	27,4%	8,6%	100,0%

Medeni hal ile spor yapma amacı olarak sporu iyi bir zaman geçirme aracı olarak (B10_1) seçenlerin arasındaki ilişkiyi gösteren bar grafiği Şekil 25’de gösterilmiştir.

Şekil 25. Medeni Hal ile (B10_1) Sorusu Arasındaki İlişkiler

Tablo 29. Çocuk Sayısı, B Grubu Soruları Ki-kare ve Korelasyon Analizi

Çocuk Sayısı	Ki	sd	P	r
1_3	18,4976	9	0,029821	0,080767
1_4	20,7776	9	0,013675	0,050523
1_5	29,5805	9	0,000517	0,19401
1_6	20,0824	9	0,01741	-0,0245
1_8	26,005	9	0,002039	-0,11873
1_9	75,7365	9	1,13E-12	-0,29295
1_10	50,2711	9	9,58E-08	-0,24061
1_11	25,6451	9	0,002335	0,060445
1_14	26,509	9	0,001686	0,000452
1_16	22,6264	9	0,007092	-0,07323
2_1	29,4094	9	0,000553	-0,11611
2_2	23,0541	9	0,006076	-0,12527
2_3	30,2535	9	0,000397	0,071785
2_5	30,6496	9	0,00034	-0,17904
2_6	50,9479	9	7,14E-08	-0,1929
2_8	20,0472	9	0,017623	0,192842
2_9	22,6201	9	0,007108	0,141575
2_11	18,1232	9	0,03377	0,127317
4_2	25,3035	9	0,002653	-0,17285
4_3	21,3987	9	0,010993	0,019711
4_4	22,2159	9	0,008219	0,114832
4_5	17,6767	9	0,039115	0,104396
4_6	14,9101	3	0,001895	0,106644
5_2	26,7401	9	0,001544	-0,09004
5_6	24,0049	9	0,004294	0,013609
5_7	19,2671	9	0,023015	-0,0631
6_2	24,8443	9	0,003148	0,093607
6_3	25,5043	9	0,002461	0,100752
6_12	22,6635	9	0,006998	0,051653
8_2	23,831	9	0,004577	0,054672
9_1	36,7345	9	2,93E-05	0,067562
9_2	25,1924	9	0,002766	0,033863
9_4	24,4907	9	0,003589	-0,06337
9_12	22,8148	9	0,006626	0,170374
10_2	18,8823	9	0,026213	-0,05428
10_5	24,0109	9	0,004284	0,001336
10_7	29,6409	9	0,000505	-0,00574
10_8	20,0025	9	0,017897	-0,05318
11_4	26,9863	9	0,001406	-0,06858
11_5	29,6254	9	0,000508	-0,07991
11_7	21,7935	9	0,009557	-0,03637

Çocuk sayısı ile B grubu sorular arasında anlamlı ilişki bulunan soruların ki-kare ve korelasyon değerleri Tablo 29’da görülmektedir. Çocuk sayısı ile önce maddi durum arasındaki ilişki incelenerek Tablo 30’da, daha sonra çocuk sayısı ile Rektörlükten beklenen, tüm personelin katılabileceği ortak etkinlikler planlanması (B11_5) seçeneğine verilen cevaplar, Tablo 31’deki çapraz tablolar vasıtasıyla irdelenmiştir.

Tablo 30. Çocuk Sayısı ile Maddi Durum Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

Çocuk Sayısı		Maddi Durum					Toplam
		Çok İyi	İyi	Orta	Zayıf	Çok Zayıf	
Bir	N	6	46	99	12	2	165
	%	3.636364	27.879	60	7.27273	1.2121212	100
İki	N	3	40	50	12	1	106
	%	2.830189	37.736	47.1698	11.3208	0.9433962	100
Üç ve daha fazla	N	1	44	37	5	0	87
	%	1.149425	50.575	42.5287	5.74713	0	100
Yok	N	1	24	32	5	0	62
	%	1.612903	38.71	51.6129	8.06452	0	100
Toplam	N	11	154	218	34	3	420
	%	2.619048	36.667	51.9048	8.09524	0.7142857	100

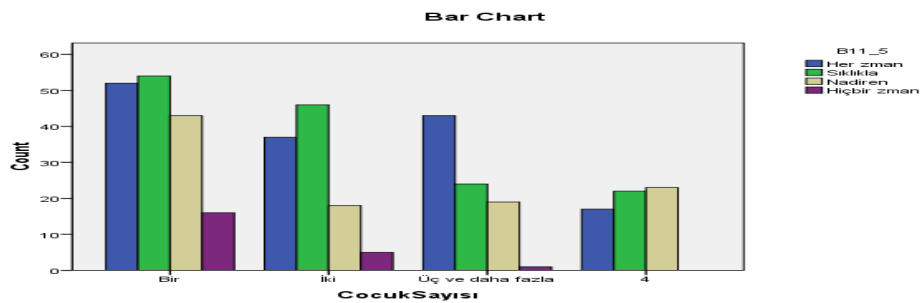
Tablo 30’dan da görüldüğü üzere, maddi durumunu iyi ve çok iyi olarak ifade edenlerle, zayıf ve çok zayıf olarak ifade edenler arasında, bir veya iki çocuk seçenekleri üzerinde yoğunlaşma olması açısından bir paralellik bulunmaktadır. Maddi durumunun iyi olduğunu düşünen 154 kişi örneklemin %36.6’sını oluştururken, orta diyen 218 kişi %51.9’unu teşkil etmektedir.

Maddi durum skalasında çoğunluğu temsil eden bu iki ana grupta da 1 ve 2 çocuğu olanların toplam oranı %55.9 iken, çocuğu olmayan 100 akademisyenin yanında, yakın gelecekte çocuk sahibi olma ihtimali nispeten yüksek olan %33.8 oranla 142 bekar ve 20-30 yaş aralarındaki %25.9 oranla 109 personelin olduğunu da dikkate aldığımızda, çocuk ve aile kavramlarına verilen öneme ilişkin verileri elde etmiş oluruz.

Tablo 31. Çocuk Sayısı ile B11_5 Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

B11_5		Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam	
Çocuk Sayısı	Bir	N	52	54	43	16	165
		Çocuk Sayısı	31,5%	32,7%	26,1%	9,7%	100,0%
	İki	N	37	46	18	5	106
		Çocuk Sayısı	34,9%	43,4%	17,0%	4,7%	100,0%
	Üç ve daha fazla	N	43	24	19	1	87
		Çocuk Sayısı	49,4%	27,6%	21,8%	1,1%	100,0%
	Yok	N	17	22	23	0	62
		Çocuk Sayısı	27,4%	35,5%	37,1%	,0%	100,0%
	Toplam	N	149	146	103	22	420
		Çocuk Sayısı	35,5%	34,8%	24,5%	5,2%	100,0%

Tablo 31’de Rektörlüğün faaliyet göstermesi istenen alanların sorulduğu B11_5 sorusuna, piknik, gezi, yürüyüş gibi kurum elemanlarının ortak yapabileceği etkinlikler düzenlenmesini isteyenlerin oranının çocuk sayısı arttıkça artış gösterdiği görülmektedir. Bu bulguları, serbest zamanlarını çocukları ve ailesiyle geçirdiğini ifade eden toplam 323 kişi (%76.9) (Tablo 11) olduğu gerçeğiyle birlikte değerlendirerek yapılacak rekreasyon planlamalarının daha başarılı olacağını söyleyebiliriz. Başka bir ifadeyle eşler ve çocuklarla birlikte planlanacak rekreatif faaliyetlere katılımın daha fazla olacağı öngörülebilir. Çocuk sayısı ile B11_5’i seçenlerin arasındaki ilişkiyi gösteren bar grafiği Şekil 26’da gösterilmiştir.

Şekil 26. Çocuk Sayısı ile (B11_5) Sorusu Arasındaki İlişkiler

Tablo 32. Sakarya Üniversitesi'ndeki Hizmet Yılı ile B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi

Hizmet yılı	Ki	sd	P	r
1_3	24,45224	12	0,017643	0,042696
1_4	27,30568	12	0,006981	-0,0019
1_7	25,67406	12	0,011933	-0,0019
1_8	39,31528	12	9,34E-05	-0,03358
1_9	33,98499	12	0,000678	-0,12651
1_10	48,65769	12	2,4E-06	-0,24721
1_11	38,30592	12	0,000137	-0,2821
1_12	28,61949	12	0,004486	0,01631
1_13	24,81325	12	0,015733	0,095263
1_14	47,61028	12	3,65E-06	-0,09827
1_16	26,61938	12	0,008763	-0,08235
2_3	29,24377	12	0,003624	-0,15797
2_4	27,61851	12	0,006288	-0,08652
2_5	45,71167	12	7,78E-06	-0,20285
2_6	57,66172	12	6E-08	-0,22002
2_8	25,37816	12	0,013129	-0,23966
2_9	30,10168	12	0,002696	0,147997
3_9	22,85321	12	0,028998	0,111388
3_10	23,34864	12	0,024908	-0,00485
4_2	27,27822	12	0,007045	0,042878
4_3	22,46095	12	0,032667	-0,17616
4_4	30,39243	12	0,002436	0,023732
5_2	23,75552	12	0,021955	0,083906
5_5	23,95644	12	0,02062	-0,10346
5_6	22,4624	12	0,032653	0,051143
5_8	22,52914	12	0,032	0,074017
6_2	57,95222	12	5,32E-08	-0,02832
6_9	22,59437	12	0,031374	0,111267
9_1	28,61287	12	0,004496	0,061822
9_2	35,58007	12	0,000378	0,011929
9_4	29,26334	12	0,0036	-0,0317
9_5	28,41377	12	0,00481	-0,06891
9_10	24,96417	12	0,014994	0,002764
10_2	25,052	12	0,014578	-0,12928
10_3	22,63903	12	0,030952	-0,10751
10_4	33,06763	12	0,000945	-0,16129
10_9	22,98255	12	0,027874	-0,11731
10_10	25,49135	12	0,012659	-0,11744
11_5	31,17549	12	0,001852	-0,12657
11_6	24,27871	12	0,018636	-0,02388
11_7	25,48762	12	0,012674	-0,03566

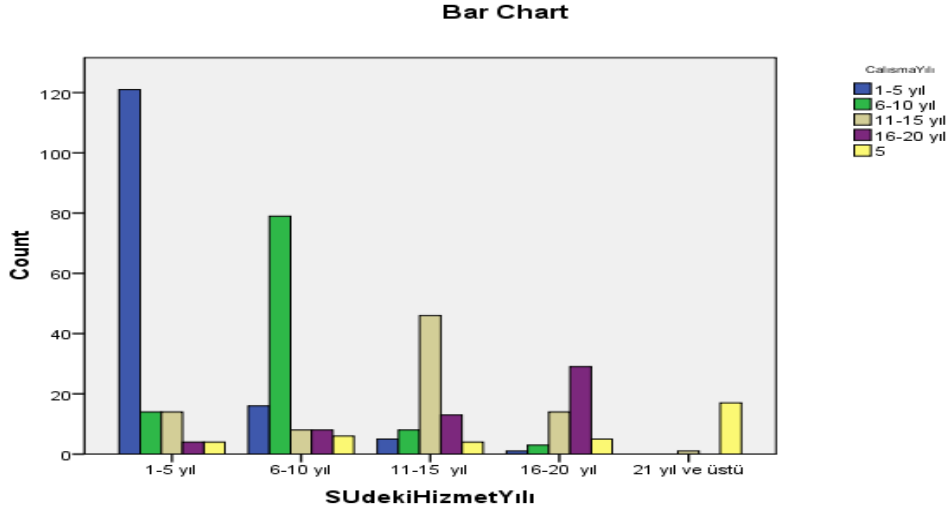
Öğretim elemanlarının, Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet süreleri ile B grubu sorular arasında anlamlı ilişki bulunan soruların ki-kare ve korelasyon değerleri Tablo 32'de görülmektedir. Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet süreleri ile aralarında anlamlı ilişki bulunan soruların arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti de tablonun en sağ sütununda görülmektedir. Buna göre örneğin; hizmet yılı ile serbest zamanlarında müzik dinleyen ve müzik aleti çalan personel (B1_3) işaretleyenler arasında anlamlı bir ilişki vardır ve bu ilişki 0,042696 derecede pozitif yönlüdür.

Akademik personelin, Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet süreleri ile öğretim elemanlığındaki toplam süreleri incelenmiş, çapraz tablo Tablo 33'e aktarılmıştır. Bu tablonun oluşturulmasındaki temel amaç, personelin öğretim elemanlığında ve Sakarya Üniversitesi'nde görev yaptığı süreleri derinliğine incelemek, personelin toplam akademik hayatının ne kadarını Sakarya Üniversitesi'nde geçirdiğini belirlemek, buradan çıkan sonuçlara göre akademik personelin aidiyet duygusunu artıracak sonuçlara ulaşarak, serbest zaman faaliyetlerini bu kapsamda planlamaktır.

Tablo 33. Sakarya Üniversitesi'ndeki Hizmet Yılı ile Öğretim Elemanlığındaki Süreler Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

Çalışma Yılı			1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	20 yıl üstü	Toplam
SÜDEKİ Hizmet Yılı	1-5 yıl	N	121	14	14	4	4	157
		SÜDEKİ Hizmet Yılı	77,1%	8,9%	8,9%	2,5%	2,5%	100,0%
	6-10 yıl	N	16	79	8	8	6	117
		SÜDEKİ Hizmet Yılı	13,7%	67,5%	6,8%	6,8%	5,1%	100,0%
	11-15 yıl	N	5	8	46	13	4	76
		SÜDEKİ Hizmet Yılı	6,6%	10,5%	60,5%	17,1%	5,3%	100,0%
	16-20 yıl	N	1	3	14	29	5	52
		SÜDEKİ Hizmet Yılı	1,9%	5,8%	26,9%	55,8%	9,6%	100,0%
	21 yıl ve üstü	N	0	0	1	0	17	18
		SÜDEKİ Hizmet Yılı	,0%	,0%	5,6%	,0%	94,4%	100,0%
	Toplam	N	143	104	83	54	36	420
		SÜDEKİ Hizmet Yılı	34,0%	24,8%	19,8%	12,9%	8,6%	100,0%

Öğretim elemanlarının Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet yılı ile öğretim elemanlığındaki toplam süreleri arasındaki ilişkiyi gösteren Bar grafiği Şekil 27'de gösterilmiştir.

Şekil 27. Sakarya Üniversitesi'ndeki Hizmet Yılı ile Öğretim Elemanlığındaki Süreler Arasındaki İlişkiler

Sakarya Üniversitesi'ndeki görevli toplam 1274 öğretim elemanının akademik unvanlarına göre dağılımları ve evren içindeki oranları 27 Mayıs 2011 tarihinde Rektörlükten alınan resmi bilgiye göre; 140 (%10,9) Profesör, 118 (%9,26) Doçent, 472 (%36,99) Yardımcı Doçent, 335 (%26,3) Araştırma Görevlisi ve 209 (%16,4) Öğretim Görevlisi şeklindedir. Bu personelden tez çalışması kapsamında anketi doldurarak geri dönüş yapan 420 personelin dağılımı ve evren içindeki oranları ise; 40 (%9,52) Profesör, 35 (%8,33) Doçent, 106 (%25,2) Yardımcı Doçent, 94 (%22,3) Öğretim Görevlisi ve 145 (%34,5) Araştırma Görevlisi şeklinde gerçekleşmiştir (Tablo 8). Evrenin örnekleme temsiliinde büyük oranda tutarlı olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretim elemanlarının, akademik unvanları ile B grubu sorular arasında anlamlı ilişki bulunan soruların ki-kare ve korelasyon değerleri Tablo 34'de görülmektedir.

Tablo 34. Akademik Unvan ile B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi

Ki-Kare ve Korelasyon Tablosu				
Unvan	Ki	sd	P	r
1_5	32,7016	12	0,001077	0,175852
1_6	25,33729	12	0,013303	0,032478
1_8	32,06341	12	0,001353	-0,14947
1_9	43,79306	12	1,66E-05	-0,21154
1_10	37,51734	12	0,000184	-0,11938
1_11	52,26984	12	5,55E-07	0,234325
1_14	24,76484	12	0,015977	0,080426
1_17	30,72932	12	0,002166	0,141405
2_5	42,7526	12	2,49E-05	-0,21997
2_6	49,55987	12	1,67E-06	-0,22296
2_8	54,61001	12	2,13E-07	0,256575
2_9	33,70309	12	0,000751	0,135257
3_3	25,794	12	0,011478	0,174906
3_10	34,34403	12	0,000595	0,145474
4_3	22,79264	12	0,029539	-0,03715
4_4	22,24496	12	0,034864	0,147562
5_2	25,17758	12	0,014003	-0,08425
5_4	22,80263	12	0,029449	-0,00956
5_6	36,87207	12	0,000234	0,072704
5_7	23,17693	12	0,026261	-0,08653
5_8	30,52915	12	0,002323	-0,07962
6_8	25,79232	12	0,011484	-0,09264
6_10	32,12533	12	0,001323	0,06941
8_1	36,12463	12	0,000309	0,026553
8_2	21,52074	12	0,043256	0,150318
8_3	30,55725	12	0,0023	-0,05611
9_1	68,7837	12	5,41E-10	0,171055
9_2	37,9774	12	0,000155	-0,01693
9_3	28,58269	12	0,004542	-0,01194
9_4	24,71519	12	0,016232	-0,10978
9_8	26,0592	12	0,010529	-0,01895
9_9	28,70062	12	0,004364	-0,04621
9_11	27,06413	12	0,007565	-0,03354
10_4	22,28977	12	0,034398	-0,09481
10_6	26,04377	12	0,010582	-0,13826
11_5	22,65522	12	0,0308	-0,11564
11_7	38,64825	12	0,00012	-0,08916

Akademik unvan (A6) ile sırasıyla; serbest zaman aktivitesine karar vermede etkili faktörler, serbest zaman etkinliklerine yeterince katılamama nedenleri, sporla ilgili duru ve serbest zamanda yapılan sporlardan yürüyüş, soruları arasındaki ilişkiler çapraz tablolar oluşturularak incelenmiştir.

Sakarya Üniversitesi'nde görev yapan öğretim elemanlarının akademik unvanlarına göre dağılımları ile bu dağılımdaki her bir bölümde yer alan akademisyenlerin serbest zamanlarını planlarken kararları üzerindeki en çok etki eden faktörleri işaretledikleri B4 sorusuna verilen cevaplar arasındaki çapraz tablo olan Tablo 35'de, akademik unvandan bağımsız olarak her unvan grubunda büyük çoğunlukla kendi tercihlerinin (B4_1) etkili olduğu görülmektedir. Anketteki bu soruya her zaman ve sıklıkla diyenlerin toplam oranı %92.6 olarak gerçekleşmiştir.

B4_2 (Eşim-Ailem) alt sorusu ile unvanlar karşılaştırıldığında, akademik unvan büyüdükçe eş ve ailenin serbest zaman kararları üzerindeki etkisinde artış olduğu görülmektedir. Özellikle doçent ve profesörlerde bu durum daha ağırlık kazanmakta, sıklıkla ve her zaman seçeneklerini işaretleyenlerin oranı %70'leri geçmektedir. Benzer bir durumun ekonomik durum alt seçeneği (B4_3) için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Yani akademik unvan büyüdükçe, ekonomik durumun serbest zaman faaliyetini seçmedeki etkisi de nispeten artmaktadır.

B4_4 (Arkadaşlarım) alt sorusunda, doçent ve profesörlerde arkadaşların serbest zaman faaliyet seçimlerindeki etkisinin diğer unvandakilere nazaran azaldığı görülmektedir. Bu sonucun B4_2 (Eşim-Ailem) alt sorusuna verilen cevaplarla da uyumlu olduğunu söyleyebiliriz. Yoğun çalışma temposunun yanında çocukların yaşlarının büyüdüğü, muhtemelen torunların dünyaya geldiği bu dönemlerde arkadaşlara serbest zamanlarda ayrılan sürenin de nispeten azaldığı söylenebilir.

Televizyon ve internetin, serbest zaman etkinliğine katılmada etkisinin akademik unvandan bağımsız olarak öğretim elemanlarında çok fazla olmadığı, Tablo 35'den çok net olarak anlaşılmaktadır. Bununla birlikte nispeten daha genç olan araştırma görevlisi ve öğretim görevlilerinde özellikle sıklıkla bu teknolojiyi kullananların oranının %20'lerde gerçekleştiği görülmektedir. Buradan özellikle internet teknolojisindeki hızlı gelişmeyle birlikte, serbest zaman planlamasında bilgisayar ve internetin ileride daha çok etkili olacağı söylenebilir.

Tablo 35. Akademik Unvan ile B4 Sorusu Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

Çapraz Tablo Analizi												
Sakarya Üniversitesindeki Akademik Unvan		Araştırma Görevlisi		Öğretim Görevlisi		Yrd.Doç		Doçent		Profesör		Toplam
Soru No.	Seçenek	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
B4_1	Her zaman	63	43.4	47	50	47	44.3	12	34.3	13	32.5	182
	Sıklıkla	73	50.3	43	45.7	48	45.3	19	54.3	24	60	207
	Nadiren	6	4.1	4	4.26	10	9.4	4	11.4	3	7.5	27
	Hiçbir zaman	3	2.1	0	0	1	0.1	0	0	0	0	4
B4_2	Her zaman	18	12.4	18	19.2	11	10.4	4	11.4	6	15	57
	Sıklıkla	52	35.9	38	40.4	47	44.3	21	60	25	62.5	183
	Nadiren	54	37.2	30	31.9	36	34	6	17.1	7	17.5	133
	Hiçbir zaman	21	14.5	8	8.5	12	11.3	4	11.4	2	5	47
B4_3	Her zaman	25	17.2	14	14.9	9	8.5	6	17.1	1	2.5	55
	Sıklıkla	48	33.1	38	40.4	55	51.9	18	51.4	26	65	185
	Nadiren	50	34.5	29	30.9	29	27.3	6	17.1	8	20	122
	Hiçbir zaman	22	15.2	13	13.8	13	12.3	5	14.3	5	12.5	58
B4_4	Her zaman	13	9	6	6.4	2	1.9	0	0	0	0	21
	Sıklıkla	74	51	39	41.5	55	51.9	13	37.1	16	40	197
	Nadiren	50	34.5	44	46.8	39	36.8	20	57.1	22	55	175
	Hiçbir zaman	8	5.5	5	5.3	10	9.4	2	5.8	2	5	27
B4_5	Her zaman	5	3.5	2	2.1	1	0.1	2	5.7	0	0	10
	Sıklıkla	29	20	21	22.3	13	12.2	4	11.4	5	12.5	72
	Nadiren	79	54.5	45	47.9	53	50	17	48.6	20	50	214
	Hiçbir zaman	32	22.1	26	27.7	39	36.8	12	34.3	15	37.5	124
Toplam		145	34.5	94	22.3	106	25.2	35	8.33	40	9.52	420

Tablo 36’da, B5_1(Serbest zaman aktivitelerinin pahalı olması) seçeneği ile akademik unvanları karşılaştırdığımızda, yoğun olarak tüm unvanlarda nadiren ve hiçbir zaman seçeneklerinin işaretlendiğini görürüz. Buradan da serbest zaman etkinliklerinin pahalı oluşunun tüm akademisyenler için rekreatif faaliyetlere katılmama sebebi olarak tanımlanmadığı sonucunu çıkarabiliriz.

Tablo 36. Akademik Unvan ile B5 Sorusu Arasındaki İlişkiler

Çapraz Tablo Analizi												
Sakarya Üniversitesindeki Akademik Unvan		Araştırma Görevlisi		Öğretim Görevlisi		Yrd. Doç		Doçent		Profesör		Toplam
Soru No.	Seçenek	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
B5_1	Her zaman	14	9.6	10	10.6	9	8.5	4	11.4	1	2.5	38
	Sıklıkla	39	26.9	21	22.3	22	20.8	8	22.9	10	25	100
	Nadiren	58	40	46	49	54	50.9	11	31.4	14	35	183
	Hiçbir zaman	34	23.5	17	18.1	21	19.9	12	34.3	15	37.5	99
B5_2	Her zaman	0	0	5	5.3	5	4.7	1	2.9	0	0	11
	Sıklıkla	6	4.1	2	2,1	8	7.6	2	5.7	7	17.5	25
	Nadiren	64	44.1	39	41.5	35	33	13	37.1	17	42.5	168
	Hiçbir zaman	75	51.7	48	51.1	58	54.7	19	54.9	16	40	216
B5_3	Her zaman	1	0.7	5	5.3	3	2.8	0	0	1	2,5	10
	Sıklıkla	17	11.7	6	6.4	12	11.3	3	8.6	7	17.5	45
	Nadiren	51	35.2	29	30.1	30	28.3	8	22.9	12	30	130
	Hiçbir zaman	76	52.4	54	57.6	61	57.6	24	68.6	20	50	235
B5_4	Her zaman	4	2.8	5	5.3	2	1.9	1	2.9	1	2.5	13
	Sıklıkla	23	15.9	10	10.6	8	7.6	3	8.6	13	32.5	57
	Nadiren	43	29.7	22	23,4	33	31.1	12	34.3	6	15	116
	Hiçbir zaman	75	51.7	57	60.7	63	59.4	19	54.3	20	50	234
B5_5	Her zaman	11	7.6	11	11.7	5	4.7	2	5.7	2	5	31
	Sıklıkla	43	29.7	23	24.5	30	28.3	8	22.9	12	30	116
	Nadiren	58	40	31	33.7	35	33	12	34.3	11	27.5	147
	Hiçbir zaman	33	22.7	29	30.1	36	34	13	37.1	15	37.5	216
B5_6	Her zaman	6	4.1	10	10.6	2	1.9	3	8.6	1	2.5	22
	Sıklıkla	29	20	12	12.7	21	19.9	5	14.3	10	25	77
	Nadiren	65	44.8	32	34	54	50.9	11	31.4	5	12.5	167
	Hiçbir zaman	45	31.1	40	42.7	29	27.3	16	45.7	24	60	154
B5_7	Her zaman	2	1.4	5	5.3	2	1.9	3	8.6	0	0	12
	Sıklıkla	25	17.2	11	11.7	18	17	2	5.7	10	25	66
	Nadiren	30	20.7	19	20.2	28	26.4	11	31.4	15	37.5	103
	Hiçbir zaman	88	60.7	59	62.8	58	54.7	19	54.3	15	37.5	239
Toplam		145	34.5	94	22.3	106	25.2	35	8.33	40	9.52	420

B5_2 (Ne yapabileceğimi bilmiyorum) alternatifinde de sonuçların, benzerlik gösterdiği görülmektedir. Öğretim elemanları serbest zamanlarında ne yapacaklarına kendi alışkanlıkları ve yaşam biçimleri paralelinde karar verdiklerini belirtmişlerdir.

B5_3 (Faaliyete yönlendirecek arkadaş/sosyal çevrem yok) seçeneği ile akademik unvanları karşılaştırdığımızda da nadiren ve hiçbir zaman seçeneklerinin büyük çoğunlukla seçildiği, dolayısıyla araştırmaya konu olan akademisyenlerin arkadaş ve sosyal çevre açısından bir sıkıntı yaşamadıkları sonucunu çıkarabiliriz.

B5_4 (Bulunduğum çevre bu tip faaliyetleri yapmama engel oluyor) alternatifinde de dağılım genel olarak ilk üç alternatife paralel biçimde sonuçlansa da, bu soruda 14 profesörün %35 oranla sıklıkla ve her zaman seçeneklerini seçmeleri, bu kitlenin serbest zaman etkinlikleri açısından nispeten sıkıntılı bir çevreye sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

B5_5 (Teşvik edici tesis ve aracın bulunmaması) seçeneğini %51.4 oranla 216 akademisyenin hiçbir zaman ve %35 oranla 147 akademisyenin nadiren şeklinde işaretlemesi bir anlamda bu seçeneğin rekreatif faaliyete katılmamadaki önemli etkenlerden olmadığını göstermektedir.

B5_6 (Ekonomik yetersizliğim) alternatifine 65 araştırma görevlisi ve 54 yardımcı doçent nadiren, 40 öğretim görevlisi, 16 doçent ve 24 profesör ise hiçbir zaman cevabını vermiştir. Bu soruya nadiren cevabı veren 167 kişi ile hiçbir zaman diyen 154 kişinin, örneklem içindeki oranının %76.4 olması bize ekonomik yetersizlikle rekreatif faaliyetlere katılmama arasında bir ilişki olmadığını ispatlar ki, bu durum da Tablo 15’de verilen B5 sorusunun sonuçlarıyla uyumludur.

B5_7 (Kendime zaman ayıramam) alternatifinde de tüm unvanlardaki öğretim elemanları en yüksek oranda bu seçeneğin rekreatif etkinliğe katılmamalarındaki temel neden olmadığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, profesörlerin %25’ini teşkil eden 10 akademisyenin sıklıkla ile %37.5’ini teşkil eden 15 akademisyenin de nadiren seçeneklerini işaretlemeleri diğer verilerin yanında dikkat çekicidir.

Tablo 37. Akademik Unvan ile B7 Sorusu Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

Sakarya Üniversitesindeki Akademik Unvan * B7 Çapraz Tablosu			Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
B7	Araştırma görevlisi	N	11	60	74	145
		%	7.586	41.4	51	100
	Öğretim görevlisi	N	10	29	55	94
		%	10.64	30.9	58.5	100
	Yrd.Doç	N	13	27	66	106
		%	12.26	25.5	62.3	100
	Doçent	N	4	12	19	35
		%	11.43	34.3	54.3	100
	Profesör	N	1	16	23	40
		%	2.5	40	57.5	100
	Toplam	N	39	144	237	420
		%	9.286	34.3	56.4	100

Serbest zamanlarınızda genellikle ne yapacağınıza karar vermede güçlük çekermisiniz (B7) sorusu ile akademik unvanları karşılaştırdığımızda, 74 araştırma görevlisi, 55 öğretim görevlisi, 66 yardımcı doçent, 19 doçent ve 23 profesörün yüksek yoğunlukta ‘Hayır, güçlük çekmiyorum’ cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo 38’de öğretim elemanlarının akademik unvanları ile sporla ilgili durumlarını anlamaya yönelik B8 sorusu arasında ilişkiye ait çapraz tablo bulunmaktadır. Spor yapıyorum, izliyorum, ilgilenmiyorum seçeneklerine verilen cevapların akademik unvanlara göre dağılımları şu şekildedir:

B8_1 (Spor yapıyorum) seçeneğine akademik unvanlara göre verilen cevapları incelediğimizde, 67 araştırma görevlisi, 48 öğretim görevlisi, 50 yardımcı doçent, 22 doçent ve 30 profesör olmak üzere toplam 217 personelin, seçenekler arasında en yüksek yoğunlukta nadiren seçeneğini işaretledikleri, bunu 118 personel ile sıklıkla seçeneğinin takip ettiğini görmekteyiz.

Tablo 38. Akademik Unvan ile B8 Sorusu Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

Çapraz Tablo Analizi												
Sakarya Üniversitesindeki Akademik Unvan		Araştırma Görevlisi		Öğretim Görevlisi		Yrd. Doç		Doçent		Profesör		Toplam
Soru No.	Seçenek	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
B8_1	Her zaman	10	6.9	15	16	14	13.2	1	2,9	7	17.5	47
	Sıklıkla	50	34.5	28	29.8	31	29.2	6	17.1	3	7.5	118
	Nadiren	67	46.2	48	51.1	50	47.2	22	62.9	30	75	217
	Hiçbir zaman	18	12.4	3	3.2	11	10.4	6	17.1	0	0	38
B8_2	Her zaman	17	11.7	10	10.6	10	9.4	2	5.7	1	2.5	40
	Sıklıkla	62	42.8	38	40.4	27	25.5	9	25.7	12	30	148
	Nadiren	50	34.5	36	38.3	50	47.2	18	51.4	24	60	178
	Hiçbir zaman	16	11	10	10.6	19	17.9	6	17.1	3	7.5	54
B8_3	Her zaman	10	6.9	5	5.3	5	4.72	0	0	3	7.9	23
	Sıklıkla	12	8.28	5	5.3	12	11.3	4	11.4	2	5	35
	Nadiren	25	1.,2	13	13.8	15	14.2	14	40	16	40	83
	Hiçbir zaman	98	67.6	71	75.5	74	69.8	17	48.6	19	47.5	279
Toplam		145	34.5	94	22.3	106	25.2	35	8.33	40	9.52	420

B8_2 (İzliyorum-TV, stadyum, salon) alt sorusu ve akademik unvanları birlikte değerlendirdiğimizde, 62 araştırma görevlisinin %42,8 ve 38 öğretim görevlisinin %40,4 oranla sıklıkla cevabını, 50 yardımcı doçentin %47,2, 18 doçentin %51,4 ve 24 profesörün %60 oranla en çok nadiren cevabını verdikleri görülmektedir. Bu iki alt soruda da her zaman seçeneklerinin çok düşük oranlarda olması ve nadiren ile hiçbir zaman seçeneklerini seçen toplam kişi sayısının, sıklıkla ve her zaman seçeneklerini seçenlerden çok fazla olması, öğretim elemanlarının B1, B2 ve B9 sorularına verdiği cevaplardan ortaya çıkan genel anlamda spora karşı bir ilgi eksikliği gerçeğiyle bağdaşmaktadır.

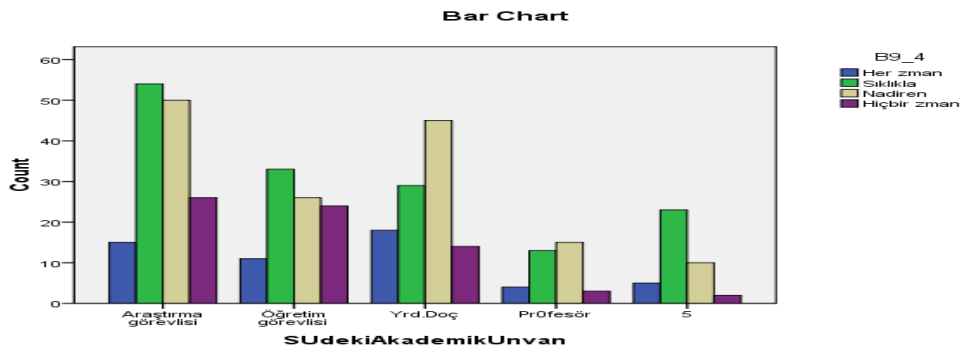
Bu iki soruya verilen cevaplara paralel olarak B8_3 (Sporla ilgilenmiyorum) alt sorusunun sonuçlarına baktığımızda, akademik unvandan bağımsız olarak akademisyenlerin toplamda %66.4 (279 kişi) oranla sporla hiç ilgilenmedikleri, bunun yanında %19.8'inin de nadiren ilgilendikleri sonuçlarıyla karşılaşırız.

Serbest zamanlarında yürüyüşü seçenlerde bir denge olduğu görülmekle beraber, doçentlerde %57.5 oranla sıklıkla seçeneğinin ön plana çıkması ve her zaman ve sıklıkla işaretleyenlerin oranlarının %44-48 aralığında gerçekleşirken, doçentlerde %70 olması, doçentlerde yürüyüşe ilginin diğer personele kıyasla daha çok olduğunu göstermektedir.

Tablo 39. Akademik Unvan ile Yürüyüş (B9_4) Arasındaki İlişkiler Çapraz Tablosu

B9_4		Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Araştırma görevlisi	N	15	54	50	26	145
	Akademik Unvan	10,3%	37,2%	34,5%	17,9%	100,0%
Öğretim görevlisi	N	11	33	26	24	94
	Akademik Unvan	11,7%	35,1%	27,7%	25,5%	100,0%
Yrd. Doç	N	18	29	45	14	106
	Akademik Unvan	17,0%	27,4%	42,5%	13,2%	100,0%
Doçent	N	5	23	10	2	40
	Akademik Unvan	12,5%	57,5%	25,0%	5,0%	100,0%
Profesör	N	4	13	15	3	35
	Akademik Unvan	11,4%	37,1%	42,9%	8,6%	100,0%
Toplam	N	53	152	146	69	420
	Akademik Unvan	12,6%	36,2%	34,8%	16,4%	100,0%

Bar grafiği Şekil 28’de verilmiştir.

Şekil 28. Akademik Unvan ile B9_4 Sorusu Arasındaki İlişkiler

Tablo 40. Maddi Durum ile B Grubu Soruların Ki-kare ve Korelasyon Analizi

Maddi durum	Ki	sd	P	r
1_1	24,82211	12	0,01569	-0,10006
1_4	43,58341	12	1,8E-05	0,174144
1_5	31,03508	12	0,00195	0,159231
1_7	26,97627	12	0,00779	0,030719
1_11	36,60039	12	0,00026	0,066001
1_13	36,28351	12	0,00029	-0,00715
1_14	29,15277	12	0,00374	0,006626
2_2	24,41269	12	0,01786	0,128885
2_4	34,68015	12	0,00053	0,183796
2_5	26,54155	12	0,00899	0,01955
2_9	26,76753	12	0,00834	0,135053
3_4	27,13116	12	0,0074	0,177504
3_6	34,17736	12	0,00063	0,046805
3_7	23,70479	12	0,0223	0,066139
3_8	27,50859	12	0,00652	0,111677
3_10	24,04723	12	0,02004	0,188084
4_2	32,25511	12	0,00126	0,193235
4_3	31,63339	12	0,00158	-0,18996
4_6	10,14973	4	0,03798	0,045946
5_1	38,25961	12	0,00014	-0,23477
5_2	29,9947	12	0,0028	-0,03493
5_4	23,87776	12	0,02113	-0,13362
5_5	31,12232	12	0,00189	-0,17095
5_6	116,3209	12	3,3E-19	-0,3511
6_1	22,67306	12	0,03063	0,051165
6_2	38,53591	12	0,00013	0,044555
6_5	25,4284	12	0,01292	0,074876
6_6	28,71949	12	0,00434	0,079137
6_7	23,6478	12	0,0227	0,132667
6_8	41,08514	12	4,7E-05	0,116202
6_9	24,62538	12	0,0167	0,086829
6_10	41,11545	12	4,7E-05	0,182154
7	18,96586	8	0,01504	-0,06742
9_1	55,07947	12	1,8E-07	0,070188
9_2	24,9305	12	0,01516	-0,00387
9_13	21,33461	8	0,00631	-0,12064
10_7	26,78528	12	0,0083	0,15103
10_8	22,71759	12	0,03022	0,132302
10_9	33,29499	12	0,00087	0,187246
10_10	29,59489	12	0,00321	0,186695
11_5	22,19673	12	0,03537	-0,10604

Maddi durum ile B grubu sorular arasında anlamlı ilişki bulunan soruların ki-kare test sonuçları ile ilişkinin yönü ve şiddetini belirten korelasyon değerleri Tablo 40’da görülmektedir. Tabloda ilk dikkat çeken nokta, incelenen A grubu değişkenler arasında B grubu sorularla arasında en çok anlamlı ilişki olan ve bu ilişkinin en çok pozitif yönde olduğu parametre maddi durum olmuştur. Bu durumu rekreasyonla ilgili her türlü planlamada dikkate almak önemlidir.

Tablo 41. Maddi Durum ile B2_3, B2_8, B2_11 Alt Soruları Arasındaki İlişkiler

Maddi Durum		Çok İyi		İyi		Orta		Zayıf		Çok Zayıf		Toplam
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
B2_3	Her zaman	0	0	2	1.3	1	0.5	1	2.9	0	0	4
	Sıklıkla	5	45.5	26	16.9	27	12.4	5	14.7	0	0	63
	Nadiren	2	18.2	67	43.5	85	39	12	35.3	1	33.3	167
	Hiçbir zaman	4	36.3	59	38.3	105	48.1	16	47	2	66.7	186
B2_8	Her zaman	1	9.1	8	5.2	10	4.6	0	0	1	33.3	20
	Sıklıkla	5	45.5	44	28.6	61	28	11	32.3	0	0	121
	Nadiren	4	36.3	91	59.1	123	56.4	21	61.8	1	33.3	240
	Hiçbir zaman	1	9.1	11	7.1	24	11	2	5.9	1	33.3	39
B2_11	Her zaman	0	0	10	6.5	11	5	1	2.9	0	0	22
	Sıklıkla	3	27.3	26	16.9	44	20.2	7	20.6	0	0	80
	Nadiren	6	55.5	44	28.6	92	42.2	14	41.2	2	66.7	158
	Hiçbir zaman	2	18.2	74	48	71	32.6	12	35.3	1	0	160
Toplam		11	2.62	154	36.7	218	51.9	34	8.1	3	0.71	420

Öğretim elemanlarının maddi durumları ile serbest zamanlarını nerelerde geçirdiğini anlamaya yönelik B2 sorusunun, özel spor tesisleri ve salonlarda (B2_3), sinema, tiyatro ve konserlerde (B2_8) ve hobi merkezlerinde (B2_11) seçeneklerine verdikleri cevapları irdeleyen Tablo 41'i incelediğimizde, maddi durumdan bağımsız olarak neredeyse tüm seçeneklerde nadiren ve hiçbir zaman seçeneklerinin diğerlerinden bariz biçimde fazla olduğu görülür. Yalnız, maddi durumunu çok iyi olarak ifade edenler arasında özel spor tesisleri ve salonlar ile sinema, tiyatro ve konserlerde serbest zamanlarını geçirenlerin, diğer seçeneklere nazaran daha fazla olduğu görülmektedir. Maddi durumlarını çok iyi olarak değerlendiren öğretim elemanları arasında bu etkinliklere katılım sıklığı için sıklıkla ve her zaman seçeneklerini seçenlerin oranının, nadiren ve hiçbir zaman seçeneklerini seçenlerden daha düşük seviyede kalması, bir anlamda maddi durum ile bu mekanlarda serbest zamanları geçirme arasında zayıf da olsa bir ilişki olmadığını ispat etmektedir.

7. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının serbest zamanlarındaki rekreatif katılımlarını belirlemeye yönelik tutum ve beklentileri tespit edilmeye çalışılmış, 8'i kişisel bilgileri, 12'si serbest zaman faaliyetleri ile ilgili görüş ve alışkanlıkları tespit etmeyi amaçlayan toplam 20 soruluk bir anket uygulaması sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan 420 akademisyenin tamamı cinsiyet sorusuna (A1) cevap vermiştir (Tablo 3). Buna göre örneklem 232 erkek ve 188 kadın katılımcıdan oluşmuştur. Katılımcıların %45'i kadın, %55'i ise erkektir. Örneklemdeki kadın ve erkek oranının birbirine yakınlığı, evreni oluşturan Sakarya Üniversitesi'ndeki kadın ve erkek öğretim elemanı oranıyla da uyumludur. Ayrıca her iki cinsiyette de katılımcı sayısının tek başına neredeyse bir örneklem oluşturacak düzeyde gerçekleşmesi, ortaya konulacak sonuçlar açısından, genel ifadeler kullanabilmek adına bir avantaj olarak da değerlendirilebilir.

Örneklem tamamı yaş sorusunu cevaplandırmıştır (Tablo 4). Bu duruma göre; 20-30 yaş grubunda 109 kişi (%25), 31-40 yaş grubunda 144 kişi (%34), 41-50 yaş grubunda 117 kişi (%27), 51 ve üstü yaş grubunda ise 50 kişi (%11) bulunmaktadır. Serbest zaman etkinliklerinin çeşitliliğinde ve belirlenmesinde yaş önemli bir göstergedir. 20-30 yaş grubunun 31-40 yaş grubu ile katılacağı etkinlikler aynı olamayabileceği gibi, 51 yaş ve üstü grubunun katılacağı etkinlikler de çok farklı olabilir. Ancak genel olarak bakıldığında ankete cevap veren 253 kişinin 40 yaş altı olduğu ve her türlü serbest zaman etkinliklerine aktif olarak katılabilecekleri söylenebilir. Bu veriler incelendiğinde ankete katılanların yaşları, onların hangi serbest zaman etkinliğini tercih edebileceklerinin ve bu etkinliklerde ne kadar zaman geçirdiklerinin belirlenmesi bakımından önemli bir faktör olarak değerlendirilmeli, planlamalarda bu konu dikkate alınmalıdır.

Personelin medeni durumu ile ilgili soru (A3, Tablo 5) evli ve bekar olmak üzere iki alternatiften oluşmaktadır. Bu soruyu 420 kişi cevaplandırmış olup, 142 kişinin bekar (%33.8), 278 kişinin ise evli (%66.19) olduğu belirlenmiştir. Evli personelin %66.2 oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Personelin zamanının belirli bir

bölümünü eşine ve ailesine ayırması evliliğin doğal bir sonucudur. Dolayısıyla evli ve bekar personelin serbest zamanlarını değerlendirme biçimleri ve sahip oldukları zaman miktarları da farklı olacaktır. Evli personel sayısının bekar personel sayısından fazla oluşu serbest zaman etkinliklerini planlarken göz önünde bulundurulmalı, eşlerle birlikte yapılabilecek rekreatif faaliyetlere belli oranda ağırlık verilmelidir.

Ankette yer alan çocuk sayısı sorusu (A4) “Bir, İki, Üç ve daha fazla, Yok” olmak üzere 4 cevap alternatifinden oluşmaktadır. Bu soruya 420 katılımcının tamamı cevap vermiştir. Personelin %85.23’ünün çocuk sahibi olduğu, 62’sinin (%14.76) ise çocuk sahibi olmadığı belirlenmiştir (Tablo 6). Çocuk sahibi olma konusunda genel eğilim, çok çocuklu olmak yerine, 1-2 çocuk sahibi olma yönündedir. Çocuk sahibi olma eğilimi personelin serbest zaman etkinliklerini etkileyecektir. Personelin ailesine ayıracağı zaman, serbest zaman etkinliğini kısıtlayacaktır. Bunun için planlanacak etkinliklerin, personelin kendisiyle birlikte ailesini de kapsayacak şekilde hazırlanması gerekmektedir. “Tablo 5” ve “Tablo 6” birlikte incelendiğinde, personelin yüzde 85’inin bir ya da daha fazla çocuk sahibi olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum serbest zaman etkinliklerinin ve harcanan zamanının belirlenmesinde oldukça etkili olacaktır. Ayrıca ankete katılan personelin %20.7’sinin üç ya da daha fazla çocuk sahibi olması, bu oranda katılımcının diğerlerine kıyasla çok daha az serbest zaman etkinliğine katılması sonucunu doğuracaktır. Öneri ve isteklerin sorulduğu B12 sorusuna verilen cevaplarda da bu durum sıklıkla dile getirilmiş, özellikle kampüs içinde bir kreş ve etüt merkezinin gerekliliği vurgulanmıştır. Bu tesislerin varlığı, özellikle çalışan bayanların yükünü hafifleteceğinden, başta bayan personel olmak üzere tüm akademisyenlerin serbest zaman etkinliklerine daha problemsiz katılabilesine imkan sağlayacaktır.

Personelin Sakarya Üniversitesi’ndeki hizmet yılı dağılımı (A5), Tablo 7’de verilmiştir. 420 katılımcının tamamı bu soruyu cevaplandırmıştır. Bu duruma göre yoğunluğun %37.4 ile 1-5 yıl arasında olduğu görülmektedir. Hizmet yılı arttıkça kişi sayısının azaldığı gözlenmektedir. Bu veriler Tablo 4’de sunulan yaş dağılımı ile birlikte değerlendirildiğinde, Sakarya Üniversitesi’nin 20-30 ve 30-40 yaş aralığında olan ve akademik hayat için genç veya yeni olarak nitelendirilebilecek personel oranının toplamda %60.23 olduğu ve bu personelin büyük çoğunluğunun akademik

yaşama bu üniversitede başladığı söylenebilir. Bu durum, yönetim tarafından SWOT analizinde bir fırsat olarak değerlendirilerek, kurum aidiyeti açısından serbest zaman planlaması dahil birçok noktada bu yönde kullanılabilir.

“Sakarya Üniversitesindeki Akademik Unvanınız” sorusuna (A6) 420 kişi cevap vermiştir. Katılımcılarda en yoğun grubun 145 kişi (%34.52) ile Araştırma Görevlileri olduğu görülmektedir. Bunu 94 (%22.3) ile öğretim görevlileri, 106 (%25.2) ile yardımcı doçentler takip etmektedir (Tablo 8). Serbest zaman etkinliği açısından personelin akademik unvanı önemli bir parametredir. Benzer konularda yapılan birçok çalışmada da akademik unvan, yaş, maddi durum ve cinsiyetle birlikte en önemli bulgular olarak değerlendirilmiş ve çalışma konuları özellikle bu noktalarda derinliğine irdelenmeye çalışılmıştır (28, 47, 55, 78). Biz de bu tez kapsamında akademik unvan, yaş, maddi durum ve cinsiyet ile serbest zaman arasındaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığını incelemeye çalıştık. Unvan farklılıklarının eğitim, yaş ve yaşam tarzı farklılıklarını da beraberinde getirdiği varsayılabilir. Farklı unvanlardaki personelin aylık gelirleri, serbest zamanları, çalışma şekilleri ve yaşam tarzları farklı olacağından, bu değişkenler serbest zaman etkinliklerini etkileyecektir.

Öğretim elemanlığındaki çalışma yılı sorusu (A7, Tablo 9), Tablo 7’de sonuçları sunulan, personelin Sakarya Üniversitesi’ndeki hizmet yılı (A5) sorusuyla karşılaştırma yapmak, bu kapsamda öğretim elemanlarının genel anlamda akademik hayatı içinde Sakarya Üniversitesi’ndeki hizmet süresi hakkında bir yorum yapabilmek amacıyla ankete konulmuştur. Katılımcıların tamamı bu soruya cevap vermiştir. Bu tablo incelendiğinde, Sakarya Üniversitesi’ndeki hizmet yılı (A5) sorusunun bulgularıyla benzer biçimde, yoğunluğun 143 kişiyle (%34.4) 1-5 yıl arasında olduğu, bunu 104 kişiyle (%24.76) 6-10 yıl çalışma oranının takip ettiği görülmektedir. Çalışma yılı arttıkça kişi sayısı ve oranı azalmaktadır.

Maddi durum sorusunda (A8, Tablo 10), katılımcıların maddi durumlarını %51.9 gibi yüksek bir oranda “Orta” olarak değerlendirdiği gözlenmiştir. Maddi durumunun “İyi” olduğunu düşünen 154 katılımcının oranı %36,7’dir. Bu iki kesimin toplamının, örneklemin %88.6’sını teşkil etmesi ve “Çok İyi” ve “Çok Zayıf” seçeneklerini işaretleyen katılımcıların toplam oranının %3.3 olması dikkat çekicidir. Maddi

durum, A grubu sorular arasında cinsiyet, yaş ve akademik unvanla birlikte serbest zamanları değerlendirmede en önemli faktörlerden biri, hatta bazı durumlarda en önemlisidir. Zira, rekreatif faaliyetlerin bir kısmı aile yapınız veya zamanınız uygun olsa bile maddi durumla da yakından ilgilidir. En azından yapılacak rekreasyon faaliyetinin sıklığını direk etkilemektedir. Bu nedenle çalışmamızda maddi durumla çocuk sayısı arasındaki ilişki incelenmiş ve maddi durumunu iyi ve çok iyi olarak ifade edenlerle, zayıf ve çok zayıf olarak ifade edenler arasında, bir veya iki çocuk seçenekleri üzerinde yoğunlaşma olduğu görülmüştür (Tablo 30).

Anketin 2’nci bölümünde, 11 sorunun istatistiksel analiz sonuçları ve bunlara ilişkin değerlendirmeleri ile öğretim elemanlarının öneri ve isteklerini belirten 12. soruya verdiği cevaplar konu ve ifade bütünlüğü açısından düzenlenerek maddeler halinde verilmiştir. “Serbest zaman aktivitelerine katılma sıklığı” sorusu (B1, Tablo 11) sırası ile “Her Zaman, Sıklıkla, Nadiren, Hiçbir Zaman” cevap alternatiflerinden oluşmaktadır. Sürekli yapılan faaliyet olarak; internetten yararlanma, aile ile ilgilenme, kitap ve gazete okumanın ön plana çıktığı görülmektedir. Tel’in Ankara’daki BESYO’larda görevli öğretim üyeleri üzerine yapmış olduğu çalışmada da “kitap, gazete, dergi okumak” ve “aile ve çocuklarla ilgilenmek” seçeneklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğretim üyeleriyle ilgili bu sonuç Tablo 11’deki değerlerle de örtüşmektedir. Akademik personelin avcılık ve bilgisayar oyunlarına rağbet etmediği de anket sonuçlarından anlaşılmaktadır. Sıklıkla ve nadiren seçeneklerinin benzer biçimde yüksek oranlarda çıktığı alışveriş yapmak seçeneğinde, bu durumun cinsiyet farklılığından kaynaklandığı, kadınların sıklıkla, erkeklerin nadiren seçeneğini işaretledikleri Tablo 24 ve 25’teki çapraz tabloda ve Ki-Kare test sonuçlarında görülmektedir. Kadınların serbest zamanlarında alışverişe erkeklere nazaran daha çok zaman ayırmaları hem toplumdaki genel kabulle hem de bu konuda daha önce yapılmış çalışma sonuçlarıyla uyumludur (75). Gerek evli (%66.3) gerekse bir ve daha fazla çocuk sahibi olan katılımcıların (%85.2) oranının yüksek olması ile “ailemle ve çocuklarımla ilgilenirim” seçeneğini her zaman ve sıklıkla şeklinde ifade edenlerin toplam oranının %76.9 olarak gerçekleşmesi paralellik taşımaktadır. Dolayısıyla medeni hal durumu ve çocuk sahibi olmak serbest zaman aktivite tercihlerini etkileyen önemli faktörler olarak düşünülebilir.

“Serbest zaman etkinliğini nerelerde geçirirsiniz?” sorusuna (B2) verilen cevaplar incelendiğinde (Tablo 12) “evde” ve “büyük alışveriş merkezlerinde” seçeneklerinin ön planda olduğu görülmektedir. Bundan önceki tablonun sonuçlarını da göz önünde bulundurursak “evde” seçeneğini işaretleyen personelin serbest zamanını ailesi ile birlikte geçirmek istediği sonucuna varabiliriz. Alışveriş merkezleri ile ilgili olarak Burcu ÖZCAN, “Rasyonel satın alma ve boş zaman sürecine ait alışveriş eylemlerinin birlikte sergilendikleri markalar : Alışveriş Merkezleri” konulu çalışmasında; “doyurulan her ihtiyacın arkasından bir yenisinin ortaya çıktığını ve bu durumun bireyi tüketim kısır döngüsünün içine hapsedtiğini belirterek, geleneksel dönemin ekonomik tüketici imajının, yerini modern hedonist (hazcı) tüketici imajına bıraktığını” söylemektedir. Yine aynı araştırmada alışveriş merkezleri yarı kamusal alana benzetilerek, yarı kamusal nitelikli bu mekanlarda tüketicilerin istedikleri şeyleri sanki kendilerine aitmiş gibi denediklerinden ve adeta mekanın sahibiymiş gibi hareket ettiklerinden bahsedilmektedir (75). Son dönemde merkezi ve yerel yönetimlerin hukuki ve uygulamaya dönük teşviklerinin de etkisiyle büyük alışveriş merkezleri her türlü ihtiyacın giderildiği, yanı sıra bir ailenin tüm fertlerine hitap eden etkinliklere sahip bir rekreasyon merkezi haline de gelmiştir. Bu tablodan çıkarılacak bir başka sonuç da akademisyenlerin spora yeteri kadar zaman ayırmadıkları gerçeğidir. Bunun maddi durumdan kaynaklanıp kaynaklanmadığı da incelenmiş, maddi durum ile belli bir bedelle spor yapılabilecek özel spor tesislerinde serbest zamanları geçirme (B2_3) arasında; sinema, tiyatro ve konser (B2_8) ile hobi merkezlerinde (B2_11) olduğu gibi zayıf da olsa anlamlı bir ilişki olmadığı Tablo 40 ve 41’deki verilerle ispat edilmiştir. Ayrıca bu tabloda kahvehane, dernek ve sendikalarda vakit geçirenlerin oranın fazla olmaması, katılımcıların toplumdaki sosyal statüsü ile de uyumludur. Aynı soruya farklı çalışmalarda farklı üniversitelerde çalışan akademisyenlerin verdiği cevaplarla, çeşitli kademelerde görevli devlet memurlarının verdiği cevaplar da birbirlerine son derece yakındır (7, 28, 69, 78). Üniversite öğrencilerinde ise kafe, kahvehane gibi mekanlarda serbest zaman geçirme oranı yükselirken, alışverişe ayrılan sürenin azaldığı görülmektedir (19, 67). Bu durumun rekreasyon anlayışında yaş ve unvanın önemini ispatladığı söylenebilir. Yapılan çalışmalarda, sporla cinsiyet arasında bir ilişki olduğu ve erkeklerin bayanlara nazaran spora daha ilgili oldukları tespit edilmiştir (71, 90).

“Serbest zaman aktivitelerine katıldıktan sonra hissettiğiniz duygular nelerdir?” sorusuna (B3) verilen cevaplarda öncelikle seçenekler arasında büyük bir denge olduğu gözlenmektedir (Tablo 13). Bu soruya verilen cevaplar, B6 sorusu olan “serbest zaman aktivitelerine katılma nedenleriyle” birlikte, personelin serbest zamana bakış açılarını belirlemesi açısından önemlidir. Aktivitelerin sosyal statü sağlaması ve farklı yaşantılar bulma seçenekleri diğerlerine oranla daha az tercih edilmiştir. Rekreasyonun dinlendiriciliği, dinç ve zinde hissettirme duygusu, mutluluk ve zevk vermesi ise en çok hissedilen duygular olarak öne çıkmaktadır. Güngörmüş’ün yaptığı çalışmaya göre Ankara’daki BESYO’larda görev yapan öğretim elemanları, serbest zaman faaliyetlerinin üzerlerinde en çok bıraktığı etki olarak dinlendiriciliği ve sağlığa olumlu etkisini belirtmişlerdir (47). Öte yandan Ayan’ın Sakarya ilinde görevli polis memurları üzerinde yaptığı çalışmada da ankete katılanların %55,5’i “Dinlendirici buluyorum”, %24,9’u da “Eğlenceli ve heyecan verici buluyorum” seçeneğini işaretlemiştir (13). Bu iki çalışmanın sonuçlarına göre farklı çalışmalarda farklı üniversitelerde çalışan öğretim elemanlarının verdiği cevaplarla, Sakarya’da görevli emniyet mensubu devlet memurlarının verdiği cevaplar birbirine paralellik göstermektedir.

Serbest zaman aktivitelerine karar verilmesindeki başlıca etmenin (B4), büyük oranda katılımcıların kendi tercihleri olduğu (%92.6), bununla birlikte aile fertlerinin istek ve özel durumları, ekonomik durum ve arkadaş grubunun da serbest zaman aktivitelerini seçmelerinde belirgin etkileri olduğu Tablo 14’e yansıyan anket sonuçlarından anlaşılmaktadır. TV ve internetin bu ankette katılımcıların karar vermesinde genel beklentinin aksine etkin bir rol oynamadığı görülmektedir. Erken’in çalışmasına göre, Sakarya’da görev yapan öğretmenleri serbest zaman etkinliklerine yönlendiren etkenlerin en önemlisinin “yazılı ve görsel basın” olduğu görülmektedir (38). Bu sonuç çalışmamızın sonuçlarıyla uyuşmamakta, öğretmenlerle öğretim üyeleri arasında bu konuda bir fark olduğunu ortaya koymaktadır.

“Serbest zaman aktivitelerine yeterince katılmama nedeni” sorusunda (B5), bariz olarak öne çıkan bir seçenek yoktur (Tablo 15). Bununla birlikte, rekreasyonu teşvik edici yeterli tesis ve aracın bulunmaması, bazı faaliyetlerin göreceli olarak pahalı olması, katılımcıların kendilerine zaman ayırmadıklarını ifade etmeleri, diğer

seçeneklere oranla daha fazla işaretlenmiştir. Öğretim elemanlarının serbest zaman faaliyetleriyle ilgili bir çalışmada da araç ve gereç yetersizliği %23,8 ile en büyük neden olarak belirtilmiştir (47). Benzer durumun kamuda görevli diğer memurlar için de geçerli olduğu farklı çalışmalarla ortaya konulmuştur (4, 7, 13, 28, 38). Ancak bu engeller kurumun personelini teşvik etmesiyle ortadan kaldırılabilecek türden engellerdir. Bu sebeple genel olarak personele serbest zamanlarının değerlendirilmesi konusunda alternatiflerin sunulması ve onların teşvik edilmesi önemli bir görev olarak ortaya çıktığı söylenebilir. B12 sorusuna verilen cevapların yorumunda da değinileceği gibi, ğretim elemanlarının bazı öneri ve beklentileri maddi bir yük getirmeden veya kurumsal olarak ele alındığında bireysel çözümlerden daha az maliyetle gerçekleştirilebilecek etkinliklerdir. Hiçbir zaman seçeneklerinin diğerlerine göre daha çok seçilmesi ise, akademisyenlerin yoğun tempoları, ailelerine daha fazla zaman ayırma eğilimleri ve yaşam tarzları ile açıklanabilir.

Serbest zaman aktivitelerine katılma nedenlerinde de (B6) dengeli bir dağılımdan bahsedilebilir (Tablo 16). Ekonomik nedenler ile rekreasyon alışkanlığının olmamasının, bu tip faaliyetlere katılma nedenleri arasında, katılmama nedenlerinde olduğu gibi çok fazla etkili olmadığı görülmektedir. Katılımcının kendisini faaliyet esnasında zgr ve mutlu hissetmesi, daha sağlıklı olma arzusu, stresten kurtulma, kişisel gelişim en başta gelen katılım nedenleri olarak görülmektedir. Arkadaşlarla birlikte olma fırsatı yakalanması ve bu aktivitelerin eğiticiiliği de rekreatif faaliyetlere katılmayı destekleyen diğer nedenler olarak gösterilmiştir. Özellikle arkadaşlarla birlikte olmak, diğer üniversitelerdeki ğretim elemanlarının yanı sıra bu alandaki çalışmalara konu edilen diğer kamu görevlilerinde de ilk sırada yer alan en önemli neden olarak görülmektedir (4, 7, 13, 38, 47, 55). O halde, ğretim elemanlarının serbest zaman faaliyetlerine teşvik edilmesi için sağlık ve mutluluk temalarının öncelikli olarak vurgulanmasının faydalı olacağı söylenebilir. Bu kapsamda sağlık için spor veya herkes için spor sloganlarının kullanıldığı, içinde eğlenceyi de barındıracak piknik ve doğa yürüyüşleri ilk anda akla gelen etkinliklerdir. İlk kez yapılacak etkinliklerde fakülte ve bölüm bütünlüğünün yanında informal arkadaş gruplarından da faydalanılmasının hem katılımı hem de sonraki etkinliklerin cazibesini artıracaağı söylenebilir.

“Serbest zamanlarında ne yapacağına karar verirken güçlük çekiyor musunuz?” sorusunu (B7) 420 katılımcı cevaplamıştır. Bu soruya 237 katılımcı (%56.4) “Hayır çekmiyorum” cevabını verirken, 39 katılımcının (%9.28) “Evet çekiyorum”, 144 katılımcının da (%34.28) “Kısmen çekiyorum” dediği görülmektedir. Personelin serbest zamanlarını değerlendirmelerine yönelik yapılacak organizasyonların başarıya ulaşması için personelin serbest zamanlarını değerlendirmede güçlük çekmesinin hangi kişisel değişkenlerle ilişki içerisinde olduğu incelenmiş, fakat personelin serbest zamanını değerlendirmede güçlük çekme seviyesinin hiçbir kişisel özellikle anlamlı bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır (Tablo 32). Gerek öğretim elemanları üzerinde (25, 28, 47, 69), gerekse devlet memurları (4, 38, 55), emniyet personeli (13, 48), subay astsubaylar (7, 73) ve üniversite öğrencilerini konu alan (19, 67) benzer çalışmalarda bu soruya verilen cevaplar, bu çalışmanın sonuçlarıyla büyük oranda örtüşmektedir. Bu da bize hangi sosyal statüde olursa olsun Türk insanının serbest zaman faaliyet seçiminde karar verirken zorlanmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, serbest zaman etkinlik çeşitleri ve ayrılan süreler ile sıklık dereceleri değişkenlik göstermektedir ki, bu da sosyal durum, yaş, yapılan iş ve gelir durumu gibi değişkenlerdeki farklılıklardan dolayı doğal karşılanmalıdır.

Ankette sorulan “Sporla İlgili Durum” (B8) sorusunda, sırasıyla “Yapıyorum, İzliyorum, İlgilenmiyorum” durumlarına “Her zaman, Sıklıkla, Nadiren, Hiçbir Zaman” cevap alternatifleri sunulmuştur. Verilen cevaplardan sporu “Her zaman” ve “Sıklıkla” yaptığını ifade edenlerin toplam oranlarının %39,3 olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 18). Bu durum katılımcıların neredeyse yarısının sporla ilgili olduğunu göstermektedir. Ancak geriye kalan katılımcıların “Nadiren” ve “Hiçbir Zaman” şıklarını işaretlemiş olmaları, en azından sağlıklı bir yaşam sürme noktasında ileriye dönük büyük bir risk ile karşılaşabilecekleri gerçeğini de ortaya koymaktadır. Aynı şekilde tablodaki sonuçlardan, spora “izleyici” olarak pasif katılımın da görece sınırlı olduğu söylenebilir.

Serbest zamanda yapılan sporla ilgili tabloda (B9, Tablo 19), bir önceki sorunun cevaplarından ortaya çıkan, spora karşı ilgi ve istek azlığının yansımalarını görmek mümkündür. Tablodaki spor dallarının arasında “Yürüyüş” ve “Yüzme” dışındaki bütün spor dalları için en yüksek orana sahip seçenek “Hiçbir Zaman” olmuştur. Dünya genelinde de olduğu gibi bu ankette de futbola karşı duyulan ilgi büyük

oranda sonuçlara yansımıştır. Yaş durumu ve sağlıklı yaşama arzusu dikkate alındığında en çok “Yürüyüş” ve “Yüzme” tercih edilen spor dalları olmuştur. İlginç noktalardan biri de, serbest zaman değerlendirmesiyle ilgili olarak yapılan çalışmalar, ister öğretim üyeleri isterse diğer kamu çalışanları üzerinde yapılsın neredeyse tamamında futbolun yanı sıra en çok tercih edilen sporların yüzme ve yürüyüş olmasıdır (4, 13, 28, 38, 47, 55, 69). Fitness, kayak, paten gibi serbest zaman aktivitelerinin en az tercih edilmesindeki en büyük etkenin, gerekli altyapı ve imkânların bulunmaması olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, personelin sürekli yapmak istediği spor dallarından başlamak üzere, kurumun spor imkânlarının gözden geçirilmesi ve personelin istediği spor dallarıyla ilgilenebilme imkânlarının artırılması önem taşımaktadır.

“Spor yapma amacınız nedir?” sorusuna (B10) verilen cevapları, özellikle “Her Zaman” ve “Sıklıkla” seçeneklerini bir arada incelediğimizde, fiziki uygunluk ve zayıflama amacıyla zararlı alışkanlıklardan uzak durma amaçlarının, diğer alternatiflere göre biraz daha ön planda olduğunu söylemek mümkündür(Tablo 20). Burada öncelikli amaç olarak belirtilen fiziksel sağlığı koruma isteği ve devamını arzulamak, personelin sağlıklı yaşama isteğiyle uyumlu bir sonuçtur. Nitekim, diğer öğretim görevlileriyle Adalet Bakanlığı, Emniyet Teşkilatı ve TSK personelinin rekreasyon anlayışlarının değerlendirilmesine yönelik diğer çalışmalarda da sağlıklı yaşama arzusu, en çok ifade edilen amaçlar olarak göze çarpmaktadır (4, 7, 13, 25, 38, 47, 69, 73, 78). Faaliyetlerin düzenli yaşamı zorlaması, dinlendirici ve eğlendirici yanlarının bu faaliyetlere yönelmede daha az etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 21’de “Her Zaman” ve “Sıklıkla” seçeneklerini bir arada değerlendirirsek Sakarya Üniversitesi’ndeki görevli öğretim elemanlarının kurumlarından en büyük beklentilerinin sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerin düzenlenmesi ile çeşitli hobi kulüplerinin kurulması olduğunu söyleyebiliriz. bilgisayar ile ilgili kurslar, halk oyunları, enstrüman ve tiyatro kurslarının açılması seçeneği ise en az ilgi çeken faaliyet olarak göze çarpmaktadır.

Anketin 3. bölümünde öncelikle, kişisel bilgilerle ilgili A grubunda yer alan 8 sorunun, B grubundaki tüm soru ve alt sorularla Ki-kare testleri ve korelasyon

analizleri yapılarak, hangi soruların hangi sorularla aralarında anlamlı ilişki olduğu ve bu ilişkinin yönü ve derecesi irdelenmiştir.

Daha sonra A grubu sorularla B grubu sorulardan seçilen bazı sorular arasındaki ilişkiler çapraz tablolar vasıtasıyla derinliğine incelenmeye çalışılmıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi, bu analizler ve yorumlar yapılırken sayısal değerler çapraz tablolara aktarılmış, Pearson Ki-Kare testi ile bu değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı belirlenmiş, korelasyon analizlerinden yararlanılarak ilişkinin yönü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Buna göre cinsiyetle Tablo 22'ye aktarılan soru ve alt sorular arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı ilişki olduğu ifade edilebilir. Bu soru ve alt sorularla ilgili olarak yapılan korelasyon analiz sonuçları da aynı tabloda gösterilmiş olup, buradaki (-) negatif ve (+) pozitif işaretler ilişkinin yönünü rakamsal değerler de ilişkinin şiddetini ifade etmektedir. Bu kapsamda cinsiyetle; B1_5 (sinema ve tiyatroya gitmek), B1_6 (alışveriş yapmak), B2_8 (sinema, tiyatro, konsere gitmek), B2_9 (büyük alışveriş merkezlerine gitmek), B3_3 (serbest zaman aktivitelerini mutlu edici, zevk verici bulmak), B6_12 (rekreasyonu fiziki uygunluk ve zayıflama için yapmak), B9_8 (bisiklet), B9_10 (uzak doğu sporları), B11_5 (kurum elemanlarının ortak yapabileceği etkinlikler düzenlemesi), B11_6 (halk oyunları, enstrüman ve tiyatro kursları düzenlenmesi) seçenekleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Örneğin “cinsiyet değiştikçe B1_6 (alışveriş yapmak) oranı artacaktır” önermesi doğru olacaktır. Tablo 22'deki diğer seçeneklerde de negatif yönlü bir ilişki söz konusudur. Buna örnek olarak da cinsiyetle B1_4 (tv, dvd, vcd izlemek) arasındaki 0.078 şiddetindeki negatif yönlü anlamlı ilişki örnek olarak verilebilir.

Bu kapsamda cinsiyetle alışveriş yapmak ve serbest zamanlarda yapılan sporlardan yürüyüş (B9_4) arasındaki ilişki çapraz tablolar yardımıyla incelenmeye çalışılmıştır. Tablo 23 ile Şekil 22 dikkatle incelendiğinde, kadınların toplumdaki genel anlayışa paralel olarak, serbest zamanlarında alışverişini erkeklere nazaran daha çok tercih ettiği söylenebilir.

Cinsiyetle ilgili incelenen bir diğer konu ise, serbest zamanda tercih edilen spor türü olarak yürüyüştür. Tablo 24'teki sonuçlara göre erkekler ve kadınlar arasında

çok büyük bir fark olmamakla birlikte, kadınların serbest zamanlarında yürüyüşü erkeklere nazaran daha çok tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

Bu çalışmada aşağıda belirtilen soru ve alt sorular arasındaki ilişkileri incelemek maksadıyla da çapraz tablolar oluşturulmuş, sonuçlar çıkarılması hedeflenmiştir:

- ◆ Cinsiyet (A1) ile alışveriş yapmak (B1_6),
- ◆ Cinsiyet (A1) ile serbest zamanda yapılan sporlardan yürüyüş (B9_1),
- ◆ Yaş ile serbest zamandan sonraki sağlıklı olma duygusu (B3_5),
- ◆ Medeni Hal ile spor yapma amaçlarından iyi vakit geçirme (B10_1),
- ◆ Çocuk sayısı (A4) ile maddi durum (A9),
- ◆ Çocuk sayısı ile Rektörlükten beklenen, tüm personelin katılabileceği ortak etkinlikler planlanması (B11_5),
- ◆ Sakarya Üniversitesi’ndeki hizmet yılı (A5) ile öğretim elemanlığındaki süre (A7).
- ◆ Maddi durum (A9) ile “Özel spor tesis ve salonlarında spor yapmak (B2_3)”, “Sinema, tiyatro ve konserlere katılmak (B2_8)” ve “Hobi merkezlerine gitmek (B2_11)”,
- ◆ Akademik unvan (A6) ile sırasıyla,
 - Serbest zaman aktivitesine karar vermede etkili faktörler (B4) ,
 - Serbest zaman etkinliklerine yeterince katılamama nedenleri (B5),
 - Sporla ilgili durumunuz (B8),
 - Serbest zamanda yapılan sporlardan yürüyüş (B9_1),

Bu çapraz tablolardan çıkarılabilecek başlıca sonuçlar şunlardır:

- Kadınlar serbest zamanlarda alışverişi ve spor türü olarak yürüyüşü erkeklere oranla daha çok tercih etmektedirler.
- Serbest zaman aktivitelerinden sonra hissedilen en önemli duygulardan biri “sağlığıma olumlu etki yapıyor” duygusu olmakla birlikte, özellikle belirli bir yaş ve üzerindeki personelin oranındaki nispi düşüklük bu kategoride başka motivlerin ve başka duyguların da etkili olduğu sonucunu doğurmaktadır.
- Bekarların sporu iyi bir zaman geçirme aracı olarak görme eğilimi evlilere nazaran daha fazladır.

- Maddi durumla çocuk sayısı arasında sıkı bir ilişkiden bahsedilemez. Bunun yanında ağırlıklı eğilim bir ve/veya iki çocuk sahibi olma şeklindedir.

- Çocuk sayısı fazlalaştıkça kurumdan piknik, gezi, yürüyüş gibi kurum elemanlarının aileleriyle ortak katılabileceği etkinlikler düzenlenmesi isteğinde nispi bir artıştan bahsedilebilir.

- Öğretim üyelerinin hizmet yıllarıyla Sakarya Üniversitesindeki hizmet süreleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun mesleğe Sakarya Üniversitesinde başladığı veya meslek hayatının büyük bölümünü bu üniversitede geçirdiği rahatça söylenebilir. Bu durum, personelin kurum aidiyeti ve iyi bir örgüt kültürü oluşturabilmeleri açısından olumlu bir nokta olup, bu yönde kullanılabilir.

- Personelin serbest zamanlarını planlarken akademik unvandan bağımsız bir biçimde ağırlıklı olarak kendi tercihlerine göre hareket ettikleri, bunun yanında aile bireyleri ekonomik durumdan da belirgin biçimde etkilendikleri anlaşılmaktadır.

- Serbest zaman aktivitelerine yeterince katılamama nedenleri arasında, öne çıkan bir faktör bulunmamaktadır. Bu noktada akademisyenlerin yerleşmiş yaşam tarzlarından dolayı bu faaliyetlere zaman ayıramadıkları söylenebilir.

- Öğretim elemanları genellikle serbest zamanlarında ne yapacaklarına karar vermede güçlük çekmemektedirler.

- Serbest zamanlarda en çok tercih edilen spor olan yürüyüşte akademik unvana göre dağılımda bir denge olmakla beraber, doçentlerde yürüyüşe ilginin diğer personele nazaran daha çok olduğu anlaşılmaktadır.

- Öğretim elemanlarında genel anlamda spora karşı bir ilgisizlikten söz edilebilir. Ayrıca izleyici olarak katılım, bizzat spor yapanlardan daha fazladır.

- Maddi durum ile yapılması nispeten maddi durumla ilişkili olan B2_3 (özel spor tesisleri ve salonları), B2_8 (sinema, tiyatro ve konserler) ve B2_11 (hobi merkezleri) soruları arasında kuvvetli bir ilişki olmadığı, bir anlamda bu faaliyetleri seçmemenin maddi durumla direk ilgili olmadığı görülmektedir.

Personelin ankette ifade edemediğini düşündüğü diğer tüm konuları, öneri, şikayet ve isteklerini öğrenmeyi amaçlayan B12 sorusuna verilen cevaplar ile literatürdeki diğer kaynaklardan yararlanarak oluşturulan öneriler şunlardır:

1. Sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerle, bu maksatla kullanılacak tesis istekleri ön plana çıkmaktadır.

2. Bunun yanında personel bir kreş ve etüt merkezinin, rekreatif etkinliklere daha çok zaman ayırabilmek için fırsat yaratacağına inanmaktadır.

3. Ekonomik yetersizliğe bir nebze çare olabilmesi adına başta yabancı dil kursları olmak üzere, akademik ve kişisel gelişime yönelik seminer ve kursların tüm personele hitap edecek zamanlarda ve içerikte planlanması talep edilmektedir.

4. Ekonomik anlamda personele fayda sağlaması açısından, toplu olarak belli başlı turizm merkezlerinde nitelikli tatil imkanları yaratılabilir.

5. Sakarya ve komşu illerdeki sanat ve kültür merkezlerinde toplu bilet alımı ve bir sinema seansı veya tiyatro matinesinin üniversite personeline ayrılmasının sağlanması, hem personele hem de halka olumlu mesajlar verecek, Üniversitenin ve akademik personelin imajını ve saygınlığını artıracaktır.

6. Aile kavramına verilen önem anketin ilgili tüm sorularında ortaya çıkmıştır. Bu konuda başta anneler, okul ve ergenlik çağındaki çocuklar olmak üzere bilgilendirici seminerler düzenlenebileceği gibi, uzman personel ayrılarak ailelere eğitim ve aile içi iletişime yönelik danışmanlık hizmeti planlanabilir.

7. Öğrenci ve diğer personeli de kapsayacak biçimde Türk Halk ve Türk Sanat Müziği koroları oluşturulabilir.

8. Spora yönlendirmede, bayanlara özel sportif etkinlikler düzenlenebilir.

9. Personelin akademik gelişimini artırmak için yurtdışındaki üniversitelerle karşılıklı akademik personel değişim programları ile farklı disiplinlerde uluslararası seminer ve konferanslar düzenlenebilir.

10. Personelin serbest zaman faaliyetlerine katılması verimi artırıcı bir etki yaratacaktır. Bunun için de personel, belli periyotlarda anketlerle talep ve isteklerin belirlenmesini ve şeffaf olarak sonuçlar ve bu yönde yapılacak planlamanın kendileriyle paylaşılmasını beklemektedir.

11. İldeki Halk Eğitim Merkezi ve benzeri kamu ve özel kuruluşlarla kurulacak sıkı bir koordinasyon ve işbirliği ile bilgi, yetenek geliştirici her türlü faaliyet en uygun koşullarda sağlanabilir.

12. Mesai içi ve dışında Oyun temelli yarışmalar ödülleriyle desteklenerek aile fertlerinin sportif etkinliklere katılımı teşvik edilebilir.

13. İşyeri rekreasyonu kapsamında tıbbi kontrol ve sağlık testleri planlanabilir.

14. Üniversitede uygun alanlarda hobi bahçesi olarak kullanılacak mekanlar oluşturulması, bahçe işlerine ilgi duyanlar için faydalı olacaktır.

Göröldüğü üzere talep, öneri ve isteklerin bir kısmı üniversitenin maddi kaynak ayırmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte birçoğu içinse, iyi bir koordinasyon ile görev tanımları net olarak belirlenmiş bir birimin oluşturulması yeterli olabilecektir.

8. KAYNAKLAR

1. Addington OE. (1993). %100 Düşünce Gücü. (Çevirmen: Çetinkaya B.). İstanbul. Akaşa Yayınları.
2. Ağılönü A. (2007). Yerel Yönetimlerde Rekreatyon Hizmetleri ve Model Belirleme(Fethiye Örneği). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Sami Mengütay).
3. Akbaş Z, Karagöz Y, Kınır S, Mesci M. (2010). "Zamanın Etkin Kullanımını Sağlayan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 23.
4. Akçakoyun F, Fişekçioğlu İB, Kürkçü R, Özdağ S, Yeniçeri M. (2009). "Devlet Memurlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri Antropometrik ve Fiziksel Uygunluk Seviyeleri", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22.
5. Akesen A. (1984). "Açık Hava Rekreatyonunda Bazı Temel Kavramlar ve Özellikleri". 34(1), İstanbul. ss. 140–149.
6. Alexandris K. (1998). "Patterns of Recreational Sport Participation within the Adult Population in Greece", The Cyber-Journal of Sport Marketing, 2(2).
7. Alparslan T, Kılıçgil E, Başpınar E. (2003). Türk Silahlı Kuvvetlerine Bağlı Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı Karargahında Görev Yapan Askeri Personelin Boş Zaman Değerlendirmelerinde Sporun Yeri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara. s. 99–106.
8. Amman MT. (2011). Sosyoloji-Kavramlar-Kurumlar-Süreçler-Teoriler, Çamlıca Yayınları, İstanbul.
9. Arkonaç SA. (1998). Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi, Alfa Bas. Yay. 2. Baskı, İstanbul. s. 379.
10. Aslantürk Z, Amman MT. (2000). Sosyoloji, İstanbul Kaktüs Yayınları.
11. Atalay A. (1998). Spor Sosyolojisi. Kurtiş Matbaacılık, İstanbul. s. 176.

12. Atmaca H. (1997). "Boş Zaman-Kütüphane Bağlamında Psikolojik ve Sosyolojik Açılardan Birey", Türk Kütüphaneciliği, 11(4): ss. 326–336.
13. Ayan N. (2009). Sakarya Emniyet Müdürlüğü İl Merkezinde Görevli Polis Memurlarının Serbest Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sevdâ Bağır).
14. Aytaç T. (2002). "Eğitim ve Yönetimde Yeni Yaklaşımlar Zaman Yönetimi", Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Temmuz, 29.
15. Baltaş A, Baltaş Z. (1987). Başarılı ve Sağlıklı Olabilmek İçin Stresle Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitapevi 5. Baskı, İstanbul. s. 266, 267.
16. Baş T. (2005). "Anket, Nasıl Hazırlanır, Nasıl Uygulanır, Nasıl Değerlendirilir", 3. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara.
17. Başaran İE. (1992). Yönetimde İnsan İlişkileri, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
18. Baymur F. (1994). Genel Psikoloji. İnkılap Kitapevi 11. Baskı, İstanbul. s. 140.
19. Baysu N. (2004). Sakarya Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Serbest Zaman Değerlendirme Tercihlerinin İncelenmesi. Basılmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, ss. 21–28.
20. Bright AD. (2000). The role of social marketing in leisure and recreation management. Journal of Leisure Research, USA.
21. Burkeen EW, Alston MA. (2001). "Using Recreation to Prevent Violence and Drug Abuse" Parks and Recreation, Vol.36, Issue.3, pp. 80–85.
22. Cevahircioğlu B. (2007). "Efes İle İlk Adım Basketbol Okulları" Projesine Katılan 9–15 Yaş Grubu Çocukların Rekreatyon Aktivitelerine Katılımlarının Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Turgut Kaplan).
23. Çaha Ö. (2000). Spora Yaslanarak Bir Nefes Alma. Ankara. Beta.

24. Çakmak Doruk N, Özdevecioğlu M. (2009). "Organizasyonlarda İş-Aile ve Aile İş Çatışmalarının Çalışanların İş ve Yaşam Tatminleri Üzerindeki Etkisi", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33, ss. 69–99.
25. Çalık C, Güngörmüş HA, Yetim AA. (2006). "Ankara'daki Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimlerinin Araştırılması", Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt 14 No:1.
26. Çarıkçı İH. (2004). "Hizmet İşletmelerinde Çalışan Kamu Ve Özel Sektör Personelinin İş Tatminlerinin Karşılaştırılması", Amme İdaresi Dergisi, 37(4): ss. 83–95.
27. Çınar V. (2001). BESYO Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü BESYO, Konya. s. 18, 19.
28. Çolakoğlu T. (2005). "Üniversite Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Alışkanlıklarının Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma", GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1). ss. 247–258.
29. De Grazia S. (1974). The Background of Leisure. Ed.Murphy J.F. Prentice Hall, New Jersey. pp. 59–70.
30. Demirel ET, Ramazanoğlu F. (2005). Yöneticiler Açısından Etkin Zaman Yönetimi Tekniklerinin Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Araştırmaları Dergisi. 4(1).
31. Durna U. (2010). "A Tipi ve B Tipi Kişilik Yapıları ve Bu Kişilik Yapılarını Etkileyen Faktörlerle İlgili Bir Araştırma", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, ss. 290–306, Erzurum.
32. Dülgerbaki T. (2005). Eski Türklerde Uygulanan Serbest Zaman Etkinlikleri ve Spor, Kocaeli Gazetesi Matbaası, Kocaeli.
33. Edginton CR, Ford P. (1985). Leadership in Recreation And Leisure Service Organizations, Wiley Sons, Newyork, USA.

34. Erdem Ü. (1989). Aktif Bir Rekreasyon Biçimi Olarak Spor ve Spor Yerleri Planlama İlkeleri Üzerinde Bir Araştırma. Türk Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu Yayınları, No:13, Ankara. s. 7.
35. Erdiñ T, İşleğen Ç, Zeren B, Tutpınar Y, Dinç Ö. (1992). Egzersiz Alışkanlığı ve Kemik Mineral İçeriğı, Spor Hekimliği Kongresi, s. 263, İzmir.
36. Eren E. (1991). Yönetim ve Organizasyon. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi. Yayın No:236, İstanbul. s. 95.
37. Erkal ME, Güven Ö, Ayan D. (1998). Sosyolojik Açıdan Spor. Der Yayınları Geliştirilmiş 3. Baskı, İstanbul. ss. 86–90, 139–146, 181–196.
38. Erken K. (2008). Öğretmenlerin Serbest Zamanlarında Spor Faaliyetlerine Katılmalarının İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fikret Ramazanoğlu).
39. Ertuğrul H. (2000). Öğrencinin Başarı Kılavuzu, Nesil Basım-Yayın, İstanbul, s. 72,73.
40. Ezzell C. (2002). Toplumlar ve Zamanlar. Çeviren: Zülal A. Bilim ve Teknik Dergisi. No:418. s. 48.
41. Finn M, Elliott-White M, Walton M. (2000). Tourism and Leisure Research Methods. Pearson Education Limited, England.
42. Gini A. (2003). The Importance of Being Lazy. Routledge, New York.
43. Godbey G. (1999). Leisure Services in the 21st Century. Venture Publishing, State College Inc, USA.
44. Gökdeniz A, Hacıoğlu N, Dinç Y. (2003). “Boş Zaman & Rekreasyon Yönetimi- Örnek Animasyon Uygulamaları”. Gökdeniz A. (Editör). Detay Yayıncılık, Ankara. ss. 15–40.
45. Gültekin E. (2008). Serbest Zaman Etkinlikleri İçinde Müzikli Etkinliklerin Yeri(Sakarya Mahallesi Örneğı). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fehmi Çalık).

46. Güney S. (2000). Davranış Bilimleri, 2. B. Nobel Yay. Ankara. s. 446.
47. Güngörmüş HA, Yetim AA. (2006). Ankara'daki beden eğitimi ve spor öğrenimi veren yüksek öğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin araştırılması, Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2): ss. 653–666.
48. Güngörmüş HA. (2007). Özel Sağlık-Spor Merkezlerinden Hizmet Alan Bireyleri Rekreatif Egzersize Güdüleyen Faktörler. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. İ. Fatih Yenel).
49. Gürbüz F, Toğran G, Toğran E. (2003). “A Study on Job Stress and Work-Family Conflict”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, 5(20): ss.119–130.
50. Hazar A. (2003). Rekreatif ve Animasyonlar. Detay Yayıncılık 2.Baskı, Ankara. ss. 23–27.
51. Himmetoğlu BA. (1992). Rekreatifte Liderlik: Rolü ve Önemi, Uluslar arası Sağlık ve Rekreatif Yönetimi Kongresi Notları. İstanbul. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
52. Iwasaki Y, Zuzanek J, Manelli RC. (2001). The effects of physical activity and leisure research on stress health relationships. Canadian Journal of Public Health. 2(3): pp. 214–218
53. İçli GT. (2002). “Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet”. Sosyolojiye Giriş. Edit: İhsan Sezal, Martı Yayınları, Ankara.
54. İkizler HC. (2002). Sporda Sosyal Bilimler 2. Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. Bursa.
55. Karakullukçu ÖF. (2009). Adalet Bakanlığı Çalışanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıkları. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Suat Karaküçük).

56. Karaküçük S. (1999). "Boş Zamanları Değerlendirme". *Rekreasyon*. Bağırhan Yayınevi, 3. Baskı, Ankara. ss. 1–103, 177–190, 273–303.
57. Katırcıoğlu A. (1999). *Yerel Yönetimlerin (Belediyelerin) Rekreatif Faaliyetlere Yaklaşım ve Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi*. 19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. BESYO Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun. ss. 10–15.
58. Kelly JR, Valeria JF. (2000), *21st Century Leisure: Current Issues*, Boston. Allyn and Bacon.
59. Kelly JR. (1990). "Leisure", Second Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
60. Kesim Ü. (2003). *Türkiye’de İşyerlerinde Rekreasyon Uygulamaları*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Bilge Aykurt).
61. Kılıç M. (2000). *Rekreasyonun Suçu Önlemedeki İşlevinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.
62. Kim WG, Jerrold KL, Yong-Ki L. (2005). "Effect of Service Orientation on Job Satisfaction, Organizational Commitment and Intention of Leaving in a Casual Dining Chain Restaurant", *International Journal of Hospitality Management*, 24(2), June, pp. 171–193.
63. Koç H, Küçük V. (2003). "Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:9. s. 211–224. Kütahya.
64. Köktaş ŞK. (2004). *Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme*. Nobel Yayın Dağıtım, Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara. ss. 3–15, 41–43, 83–86.
65. Kraus RG. (1977). "Recreation Today, Program, Planning and Leadership", Goodyear Publishing Company, Inc. Santa Monica, California.
66. Kraus RG. (1978). *Recreation and Leisure in Modern Society*. Goodyear Publishing, Santa Monica. pp. 129–160, 253–274.

67. Küçüktopuzlu KF, Gözek K, Uğurlu A. (2003). Boş Zaman Rekreasyon İlişkisi ve Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma. 1. Gençlik Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, Ankara.
68. Mackenzie RA. (1998). Zaman Tuzağı, Zamanı Nasıl Denetlersiniz. İlgi Yayıncılık, İstanbul. s. 13, 14, 22, 24.
69. Mete B, Ağaoğlu SA. (2003). 19 Mayıs Üniversitesi Kurupelit Kampüsü Akademik ve İdari Personelin Rekreatif Aktivitelere Katılım ve Bakış Açılarının İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi. Bildiriler Kitabı. Ankara. ss. 421–426.
70. Morgan WP, Goldston SE. (1997). Exercise and mental health. New York, Hemisphere.
71. Mutlu İ. (2008). Egzersiz Yapan Kişilerin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma(Kayseri İli Örneği). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tark Sevindi).
72. Myers DG, Diener E. (1995). "Who is Happy?". Psychological Science. 6: pp. 10–16.
73. Okuyucu C. (2006). Subay Astsubayların Serbest Zaman Alışkanlıklarının İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. F.Ramazanoğlu).
74. Onur B. (2000). Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm, 5. Baskı, İmge Kitapevi. Ankara. s. 183.
75. Özcan B. (2007). Rasyonel satın alma ve boş zaman sürecine ait alışveriş eylemlerinin birlikte sergilendikleri markalar: Alışveriş Merkezleri, Sosyal Bilimler Dergisi. 9(2).
76. Özdamar K. (2002). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi. Kaan Kitabevi 4. Baskı, Eskişehir. ss. 57–86, 291–323.
77. Özgüven İE. (2003). Endüstri Psikolojisi, Sistem Ofset, Ankara. s. 127.

78. Özkökeli N. (1998). Ankara Emniyet Müdürlüğü, Çevik Kuvvet Şube Birim Elemanlarının Boş Zaman Rekreasyon Anlayışları ve Değerlendirmeleri. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara. ss. 35–55.
79. Passmore A, French D. (2001). "Development and Administration of a Measure to Assess Adolescents Participation", *Adolescence*, 36(141).
80. Pulur A. (2003). Kredi Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Kalan Yüksek Öğrenim Gençliğinin Yurtlarda Yapılan Spor Faaliyetlerine Olan Eğilimlerinin Araştırılması. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi. Bildiriler Kitabı. Ankara. ss. 389–395.
81. Ramazanoğlu F, Altungöl O, Özer A. (2008). Sporda Sosyal Alanlar Çalışmaları, Editörler: Altungöl O, Özer A. Rekreasyon Faaliyetlerinin Sportif Uygulamaları Yönünden Önemi, ss. 282–289.
82. Ramazanoğlu F, Altungöl O, Özer A. (2004). Sportif Açıdan Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*. Sayı 3.
83. Ramazanoğlu F, Ramazanoğlu N. (2004). Spor Tesislerinin Planlandırılması ve İşletmesi. Ramazanoğlu F. (Editör). *Sporda Sosyal Alanlar-Seçme Konular*, I. Bıçaklar Kitabevi, Ankara. s. 51.
84. Robert K. (1993). *The Rule of Leisure and Recreational Sports in Europe*. Sport Science in Europe. Current and Future Perspectives. Second European Forum September 8–12, Köln.
85. Roberts K. (2010) *Sociology of leisure*. Sociopedia.isa, University of Liverpool, İngiltere.
86. Sabuncuoğlu Z, Tüz M. (1998). *Örgütsel Psikoloji*, Alfa Yayınları, Bursa, s. 225.
87. Sevimli F, İşcan ÖF. (2005). Bireysel ve İş Ortamına Ait Etkenler Açısından İş Doyumu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5(1): ss. 55–65.
88. Steptoe A, Cox S. (1998). Acute effects of aerobic exercise on mood. *Healthy Psychology*. 7: pp. 329–340.

89. Taşmektepligil Y. (1995). Sporun Yaygınlaştırılmasında Semt Sahalarının Etkileri. Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul. ss. 38–110.
90. Tel M. (2007). “Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Etkinlikleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Doğu Anadolu Örneği”, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
91. Terekli MS, Erkan M, Heper E, Katırcı H. (2000). Serbest Zaman Endüstrisi İçerisinde Rekreasyon Spor. 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi. Bildiriler Kitabı. Ankara. ss. 146–152.
92. Tezcan M. (1993). Boş Zamanlar Sosyolojisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara. ss. 238–240.
93. Uğurlu A. (2005). Rekreasyonel Amaçlı Doğa Sporlarının Turizm’de Kullanılması Antalya Köprülü Kanyon Rafting Uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
94. Warn S. (1999). Recreation and Tourism. Stanley Thornes (Publishers) Ltd.
95. Wuest DA, Bucher CA. (1995). Foundations of Physical Education and Sport, The C.U. Mosby Company, Saint Louis. pp. 14–63.
96. Yetim A. (2000). Sosyoloji ve Spor. Ankara. Topkar Matbaacılık.
97. Yetiş Ü. (2008). Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri(Ankara Örneği). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. A. Faik İmamoğlu).
98. Yılmaz B. (2011). Ceza ve İnfaz Kurumları Çalışanlarında Stres ve Tükenmişlik Sorunları. Ankara Eğitim Merkezi, Ankara.
99. Yörükoğlu A. (1980). "Çocuk Ruh Sağlığı", 3. Baskı,T.İ.B. Kültür Yayınları,Ankara. s. 5.
100. Yumlu K. (1994). Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları, Nam Basım Ltd. s. 81. İzmir.

101. Zelinski EJ. (2004). Çalışma(ma)'nın Keyfi: İşkolikler, İşsizler ve Emekliler İçin Bir Rehber. I. Baskı. Çeviren: Çolakoğlu D. İstanbul. Boyner Yayınları.
102. Zorba E, Bakır M. (2004). Serbest Zaman Kavramı. “Sporda Sosyal Alanlar Seçme Konular-I”. Ramazanoğlu F. (Editör). Bıçaklar Kitapevi, Ankara. ss. 100–106.

9. EKLER

9. 1. Anket

Değerli Katılımcı,

Bu anket sadece bilimsel bir çalışma için veri hazırlama amacıyla düzenlenmiştir. Anketin sonuçları Sakarya Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının rekreatif katılımlarının psikososyal boyutlarını analiz etme ve bu yolla kişisel gelişim ve iş verimliliği açısından bilimsel veriye dayalı sonuçları ve önerileri ortaya koymada kullanılacaktır. Bunun için anket sorularına tarafsız, ciddi ve doğru cevaplar vermeniz önemlidir. Serbest zaman, insanların yaşamlarında yapması zorunlu olan durumlar dışında kalan, gönüllü olarak tamamen kendi arzusu ile katıldığı etkinliklerde geçirdiği zamandır. Katılımınız için şimdiden teşekkürler.

A- KİŞİSEL BİLGİLER

1-Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

2-Yaşınız?

() 20-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üstü

3-Medeni haliniz?

() Bekâr () Evli

4-Çocuk sayısı ?

() Yok () Bir () İki () Üç ve daha fazla

5-Sakarya Üniversitesi'ndeki hizmet yılınız?

() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 ve üstü

6-Sakarya Üniversitesi'ndeki akademik unvanınız?

() Araş. gör. () Öğretim gör. () Yrd.Doç () Doçent () Profesör

7-Öğretim elemanlığında kaçınıcı yılınız?

() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 ve üstü

8-Günümüz koşullarına göre maddi durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

() Çok iyi. () İyi. () Orta. () Zayıf () Çok zayıf

B- SERBEST ZAMAN FAALİYETLERİ

1-Aşağıdaki serbest zaman aktivitelerine katılma sıklığınızı belirtiniz.

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
1.Hiçbir şeyle uğraşmam, dinlenirim				
2.Kitap, gazete, dergi okurum				
3.Müzik dinlerim, müzik aleti çalarım				
4.TV, vcd, dvd izlerim				
5.Sinema ve tiyatroya giderim				
6.Çarşı pazar gezerim, alışveriş yaparım				
7.Spor yaparım, sportif faaliyetleri izlerim				
8.Sosyal, kültürel faaliyetlere katılırım				
9.Ailemle ve çocuklarımla ilgilenirim				
10.Komşularıma ve akrabalarıma giderim				
11.Arkadaşlarla sohbet eder, gezerim				
12.Kahvehaneye veya kafeteryaya giderim				
13.Turistik gezi ve faaliyetlere katılırım				
14.Hobilerimle ilgilenirim				
15.İnternette, yararlanırım				
16.Ava giderim (kara ve su avı)				
17.Playstation ve bilgisayarda oyun oynarım				

2-Serbest zamanlarınızı nerelerde geçirirsiniz?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Evde				
Öğretmenevi vb. tesislerde				
Özel spor tesislerinde, salonlarda				
Belediyeye ait açık hava spor tesislerinde				
Park, piknik ve dinlenme alanlarında				
Dernek, sendika, sosyal kulüpler vb.				
Arkadaş, tanıdık işyerlerinde				
Sinema, tiyatro veya konsere giderim				
Büyük alışveriş merkezlerinde				
Kahvehane, kıraathane vb. yerlerde				
Hobilerimle uğraşabildiğim merkezlerde				

3- Serbest zaman aktivitelerine katıldıktan sonra hissettiğiniz duyguları belirtiniz.

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Dinlendirici buluyorum				
Eğlenceli ve heyecan verici buluyorum				
Mutlu edici ve zevk verici buluyorum				
Eğitici ve yararlı buluyorum				
Sağlığıma olumlu etki yapıyor				
Farklı yaşantılar buluyorum				
Sosyal çevrem genişliyor				
Sosyal statü sağlıyor				
İş verimimi artırıyor				
Kendimi daha dinç ve istekli hissediyorum				

4- Serbest zaman aktivitesine katılmaya karar vereceğiniz sırada, kararınız üzerinde aşağıdakilerden hangilerinin etkili olduğunu düşünürsünüz?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Kendi tercihim				
Eşim-Ailem				
Ekonomik durumum				
Arkadaşlarım				
TV -İnternet v.b.				

5- Serbest zaman etkinliklerine yeterince katılamıyorsanız bunun nedenleri size göre aşağıdaki seçeneklerden hangileridir?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Serbest zaman aktivitelerinin pahalı olması				
Ne yapabileceğimi bilmiyorum				
Faaliyete yönlendirecek arkadaş ve sosyal çevreye sahip değilim				
Bulduğum çevre bu tip faaliyetlere katılmama engel oluyor				
Tesvik edici tesis ve aracın yeterli olmaması				
Ekonomik yetersizliğim				
SERBEST ZAMAN DEĞERLENDİRME ALIŞKANLIĞIM YOK				
Kendime zaman ayıramamam				

6- Aşağıdaki serbest zaman aktivitelerine katılma nedenlerini, her birini ayrı ayrı değerlendirerek, size uyan seçeneği işaretleyiniz.

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Daha sağlıklı yaşamak için				
Can sıkıntısından ve stresten kurtulmak için				
Arkadaşlarımla birlikte olabilmek için				
Kazandığım bu alışkanlığı sürdürmek için				
Fazla para harcamamı gerektirmediği için				
Farklı bir ortamda bulunmak için				
Yeni deneyimler elde etmek için				
Eğitici ve yararlı bulduğum için				
En iyi yaptığım ve yeteneğime uyduğu için				
Kendimi geliştirmek için				
Kendimi özgür ve mutlu hissettiğim için				
Fiziki uygunluk ve zayıflamak için				

7- Serbest zamanlarınızda ne yapacağınıza karar vermede güçlük çeker misiniz?

- () Evet, güçlük çekiyorum
() Kısmen güçlük çekiyorum
() Hayır, güçlük çekmiyorum

8-Sporla ilgili durumunuz?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Spor yapıyorum				
İzliyorum(TV, salon, stadyum)				
Sporla ilgilenmiyorum				

9- Serbest zamanlarda tercih ettiğiniz spor aktiviteleri nelerdir?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Futbol				
Yüzme				
Tenis, masa tenisi				
Yürüyüş (Doğada)				
Açık alanda koşular				
Voleybol				
Basketbol				
Jimnastik, Aerobik. Step, Pilates				
Bisiklet				
Halk oyunları/Modern danslar				
Uzak doğu sporları				
Vücut geliştirme, fitness				
Kayak, paten				
Dağcılık, Kampçılık, Avcılık, Atıcılık				
Kürek-yelken				
Binicilik				
Bilardo				

10-Spor yapma amacınız nedir?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Spor boş zamanlarımı değerlendirmede iyi bir araç, iyi vakit geçiriyorum				
Yeni arkadaşlar edinmemi sağlıyor				
Çalışma verimimi artırdığına inanıyorum				
Daha düzenli bir yaşama zorluyor				
Zararlı alışkanlıklardan uzak tutuyor				
Sağlığımı korumak ve sağlıklı yaşamak için				
Fiziki uygunluk ve zayıflama				
Beni dinlendiriyor ve sosyal hayatın getirdiği stresten uzaklaştırıyor				
Kişiler arası iletişimde beni olumlu yönde etkiliyor ve sosyalleştiriyor				
Monotonluktan ve stresten kurtulmak				

11-Serbest zamanları değerlendirmede kurumunuzun hangi alanlarda faaliyet göstermesini istersiniz?

	Her zaman	Sıklıkla	Nadiren	Hiçbir zaman
Sportif faaliyetlerin organizasyonu ve desteklenmesi				
Sanatsal, kültürel (sinema, tiyatro, konser vb) faaliyetlerin düzenlenmesi				
Çeşitli hobi kulüplerinin kurulması ve aktif hale getirilmesi				
Satranç, bilardo, iskambil gibi oyunların oynanacağı.yerlerin.açılması.ve.yaygınlaştırılması				
Kurum elemanlarının ortak yapabileceği etkinlikler.düzenlenmesi.(Piknik,.gezi,yürüyüş)				
Halk oyunları, enstrüman, tiyatro kursları				
Bilgisayar ve programcılıkla ilgili kurslar				

12-Ankette ifade edemediğiniz serbest zamanlarınızı daha iyi değerlendirme ve bu yolla iş veriminizi ve motivasyonunuzu artırma konusuyla ilgili diğer konuları lütfen belirtiniz. (nerileriniz, istekleriniz vs.) (Sayfanın arkasını kullanabilirsiniz)

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

Sayı : B.30.2.SAÜ.0.00.00.00-044-1132

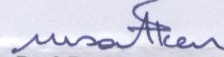
16/05/2011.

Konu : Anket

3961

Sayın; Coşkun OKUYUCU

Üniversitemiz öğretim üyelerine hazırlamış olduğunuz anketi uygulattırıp sizin e-mail adresinize yollanması tarafımızdan izlenen bir yol değildir. Fakat, anketler sizin tarafınızdan öğretim üyelerimize uygulanabilir.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Musa EKEN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

10. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Coşkun	Soyadı	OKUYUCU
Doğum Yeri	İstanbul	Doğum Tarihi	23.10.1968
Uyruğu	T:C:	TC Kimlik No	56566088846
E-mail	cokuyucu37@yahoo.com	Tel	05352770745

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık	Marmara Üniversitesi BESYO	2012
Yüksek Lisans	Fırat Üniversitesi BESYO	2006
Yüksek Lisans	Fırat Üniversitesi Yapı Eğitimi ABD	2004
Lisans	Kara Harp Okulu	1990
Lise	Kuleli Askeri Lisesi	1986

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi		Süre (Yıl - Yıl)
1.	İnş.Eml.Ş.Md.	Ege Or.K.lığı	2011 -2012
2.	Bütçe ve Mali Yön.Ş.Md.	MSB İzmit İnş.Eml.Ş.Md.	2008-2011
3.	Sosyal Tesisler Amiri	İzmit Orduevi Müdürlüğü	2006 -2008

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama	Konuşma	Yazma
İngilizce	Çok iyi,	Çok iyi	Çok iyi

Yabancı Dil Sınav Notu

KPDS (05.2012)	ÜDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
90								

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	68.029	69.916	70.484

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
MS Office	Çok iyi
SPSS	Orta